

і валасныя Саветы, расстрэльвалі актывістаў, былі няблага ўзброены і падрыхтаваны. На падаўленне яго прыбыло некалькі вайсковых атрадаў, пачаліся сапраўдныя баі. Паўстанцы былі разгромлены, 600 чалавек арыштаваны.

Нялёгкімі аказаліся першыя паслярэвалюцыйныя гады ў павеце, людзей даймалі голад і галеча, узрасла спекуляцыя, злачыннасць. Апрача гэтага на франтах грамадзянскай вайны гінулі ўраджэнцы вёсак і мястэчкаў, сіротамі засталіся дзеці, з'явілася шмат няпоўнагадовых бяздомных бадзяг. Аднак

жыццё не стаяла на месцы. Улады прымалі меры па ліквідацыі непісьменнасці, адчыняліся дзіцячыя садкі, выдзяляўся бяднейшай частцы насельніцтва насенны матэрыял для пасеву, аказвалася дапамога і калектыўным гаспадаркам. Перад заканчэннем грамадзянскай вайны ў павеце налічвалася 25090 сялянскіх гаспадарак у мястэчках, дзейнічала 11 камун, 241 арцель, 6 саўгасаў і 2193 іншыя гаспадаркі.

Падрыхтаваў да друку
В.Ф. Куліненка.

Камбеды на вёсцы

З успамінаў І. Паўлочэнкі

Я нарадзіўся і жыў у Хацілавічах. Рана пачаў прымаць удзел у грамадскім жыцці. Абстаноўка ў вёсцы тады была складанай, ішла класавая барацьба.

Я ўзначальваў камітэт беднаты. Што ён уяўляў сабой? У яго склад уваходзілі старшыня, сакратар і тры члены. Абмежавалі ўладанні памешчыкаў, астатнюю зямлю раздалі сялянам.

Уся работа па забеспячэнні вёскі самым неабходным ускладвалася на камітэт. Дапамога патрабавалася ўсім: ад дзіцяці да дарослага. У аднаго плуга няма, у другога хамута, у трэцяга — насення, у чацвёртага дзеці босыя. Куды ні глянь — усюды беднасць, галеча. Людзям дапамагалі як маглі.

Займаўся камітэт і размеркаваннем рэчаў першай неабходнасці: прадуктаў харчавання, адзення, абутку, лішкі забіралі ў багацеяў і раздавалі бедным. Каму патрабавалася, камбед выдаваў

лес для будаўніцтва жылля. Набывалі сельскагаспадарчы інвентар: плугі, бароны. Малатарні, жняўкі, адабраныя ў паноў, выкарыстоўваліся калектыўна. Камітэт беднаты ствараў фонды збожжа і грошай і аказваў дапамогу бедным сем'ям.

У 1923 г. мяне выбралі членам сельскага Савета, які ўзначальваў старшыня Савета Яфрэм Пятровіч Васілевіч, энергічны і дзелавы камуніст. Пазней ён быў вылучаны на партыйную работу ў Віцебску і Расонскім раёне. Тады ў сельсавет уваходзілі вёскі Задабрасць, Паклады, Прыгаўка і Свадкавічы.

Актыўную работу праводзілі камсамольцы. Наша камсамольская ячэйка знаходзілася ў вёсцы Сакольнічы. Мы пастаянна праводзілі сходы, дапамагалі бедным сялянам у апрацоўцы зямлі. Амаль кожны камсамольскі актывіст удзельнічаў у гуртках мастацкай самадзейнасці, у ліквідацыі не-

пісьменнасці сярод дарослага насельніцтва. У 1929 годзе я працаваў старшынёй Сакольніцкага сельсавета. Гэта быў час актыўнага стварэння калгасаў. Было арганізавана 6 калектыўных гаспадарак.

Памятаю, як нам даставілі трактары «фардзоны». Першымі трактарыс-

У фонд Чырвонай арміі

У нялёгкі 1918 год у нашай краіне пачалі стварацца так званыя ленінскія палеткі. Гэтыя ўчасткі зямлі апрацоўваліся маладымі энтузіястамі, а вырашчаны ўраджай здаваўся ў фонд Чырвонай арміі.

Вясковы хлопец Іван Кашура і былы салдат-франтавік Анісім Пузырэўскі звярнуліся з просьбай у Крычаўскі валасны Савет рабочых і сялянскіх дэпутатаў выдзеліць для мо-

Іван Кашура.

Партызанскі полк

РОЗЕ Вальдэмар Рудольфавіч (11.3.1897, Рыга — сакавік 1938), удзельнік грамадзянскай вайны на Беларусі, адзін з арганізатараў парты-

тамі былі Аляксей Каменеў, Васіль Чавусаў, Таццяна Гіндзіна. Пазней мне давялося працаваць старшынёй Варанёўскага, Паланіцкага і Касцюкаўскага сельскіх Саветаў, быў загадыкам вытворчага ўчастка машына-трактарнай станцыі.

Памятаю ўсё да драбніц.

ладзі сяла ўчастак зямлі пад ленінскія палетак. Просьба іх была задаволена. Такі палетак памерам у 2 гектары знайшлі паміж вёскамі Сакольнічы і Свадкавічы. Хлопцы звярнуліся да агранома Рыгора Труханоўскага, каб ён ім раскажаў аб агратэхніцы вырошчвання сельскагаспадарчых культур. Аграном пастаянна сустракаўся з маладымі людзьмі, раіў, як лепш апрацаваць участак, дапамог набыць насенне. Міхаіл Попель з вёскі Свадкавічы на сваіх конях узараў палетак, потым пасеялі лён. Ураджай здалі ў Крычаўскі валасны Савет. Падкарміўшы ўчастак арганічнымі ўгнаеннямі, на наступны год пасеялі жыта. Азіміна ўрадзіла добра. Усё зерне было здадзена ў фонд Чырвонай арміі. Міхаіл Попель першым уступіў у калгас. Іван Кашура паехаў вучыцца на агранома. Справу працягвалі Кузьма Кашура, Іосіф Кашура, Васіль Вяржбіцкі, Яўген Поклад.

М.Ф. Мельнікаў.

занскіх атрадаў у Магілёўскай губерні, у тым ліку і ў нашым краі.

Калі ў першыя месяцы Савецкай улады над Беларуссю навісла страш-

ная небяспека, і большую частку яе тэрыторыі занялі войскі Германіі і Польшчы, на дапамогу мясцовым чырвонагвардзейскім атрадам прыйшлі латышскія стралкі.

Па старадаўняму шляху, што цягнецца ўздоўж р.Сож, з Мсціслава на Крычаў ішоў атрад узброеных людзей... Вось і Крычаў. Яшчэ 25 кіламетраў, але ўжо па шашы Масква – Варшава, і будзе павятовы цэнтр Чэрыкаў. Паступілі звесткі, што да яго ваколіц дабраўся вораг і што ў гэтых мясцінах ёсць дзесяткі паўтара разрозненых чырвонагвардзейскіх і партызанскіх атрадаў.

Губком партыі і губвыканком, якія знаходзіліся ў эвакуацыі ў Мсціславе, у сувязі з тым, што Магілёў быў захоплены германскімі войскамі і польскімі легіянерамі, паставілі задачу: стварыць полк з партызанскіх атрадаў. Паслалі чырвонагвардзейскі атрад, камандзір якога латышскі стралок Вальдэмар Розе павінен быў узначаліць новае фарміраванне.

Ажыццявіць гэту задачу было не так проста: у Чырвонай арміі камандзіры выбіраюцца. Той, каго рэкамендуець губком партыі і губвыканком – чалавек бездакорны, выйшаў з сям'і рабочых-металістаў, быў салдатам, за адвагу накіраваны ў ваенную школу,

В.Р. Розе.
Здымак 1920-х гадоў.

пасля сканчэння якой атрымаў чын прапаршчыка. Чын невялікі, але афіцэрскі. На гэтым могуць сыграць анархісты. Вось чаму хваляваліся ў губкоме. Спакойным быў толькі камандзір-латыш. Ён быў упэўнены, што людзі, якія здзейснілі рэвалюцыю, стварылі Саветы, знойдуць правільнае рашэнне.

У Крычаве камандзір пазнаёміўся з двума мясцовымі актывістамі – намеснікам старшыні валаснога Савета Мацвеем Кісялёвым і камандзірам чырвонагвардзейскай роты Маркіянам Казловым (удзельнікам рэвалюцыі 1905 г.). Не трацячы часу, трое заселі за карту. Трэба было па магчымасці дэталёва ўнікнуць у сітуацыю. А сітуацыя была складаная.

На наступную раніцу кіраўнік Крычаўскага Савета і чырвоныя камандзіры праводзілі атрад Вальдэмара Розе. Разам з ім пайшла ў Чэрыкаў і Крычаўская чырвонагвардзейская каравульная рота.

Вясной 1918 г. у павятовы г. Чэрыкаў сцякаліся чырвонагвардзейскія і партызанскія атрады Чэрыкаўскага, Мсціслаўскага, Клімавіцкага, Чавускага і Рагачоўскага паветаў. Выконвалася рашэнне Магілёўскага губернскага камітэта партыі аб хуткім стварэнні палка партызанскіх атрадаў.

Як толькі Розе і яго атрад увайшлі ў Чэрыкаў, павятовы камітэт партыі, якім кіраваў былы вясковы настаўнік Мікалай Шчарбітаў, вырашыў у цэнтры горада склікаць мітынг.

І вось на плошчы стаяць 22 групы ўзброеных людзей. Самую небяспечную з іх узначальвае анархіст Храмянкоў. Ён абкладваў кантрыбуцыяй цэлыя вёскі, парушаў савецкія законы. Мясцовыя ўлады не ў сілах былі заклікаць яго да парадку. Нямала было і

такіх, хто збіўся з правільнага шляху, хаця адкрытым ворагам улады яшчэ не стаў. Яны таксама былі небяспечнымі. Тут жа — паплечнікі матроса Ламянкова. Атрад яго невялікі, аднак чырвонагвардзейцы да апошняга дыхання гатовы абараняць Савецкую ўладу. Побач — чырвонагвардзейцы Крычава, якія прыйшлі з Маркіянам Казловым і Міхаілам Чыжом, чырвоныя партызаны Міхаіла Шаблакова, атрад Вальдэмара Розе. Стаяць моўчкі, плячо ў плячо. Толькі людзі з атрада анархіста Храмянкова размаўляюць. Храмянкоў прахаджваецца гогалем. Ён упэўнены, што стане камандзірам палка.

Каля трыбуны невялікая група: сакратар Чэрыкаўскага павяткома партыі Мікалай Шчарбітаў, старшыня павятовага выканкома Шашкоў, малады камуніст Аляксандр Кавалёў, Вальдэмар Розе. Шчарбітаў паклікаў Храмянкова. Каля трыбуны аб нечым доўга спрачаліся. Нарэшце ўсё вырашана: перад мітынгоўцамі першым выступіць Храмянкоў, за ім — Розе. Кожны павінен растлумачыць сваю праграму, коратка раскажаць сваю біяграфію, а таксама аб тым, як ведае ваенную справу. Толькі тады, усё абдумаўшы, чырвонагвардзейцы і партызаны вырашаць, каму быць камандзірам палка.

Дабіўшыся права выступаць першым, Храмянкоў ускочыў на трыбуну. Што мог сказаць чалавек, які прапаведаваў «маці-анархію» як аснову жыцця? Калі ты дужэйшы — рабуй, п'янствуй, гуляй, забівай. Свабода без усялякіх абмежаванняў. У канцы прамовы ён усклікнуў, што менавіта дзеля гэтага «змагаліся» яны і «пакутавалі». Для маскіроўкі дадаў, што рабаваць трэба буржуазію і заможных людзей (а рабавалі ў асноўным працоўны народ).

На гэтым Храмянкоў скончыў сваю прамову і сышоў з трыбуны. Плошча загула. Хтосьці абураўся, хтосьці крычаў у падтрымку.

На трыбуну падняўся Розе. Абвёў поглядам плошчу — мора галоў і вінтовак. Ён павінен перамагчы анархіста, чаго б гэта не каштавала, у імя рэвалюцыі, у імя людзей, што сабраліся на плошчы.

— Не правы Храмянкоў, — загаварыў Розе. — Не для таго, каб рабаваць і п'янстваваць, каб страляць у сялян-працоўнікоў, гадамі, дзесяцігоддзямі пакутавалі ў царскіх турмах бальшавікі. Краіна ў небяспецы, ворагі з усіх бакоў, а Храмянкоў і яго дружкі, замест таго, каб ваяваць супраць легіянераў, рабуюць працоўнага селяніна, бясчынствуюць, разбураюць наш тыл. Дык на каго ж працуюць гэтыя людзі, на рэвалюцыю ці яе ворагаў? Цяпер, таварышы чырвонагвардзейцы і чырвоныя партызаны, рашайце, як быць, — скончыў Розе і сышоў з трыбуны.

На плошчы стала ціха. На трыбуну падняўся сакратар павяткома партыі Мікалай Шчарбітаў, абвёў позіркам атрады і запытаў:

— Хто хоча бачыць камандзірам палка Храмянкова?

Над натоўпам, там, дзе стаяў атрад Храмянкова, паднялося рук 20, але некаторыя тут жа апусціліся.

— Хто за тое, каб камандзірам быў таварыш Вальдэмар Розе?

Натоўп зашумеў, перапоўніўся гулам адабрэння. Сотні рук падняліся ўверх, магутнае «ура» пракацілася над плошчай.

Камандзір палка Вальдэмар Розе на сваім белым кані прыўстаў у страмёнах і аддаў загад строіцца.

І байцы пайшлі абараняць маладую рэспубліку Саветаў.

Па дарозе полк папаўняўся. У яго ўліліся атрады і групы Букетава, Ламянковых, Шаблакова, Рабцава, Вераб'ёва, Варанцова, Сарокіна, Карпава і іншых. Чырвонагвардзейцы рухаліся на захад. Першы цяжкі бой адбыўся каля Доўска, мястэчка, дзе скрыжоўваліся важнейшыя шасейныя дарогі: Кіеў – Петраград і Масква – Варшава. Тут полк панёс першыя страты. У гэтым баі Розе звярнуў увагу на смелага конніка Герасіма Цярэшчанку. Спадабалася камандзіру палка, што Герасім быў не толькі храбрым, але і змагаўся з розумам, не горш, чым бывалы салдат. Таму і ўзяў да сябе камандзір палка ардынарцам адважнага юнака з в. Волчас. Потым былі баі на Рагачоўшчыне. Часова полк спыніўся ў Рагачове.

Спачатку гэта воінскае фарміраванне называлася палком партызанскіх атрадаў Вальдэмара Розе, затым – 153-м стралковым палком 17-й Ніжгародскай Чырванасцяжнай стралковай дывізіі.

Усёй рэарганізацыяй кіраваў В.Розе і камісар палка, былы данецкі шахцёр Цімафей Піліпавіч Купрэў.

Першы батальён палка, які быў створаны з ураджэнцаў Чэрыкава, Крычава і суседніх мястэчак і вёсак, узначаліў Журомскі. Камандзірамі батальёнаў, рот і ўзводаў у 153-м палку былі Міхаіл Чыж, Аляксандр Худанка, Анатоль Шышко, Сямён Партноў з Чэрыкаўскага павета, Варончанка і Чаброў з Чэрыкава, Скібін і Сянкевіч з Сенненскага, Бацанаў з Рагачоўскага, Ксяндзоў і Карпаў з Быхаўскага паветаў, Адман Эдгар – латыш.

З Рагачова полк з баямі прайшоў на Жлобін, Бабруйск, Асіповічы, Слуцк. Да пачатку 1919 г. полк Розе выйшаў на лінію Калінкавічы – Мазыр.

Пачаліся жорсткія баі з пятлюраўцамі. Цягнуліся яны два месяцы.

Праціўнік пераўзыходзіў колькасцю, быў добра ўзброены.

Ведаючы, што да Пятлюры павінна падысці падмацаванне, Розе імкнуўся заняць лепшыя пазіцыі. На савеце камандзіраў было прынята рашэнне – аб'явіць Пятлюру ультыматум, каб прымусіць яго адступіць.

Каму даручыць небяспечную ролю парламенцёра? Калі ўдасца схіліць Пятлюру да адступлення, будзе выратавана жыццё соцень чырвоных салдат. А калі Пятлюра не прыме ультыматум, то ён можа расправіцца з пасланцам.

Погляд камандзіра затрымаўся на ардынарцу.

— Табе даручаю перадаць ультыматум,— сказаў камандзір.— Дваіх дам для аховы. Спадзяюся, што ты не пасароміш Чырвоную армію.

Вальдэмар Рудольфавіч перадаў Герасіму пакет, хвіліну памаўчаў, а потым абняў і пацалаваў.

...Пятлюра разарваў канверт, прачытаў, падняў вочы на Герасіма. Той стаяў побач і ледзь прыкметна ўсміхаўся. Пятлюра ўскіпеў. Яму прапануюць здацца, і хто? Нейкі камандзір палка! А ультыматум перадаў хлапчук.

— Будзеш у мяне службыць,— сказаў Пятлюра.

— Калі рак на гары свісне!— пачуў у адказ.

Герасіма доўга катавалі. Яму звязалі рукі, завязалі вочы.

— Героем хочаш памерці! Памрэш сляпым.

Пятлюраўцы шашкамі пасеклі героя.

У палку чакалі Герасіма. Цудам удалося выратавацца аднаму з чырвонаармейцаў, што суправаджалі Цярэш-

Крычаўскія байцы 153-га стралковага палка. 1918 г.

чанку. Ён і расказаў, як загінуў Герасім. Розе слухаў моўчкі, нахмурыўшы бровы.

А назаўтра пачаўся бой. 153-і полк многа разоў хадзіў у атаку, цясніў пятлюраўцаў. Чырвонаармейцы адбілі цела Герасіма Цярэшчанкі. Пахавалі яго пад Корасценем.

Пасля перамогі ў баі за Корасцень, дзе нашы землякі нашчэнт разбілі ўкраінскіх нацыяналістаў, полк атрымаў загад павярнуць на поўнач і вызваліць раёны, захопленыя войскамі Германіі і Польшчы. Байцы палка разграмілі праціўніка пад Бабруйскам і ўварваліся ў горад. Жыхары радасна сустракалі калоны пераможцаў. Спера-

ду пад чырвоным сцягам ехалі В. Розе і камісар Купрэеў. Атрад вызваляў Мінск, іншыя гарады і вёскі.

Прышоў дзень, і полк уступіў у Вільню. Там сабраліся крычаўскія і чэрыкаўскія воіны – Сямён Партноў, Сцяпан Карагодаў, Мікалай Іўкін, Анатоль Шышко, Дзяніс Халондыраў і сфатаграфаваліся з сябрамі каля станковага кулямёта.

Потым была гераічная абарона Вільні ад палякаў. За мужнасць і адвагу, праяўленыя ў час абароны, камандзір 153-га стралковага палка В. Розе быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

М.Ф. Мельнікаў.

Удзельнікі Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны

БАСІН Меер Вэлькавіч, нарадзіўся ў 1890 г. у г. Чэрыкаў. Скончыў рамеснае вучылішча ў Магілёве (1909). З 1911 г. працаваў у Баку. З 1912 г. чл. РСДРП. Член праўлення прафсаюза

рабочых нафтавай прамысловасці Баку. У 1917 г. дэпутат Бакінскага Савета, член Бакінскага гарадскога камітэта РСДРП(б), адзін з кіраўнікоў стачкі бакінскіх рабочых. З лістапада

1917 г. сакратар прэзідыума выканкома і рабочай секцыі Бакінскага савета народнай гаспадаркі. Расстраляны англійскімі інтэрвентамі і эсэраўскім урадам 20.9.1918 г. у ліку 26-і бакінскіх камісараў.

КІСЯЛЁЎ Мацвей Сямёнавіч, нарадзіўся 18.11.1896 г. у г. Крычаў. Герой грамадзянскай вайны.

Мацвей вучыўся спачатку ў царкоўнапрыходскай школе, а потым у Крычаўскім рамесным вучылішчы – асвойваў такарную, слясарную, кавальскую справы. У вольную хвіліну дапамагаў бацьку па гаспадарцы.

У 1915 г. ён быў прызваны ў армію. Пасля заканчэння мінскіх курсаў сувязістаў накіраваны на фронт. Зблізіўся з рэвалюцыйна настроенымі салдатамі. У ваенны час Мацвей Сямёнавіч экстрэнам здаў экзамены за курс гімназіі. У чэрвені 1917 г. скончыў школу прапаршчыкаў у Жытоміры і быў накіраваны ў Сярдобскі полк начальнікам сувязі. У лістападзе 1917 г. стаў камуністам.

На пачатку 1918 г. вярнуўся ў Крычаў. А неўзабаве яго выбралі намеснікам старшыні Крычаўскага бальшавіцкага савета. Ён актыўна ўдзельнічаў у стварэнні атрадаў Чырвонай гвардыі.

Вясной 1918 г. М.С.Кісялёў – інст-

руктар-арганізатар у Чырвонай арміі на Харкаўшчыне, затым начальнік тэхнічнага аддзела сувязі ваеннага аддзела Варонежскага губвыканкома.

У жніўні 1919 г. белагвардзейскі корпус генерала Мамантава прарваў лінію фронта і пачаў хутка прасоўвацца па савецкіх тылах. Сур'ёзнай перашкодай на шляху Мамантава стала група войск у Задонску, начальнікам штаба якой быў М.С.Кісялёў.

З красавіка 1920 г. у Кіеве: ваенком інжынернага ўпраўлення, потым камандзір брыгады асобага прызначэння, камендант Кіева, начальнік стралковага корпуса. У 1926–1929 гг. начальнік Маскоўскай гарадской і губернскай міліцыі, потым працаваў у будаўнічых арганізацыях Масквы. Памер у 1942 г. Яго імем названа вуліца ў Крычаве.

М.Ф. Мельнікаў.

МАГІЛЁЎКІН Васіль Мікітавіч, нарадзіўся на Крычаўшчыне.

Гэта былі неверагодна цяжкія дні для чырвонага Петраграда. Войскі Юдзеніча падыйшлі да самага горада. Белыя генералы разлічвалі праз некалькі сутак пераможцамі праехаць на конях па Неўскім праспекце.

Найбольш цяжкі ўчастак дастаўся чырвоным курсантам. На чале іх зводнага атрада быў пастаўлены былы афіцэр царскай арміі Яжоў. Камісарам прызначылі дваццацічатырохгадовага камісара камандных курсаў Петраградскай ваеннай акругі Магілёўкіна. Сярод байцоў атрада быў сувязіст Анісім Пузырэўскі, зямляк Магілёўкіна. Калісьці яны разам вучыліся ў Крычаўскім рамесным вучылішчы. Васіль Магілёўкін прыехаў у Петраград у 1914 г. Працаваў на заводзе «Айваз». Там прайшоў школу рэвалюцый-

М.С. Кісялёў.

най барацьбы. Не выпадкова гераічная Выбаргская старана паслала Васіля ў ліку найбольш адважных і стойкіх сваіх чырвонагвардзейцаў браць Зімні...

Потым ён стаў курсантам артылерыйскага вучылішча, камісарам гэтай ваеннай навучальнай установы, камісарам камандных курсаў Петраградскай ваеннай акадэміі.

Пасля грамадзянскай вайны Васіль Мікітавіч Магілёўкін скончыў Ваенную акадэмію імя Фрунзе. Ён займаў адказныя пасады ў Чырвонай арміі, быў выкладчыкам ваеннай акадэміі.

М.Ф. Мельнікаў.

ПАРШУКОЎСКІ Іван, нарадзіўся ў в. Слабада Свіная. Працаваў на шахтах Данбаса. Нярэдка прыезджаў у сваю родную вёску. Прывозіў лістоўкі, расказваў аб рэвалюцыйным настроі рабочых і шахцёраў. На Кацярынаслаўшчыне (цяпер Днепропетровская вобласць) быў адным з кіраўнікоў рабочай сацыял-дэмакратычнай арганізацыі. Праводзіў значную агітацыйна-масавую работу сярод рабочых. Але хтосьці са здраднікаў выдаў яго царскім уладам.

Аднойчы ў вёску прыйшла вестка аб тым, што Іван Паршукоўскі за рэвалюцыйную дзейнасць быў павешаны.

У пачатку 1918 г. жыхары Слабады Свіной звярнуліся ў вышэйшыя інстанцыі з просьбай перайменаваць гэтую вёску ў Іванаўку ў гонар Івана Паршукоўскага. Аб лёсе іх просьбы доўгі час не было вядома. Аднак пошук працягваўся. І вось у Крычаўскі краязнаўчы музей прыйшла фотакопія вёсак Крычаўскай воласці 1-й палавіны 1918 г. У гэтым спісе адзначаецца «Свіная – узбуджана хадай-

ніцтва аб перайменаванні ў Іванаўку.

У 1976 г. на будынку клуба ўстаноўлена мемарыяльная дошка, прысвечаная перайменаванню вёскі і прысваенню ёй імя Івана Паршукоўскага.

М.Ф. Мельнікаў.

ПОПЕЛЬ Адам Іванавіч, нарадзіўся ў 1895 г. у в. Сакольнічы.

Скончыў Крычаўскае рамеснае вучылішча. У 1913 г. працаваў у Пецярбургу на заводзе «Айваз». Потым быў прызваны ў армію. Тут праводзіў палітычную агітацыю. За гэта Часовы ўрад адправіў Попеля ў Дзвінскую турму. Пасля вызвалення служыў у гарнізоне Петрапаўлаўскай крэпасці. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі А.І. Попель быў памочнікам каменданта і камендантам Петрапаўлаўскай крэпасці, начальнікам службы тылу 15-й арміі. У мірныя дні наш зямляк вучыўся, кіраваў прадпрыемствам, аддзелам Акцябрскай чыгункі, праявіў сябе добрым арганізатарам у суднабудаванні.

За працоўныя подзвігі ў гады фашысцкай блакады Ленінграда быў узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» і медалямі.

Працоўныя раёна захоўваюць памяць пра свайго земляка.

М.Ф. Мельнікаў.

А. І. Попель.

ПУЗЫРЭЎСКІ Анісім, нарадзіўся ў в.Сакольнічы.

У 1912 г., закончыўшы рамеснае вучылішча ў Крычаве, паехаў у Пецярбург. Тут на заводзе пазнаёміўся з рабочымі-рэвалюцыянерамі. Ён удзельнічаў у дэманстрацыях, забастоўках. У хуткім часе яго прызвалі ў армію.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі Анісім Пузырэўскі вярнуўся ў родную вёску.

Аднойчы маладыя хлопцы сабраліся разам. Былі тут Анісім Пузырэўскі, Іосіф Кашура, Васіль Вяржбіцкі, Іван Поклад, Фёдар Севасціцкі, браты Якубенкі. На гэтай сустрэчы быў створаны камітэт камсамольскай арганізацыі ў Сакольнічах. Старшынёй камітэта выбралі Іосіфа Кашуру. Адказнасць за культурна-масавую работу была ўскладзена на Анісіма Пузырэўскага. У арганізацыі работы па-новаму юнакам і дзяўчатам дапамагалі крычаўскія камуністы. Настаўніцы Варвара Барцэвіч і Софія Азарава часта чыталі лекцыі, ды і самі камітэтчыкі праводзілі цікавыя гутаркі.

Аднойчы камсамольцы запрасілі аднавяскоўцаў на канцэрт. Прышлі паслухаць самадзейных артыстаў сяляне з Задабрасці, Пакладоў, Свадкавічаў. Са сцэны гучалі песні роднай Беларусі, рускія народныя песні. Камсамольцы выступалі завадатарамі добрых спраў. Яны актыўна ўдзельнічалі ў стварэнні камітэтаў беднаты. Анісіма Пузырэўскага выбралі ў крычаўскі камбед. У Крычаў неаднаразова прыязджаў важак камуністаў Чэрыкаўскага павета Мікалай Дарафеевіч Шчарбітаў. Ён растлумачваў членам камбедаў іх задачы.

Ішоў час напружанай барацьбы. Нялёгка быў перыяд для маладой Савецкай Рэспублікі, якую з усіх бакоў сціскалі белагвардзейскія арміі і арміі замежных інтэрвентаў. Пайшлі на фронт Іосіф Кашура, Анісім Пузырэўскі, Іван Поклад, Васіль Вяржбіцкі.

Пузырэўскі змагаўся пад Петраградом, удзельнічаў у вызваленні Баку, іншых гарадоў. У мірны час працаваў сакратаром райкома партыі ў Беларусі, дырэктарам саўгаса, узначальваў школьны педагагічны калектыў. Памёр Андрэй Паўлавіч Пузырэўскі ў Людзінаве, пад Калугай, дзе быў дырэктарам школы.

М.Ф.Мельнікаў.

ШЧАРБІТАЎ Мікалай Дарафеевіч, нарадзіўся ў 1893 г. ў в.Кляпіна Чэрыкаўскага павета.

Удзельнік барацьбы за Савецкую ўладу на Беларусі. З сялян. Член партыі бальшавікоў з 1917 г. З 1916 г. у арміі. У ліпені 1917 г. – лютым 1918 г. старшыня Рэчыцкага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Удзельнік устанавлення Савецкай улады ў Рэчыцы, барацьбы з левымі эсэрамі ў Чэрыкаўскім павеце і стварэння Чэрыкаўскай павятовай арганізацыі РКП(б), сакратар павятовага камітэта партыі, загадчык аддзела Магілёўскага, потым Гомельскага губвыканкомаў. З мая 1919 г. у Чырвонай арміі: начальнік палітаддзела 17-й (Заходні фронт) і 3-й (Паўднёвы фронт) дывізіяў, удзельнік штурма Перакопа. Памёр у 1921 г.

Чырвонагвардзеец Іван Поклад

У нашым музеі экспануецца атэстат Івана Ягоравіча Поклада з вёскі Сакольнічы аб заканчэнні Крычаўскай рамеснай школы для дзяцей бедных сялян. Слаўны жыццёвы шлях прайшоў гэты чалавек.

Іван рана стаў зарабляць сабе на хлеб. У рамесную школу паступіў яшчэ падлеткам, закончыў яе, паказаўшы выдатныя здольнасці ў сталярнай справе. Пасля перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі з іншымі вясковымі хлопцамі — Іванам і Іосіфам Кашурамі, Андрэем Вяржбіцкім, Анісімам Пузырэўскім прымаў удзел у стварэнні камітэта сялянскай моладзі (Камола).

Калі прагучаў заклік: «Моладзь, у рады Чырвонай арміі!», Іван Поклад уступіў у рады легендарнага 153-га стралковага палка 17-й чырванасцяжнай дывізіі. Служыў пад камандаваннем героя грамадзянскай вайны Вальдэмара Рудольфавіча Розе. Прымаў удзел у баях каля Рагачова і Корасце-

ня, Мазыра і Нясвіжа, за Бабруйск і Вільню. Камандаванне адзначала мужнасць і адвагу маладога байца.

Адгрымелі апошнія залпы грамадзянскай вайны, і Іван Поклад пайшоў працаваць у прафтэхшколу, якая была створана ў Крычаве на базе рамеснай школы. Быў майстрам, потым загадчыкам гаспадаркі. Працаваў будаўніком. Я быў добра знаёмы з Іванам Ягоравічам. Ён часта расказваў аб падзеях грамадзянскай вайны. Мяне захаплялі яго сціпласць і вытрымка, сардэчная дабрата.

Пачалася Вялікая Айчынная вайна, і стары чырвонагвардзеец папрасіў накіраваць яго на фронт. Ён з гонарам выканаў свой салдацкі абавязак. Раны, атрыманыя ў час грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, падарвалі здароўе ветэрана. Нягледзячы на гэта, ён амаль да апошняга свайго дня працаваў.

М.Ф. Мельнікаў.

Загартаваны ў баях

12 сакавіка 1918 года былы батрак Васіль Галаўчанскі добраахвотнікам пайшоў у Чырвоную армію. Хлопцу было ўсяго 17. Па краіне кацілася грамадзянская вайна.

Кавалерыйскі ўзвод, якім камандаваў Васіль Галаўчанскі, прымаў непасрэдны ўдзел у баях з войскамі Дзянікіна, Урангеля, Краснова, удзельнічаў у штурме Перакопа ў 1920-м, а потым да мая 1924-га веў барацьбу з басмачамі ў Сярэдняй Азіі. Няраз маладому камандзіру даводзілася глядзець смерці ў вочы. Афіцэры белага гвардыі і казакі

добра валодалі зброяй, секліся не на жыццё, а на смерць.

Пасля баёў было мірнае жыццё, вучоба, праца на адказных пасадах. Не ўсё аказалася бязвоблачным для партыйнага работніка. З 1933 года, пасля вучобы ва ўніверсітэце, Васіль Галаўчанскі быў на партрабоце. Працаваў другім, а потым першым сакратаром Баброўскага райкома партыі ў Варонежскай вобласці. За перыяд да 1938 года ў раёне не было выяўлена ніводнага «ворага народа». Гэта не давальняла абласное кіраўніцтва.

Змянілі начальніка НКУС. На змену вопытнаму вайскоўцу, удзельніку грамадзянскай вайны, прыйшоў малады энергічны лейтэнант, які ў кожным іншадумцы бачыў ворага савецкага ладу. Першым быў асуджаны старшыня райвыканкома.

Калі раён наведаў начальнік НКУС вобласці, Галаўчанскі не стрымаўся і ў час вячэры пацікавіўся, за што арыштавалі яго добрага сябра. Начальнік задаў толькі адно пытанне:

- А чаму гэта цябе так цікавіць?
- Ну як жа, пяць гадоў працавалі побач...

Гэтага было дастаткова. Першым сакратаром райкома партыі зайшоў Васіль у кабінет першага сакратара абкома, а выйшаў беспрацоўным. «Вызваліць ад займаемай пасады за недастаковую пасіўную барацьбу з

Клятва ў Маляцічах

Ішоў сакавік 1919 г. У Чавускім штабе ЧОН было мнагалюдна. Набіралі добраахвотнікаў у атрад, які тэрмінова павінен быў выступіць на падаўленне белагвардзейскага мецяжу ў Гомелі. Да стала падыйшоў падлетак.

- Прозвішча?—запытаў чонавец.
- Сапега Улас.
- Колькі ж табе гадоў, Улас?
- Шаснаццаць, таварыш начальнік.
- Ранавата ў армію. Ды і экіпіроўка ў цябе не ваенная.
- Я займаўся ў прафтэхшколе ваеннай падрыхтоўкай. Запішыце мяне ў атрад, таварыш начальнік.

— Не, Улас, ты вельмі малады.

Так і вярнуўся Улас Сапега ў сваю родную вёску Даленшчына. Заняткі ў Чавускай прафтэхшколе, дзе ён вучыўся, спыніліся.

ворагам народа і за прытупленне палітычнай пільнасці» — такой была рэзалюцыя бюро абкома. А мог бы і за турэмнымі кратамі апынуцца.

А потым была Вялікая Айчынная вайна. Камісар палка Васіль Галаўчанскі прымаў удзел у вызваленні Беларусі, Прыбалтыкі, Польшчы, Усходняй Прусіі, быў паранены пад Ноўградам. Пасля Перамогі год службы ў Германіі, а ў студзені 1948-га прыехаў у Крычаў. Да 1964 года працаваў на розных пасадах.

Ордэн Чырвонай Зоркі і тры ордэны Айчыннай вайны I ступені атрымаў падпалкоўнік Галаўчанскі за ўдзел у баявых аперацыях апошняй вайны, ордэнам «Знак Пашаны» адзначана яго праца ў мірныя пасляваенныя гады.

А. Балдоўскі.

Сакратаром валаснога камітэта партыі бальшавікоў у Беліцы быў Ільянкоў. Ён прыкмеціў Сапегу, які часта і гарача выступаў на сходах сялян. Неўзабаве старшыня Беліцкага валрэўкома Палякоў і кіраўнік камуністаў Ільянкоў выдалі юнаму актывісту мандат, у якім значылася, што Улас Сапега рэкамендаваны Чэрыкаўскаму павятоваму камітэту РКП(б) для кіравання ў губернскі горад Гомель на курсы па падрыхтоўцы культасветработнікаў для вёскі.

У Гомелі даведаўся шмат новага. Там быў вялікі калектыў рэвалюцыйнай рабочай моладзі. У Гомелі ён вучыўся, як трэба весці работу сярод моладзі, як праводзіць камсамольскія сходы.

А калі вярнуўся ў сваю вёску, адра-

зу ўзяўся за стварэнне маладзёжнай арганізацыі. У Беліцу прыехаў прадстаўнік Чэрыкаўскага павятовага камітэта камсамола. На першым сходзе была створана ячэйка з 12 чалавек. Яе сакратаром выбралі Уласа Сапегу.

Як піша ў сваіх успамінах Улас Сцяпанавіч, камсамольцы вучыліся ў партыйцаў, часта звярталіся за дапамогай да старэйшых таварышаў. Вельмі вялікая работа вялася па збору прадуктаў для галадаючых дзяцей Паволжа. Атрымаўшы мандаты валрэўкома, камсамольцы пайшлі па сёлах. Толькі за 10 дзён у воласці былі сабраны 72 пуды збожжа, 18 камплектаў адзення, 60 тысяч рублёў. Народ імкнуўся дапамагчы галадаючаму Паволжы.

Камсамалец Фядос Свірыдзенка сабраў чатыры пуды збожжа, але не змог знайсці фурманку і на ручной цялежцы шэсць вёрст вёз яго ў Беліцу. Быў вечар, і Фядос убачыў на дзвярах крамы замок. Так і прасядзеў камсамалец да раніцы на мяшках.

Чэрыкаўскі павятовы камітэт камсамола накіраваў Уласа Сапегу на курсы палітасветы. Калі вярнуўся, было ўжо новае дзяленне – на раёны. Крычаўскі райвыканком прызначыў Уласа загадчыкам хаты-чытальні ў Маляцічах. У гэтай вёсцы было шмат камсамольцаў, была партыйная ячэйка. Сапега разам з камсамольцамі сабраў чатырыста кніг, чатыры крэслы, дзве лаўкі, люстэрка і раяль, вывезеныя з памешчыцкага дома. На першым сходзе ў хаце-чытальні было поўна народу. Сакратар мясцовай партыі Лужкоў зрабіў даклад, а потым за поўнач ішла гутарка з сялянамі. Кожны вечар свяціліся вокны чытальні. Выступалі дырэктар школы Хадыка, прадстаўнік сельпо Мове, старшыня сельсавета

Аўраменка, мясцовы ўрач. Хата-чытальня стала цэнтрам агратэхнічнай прапаганды, растлумачэння савецкіх законаў.

Але моладзь патрабавала, каб у вёсцы быў адкрыты камсамольскі клуб. У мясцовага святара канфіскавалі дом. Камсамольцы выкінулі перагародкі, зрабілі сцэну, адрамантавалі сцены, развесілі плакаты і перанеслі туды раяль. Хутка паявілася аб'ява: «У клубе моладзі адбудзецца грандыёзны вечар – пастаноўка вадэвілю, выкананне песень пад акампанемент раялю, чытанне вершаў і апавяданняў».

Улас Сапега ўзняўся на сцэну і ўбачыў у перапоўненай зале хлопцаў і дзяўчат з суседніх вёсак. Толькі пазнаёміў з праграмай вечара, як з залы нехта выгукнуў: «А на раялі хто іграць будзе?»

Чатыры камсамольцы бягом кінуліся да доміка на ўскраіне Маляціч, дзе жыла выселеная туды мясцовая памешчыца. Яна была з сям'і Палонскіх, адзін з якіх шмат дапамагаў рэвалюцыянерам у 1905 і 1906 гг., а пасля Вялікага Кастрычніка працаваў у савецкіх установах.

Калі раскрылася заслона і на сцэне за раялем убачылі памешчыцу, зала ахнула ад здзіўлення...

У 1925 г. Улас Сапега стаў загадчыкам народнага Дома ў Крычаве. У сяле яго месца заняў камуніст Пруднікаў. Пазней Улас служыў у Чырвонай арміі. У 1926 г. Улас Сцяпанавіч стаў членам партыі. З 1927 г. па 1930 г. працаваў сакратаром партыйнай ячэйкі ў Касцюковіцкім раёне. Пазней скончыў камвуз у Мінску. Працаваў сакратаром партарганізацыі Крычаўскай МТС, сакратаром партыйнай ячэйкі калгаса «На варце» і рэдактарам шматтыражнай калгаснай газеты.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны Улас Сцяпанавіч Сапега – сакратар партыйнага бюро часці, работнік палітаддзела вайсковага злучэння. Пасля вайны зноў працаваў у Рэчы-

цы, быў на пасадзе загадчыка вытворчасці саўгаса «Добрушскі» Гомельскай вобласці.

М.Ф. Мельнікаў.

Першыя камсамольцы

З успамінаў С.Т. Стызіка

Рэвалюцыйныя падзеі ў лютым і кастрычніку 1917 года ў Петраградзе настроілі крычаўлян аптымістычна. У тыя часы тут знаходзілася вялікая колькасць салдат і матросаў, якія пасля раненняў на фронце і лячэння ў шпіталях прыбылі на пабыўку дамоў. Усюды кіпелі мітынгі. Шмат было выступоўцаў. Яны гаварылі аб тым, што трэба спыніць вайну, даць людзям шчаслівае жыццё. Больш за ўсё размоў было пра зямлю. Неабходна бало адабраць яе ў памешчыкаў і раздаць беднякам. Такая думка выклікала ў мітыngoўцаў ажыўленне, адабрэнне.

1918–1920 гады не з'яўляліся для крычаўлян спакойнымі, хоць ваенных дзеянняў у горадзе і вёсках не вялося. Па шашы Масква–Варшава безупынна рухаліся бежанцы з акупаваных Польшчай тэрыторый, вайсковыя часці. Адноўчы прайшла вялікая кало-

на кубанскіх казакоў з песнямі. Твары кавалерыстаў былі вясёлыя. Вайскоўцы трымалі шлях на захад. Часцяком многія воінскія часці спыняліся ў Крычаве на адпачынак, які працягваўся тыдзень, а то і больш. Напоўнілі мястэчка і бежанцы. Іх крычаўляне не пакідалі без увагі, давалі прытулак, ежу і вопратку.

З ліку моладзі ў 1918 годзе ў мястэчку быў сфарміраваны добраахвотны атрад і на санях адпраўлены ў Магілёў, дзе ўступіў у бой з польскімі легіянерамі. Ішоў час і нёс з сабой пэўныя змены ў жыцці людзей.

Першая ячэйка РКСМ у Крычаве была арганізавана ў 1921 годзе. Спачатку ў ёй налічвалася 15–20 чалавек. Першым сакратаром стаў Любан (імя не памятаю). Ён прыехаў з Чэрыкава ў Крычаў як прадстаўнік павятовага камітэта камсамола. Прыём у ячэйку праводзіўся па заяве. Памятаю прозвішчы першых камсамольцаў нашай ячэйкі: Балоцін, Левін, Шуб, Яша, Давід, Раскін, Лявон Кісялёў, Таненбаум, Раброў, Аліеўскі, Рыгор Бейнусаў. Сходы праводзіліся раз на тыдзень, вечарам.

Пазней, у 1923–1924 гадах у камсамол былі прыняты Фёдар Шахрай, Андрэй Шахрай, Андрэй Дудзін, Леў Шуфер, Фёдар Токін, Павел Рубека, Іван Рубека, Аляксей Грабніцкі, Міхаіл Кісялёў, Міхей Кісялёў, Вольга Чауса-

С.Т. Стызік.

ва і іншыя. Ячэйка стала налічваць больш за сорок чалавек.

Хто былі гэтыя камсамольцы? Рабочая моладзь розных спецыяльнасцей, у асноўным з бедных сем'яў. Сакратаром партыячэйкі ў 1921 годзе быў рабочы з Архангельска па прозвішчу Чубаў. Стройны, у паўкажушку, з рэвальверам на поясе, ён прыходзіў на нашы сходы. Даваў каманду, колькі камсамольцаў адправіць у вёску для выканання заданняў па харчразвёрстцы, для барацьбы з самагонаварэннем, правядзення сходаў беднаты, для мабілізацыі сялян, што мелі коней, на вывазку лесаматэрыялаў, дроў і іншых грузаў.

Такія паездкі працягваліся 1–2 тыдні. Многім з нас трапляла, як кажуць, на арэхі ад бацькоў за доўгую адсутнасць, ды лаянку мы пераносілі з пакорлівай маўкліваасцю. Неслі камсамольцы ў начны час і патрульную службу ў горадзе. Патрулі ахоўвалі памяшканні партыйнай і камсамольскай ячэек, пошту, тэлеграф. Час быў неспакойны, па воласці разгульвалі ўзброеныя банды.

Мелася ў нас зброя: два дзесяткі вінтовак, карабінаў, бярданак. А пат-

ронаў было малавата: усяго 15–20 штук на адзінку зброі. У старэйшых па ўзросту камсамольцаў былі наганы. У 1922 годзе арганізаваўся атрад ЧОН у колькасці 50 чалавек. Былі ў ім як члены нашай ячэйкі, так і бальшавікі. За горадам, на полі, рэгулярна праводзіліся вайсковыя заняткі пад камандаваннем судзі Котусева.

З 1928 года наша ячэйка прымала самы актыўны ўдзел у арганізацыі сходаў сялянскай моладзі, наладжвалі тэатралізаваныя пастаноўкі, даклады аб веснавой пасяўной кампаніі, дапамагалі абсталёўваць хаты-чытальні. Дзякуючы нашым намаганням узніклі камсамольскія ячэйкі ў вёсках Міхеевічы, Бацьвінаўка, Бель-1, Маляцічы, на чыгуначнай станцыі Крычаў, у камуне «Свісток» і многіх іншых месцах.

Калі Крычаў стаў цэнтрам раёна, былі арганізаваны райкомы ВКП(б) і ВЛКСМ. За перыяд з 1922 па 1928 гады сакратарамі РК ВКП(б) працавалі: Дзюндзікаў, Лазараў, Купцэвіч, Якіменка, Шумілін, Смялкоўскі, сакратарамі РК ВЛКСМ з'яўляліся Дземянкоў, Маркевіч, Сырамятнікаў.

Падрыхтавала Н.М. Марозава.

Яны змагаліся за ўладу Саветаў

АСТАПЕНКА Іван Яфімавіч, н. у 1890 г. у в.Волчас. Удзельнічаў у баях супраць польскіх інтэрвентаў.

БАРОДЗІЧ Восіп Апанасавіч, н. у 1897 г. у в.Дзягавічы.

БАРЦЭВІЧ Ігнат Уладзіміравіч, н. у 1893 г. у в.Добрае. Удзельнічаў у абароне Петраграда ў 1919 г. ад войск Юдзеніча. Прапаў без вестак у час падаўлення Кранштацкага мецяжу.

БУБНОЎ Ларывон Віктаравіч, н. у 1898 г. у в.Шчарбачы. Удзельнік абароны Петраграда.

БУКЛАКОЎ Іван Аркадзевіч, н. у 1892 г. у в.Сычык. Удзельнік абароны Петраграда.

ВАЙЛУПАЎ Мітрафан Юр'евіч, н. у 1891 г. у в.Вародзькаў. Ваяваў супраць палкаў, прымаў удзел у вызваленні Нароўлі, Мазыра, Турава і г.д.

ВОЛКАЎ Макара Фёдаравіч, н. у 1892 г. у в.Асінаўка. Ваяваў у Дняпроўскай ваеннай флатыліі супраць дзянікінцаў, войск генерала Урангеля.

ГАЛОУЧАНСКИ Васіль Міхайлавіч.

ГАРНАКОЎ Барыс Ніканавіч, н. у 1897 г. у Крычаве.

В.М. Галоўчанскі з піянерамі.

ДАНІН Васіль Кірэевіч, н. у 1889 г. у в. Ермакоўка.

ДРАЧОЎ Васіль Нічыпаравіч, н. у 1894 г. у в. Валымер. Ваяваў супраць дзянікінцаў, палякаў на Дняпры, Прыпяці, на Украіне.

ДУБЯГА Сямён Канстанцінавіч, н. у 1898 г. у в. Іванаўка.

ЕМЯЛЬЯНАЎ Стафан Сазонавіч.

ЕРАФЕЕЎ Пётр Ераставіч, н. у 1897 г. у в. Касцюшкавічы.

ЖАЛОННІКАЎ Лявон Нічыпаравіч, н. у 1895 г. у в. Губеншчына. Удзельнічаў у баях з палякамі і дзянікінцамі.

ІЗАХВАТАЎ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1891 г. у в. Дзягавічы.

ІСАКАЎ Ісідар, н. у в. Бель-2. Удзельнік абароны Петраграда.

КАВАЛЕНКА Архіп Стафанавіч, н. у 1895 г. у Крычаве.

С.С. Емяльянаў.

КАВАЛЁЎ Фёдар Рыгоровіч, н. у 1898 г. у в. Губіна. Удзельнік Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Петраградзе.

КАЖАМЯКА Даніла Ягоровіч, н. у 1896 г. у Крычаве.

КАРАГОДАЎ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1897 г. у Крычаве.

КАСТЫЧКА Кузьма Фёдаравіч, н. у в. Бель. Удзельнічаў у абароне Петраграда.

КУЛЯШОЎ Андрэй Трахімавіч, н. у 1896 г. у в. Зарубец.

КУЛЯШОЎ Андрэй Фядосавіч, н. у 1896 г. у в. Чырвоны Бор.

КУРЗА Даніла Аляксеевіч, н. у 1895 г. у Маляціцкай воласці. Удзельнік Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Петраградзе, ваяваў з палякамі.

ЛАРЫН Іван Рыгоровіч, н. у 1899 г. у в. Малявічы.

ЛІТОХІН Міхаіл Андрэевіч, н. у 1892 г. у в. Бель-1.

МАКСІМЕНКА Іван Мяленцевіч, н. у 1904 г. у в. Сычык.

МАРАЗЕВІЧ Максім Савельевіч, н. у 1896 г. у в. Шчэрбачы.

ПСАРАЎ Канстанцін Фаміч, н. у 1895 г. у в. Бацьвінаўка.

ПЫТАЛЬ Антон Кандратавіч.

ПЫТАЛЬ Дзям'ян Кандратавіч.

РУБАНАЎ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1891 г. у в. Іванаўка.

САПКАЎ Уладзімір Кузьміч, н. у 1898 г. у в. Маляцічы.

СЕРДЗЮКОЎ Ягор Васілевіч, н. у 1894 г. у в. Каменка.

А.К. Пыталь.

Дз.К. Пыталь.

СЁМІН Восіп Елісеевіч, н. у 1898 г. у в. Міхеєвічы.

СКАЧКОЎ Яфім Васілевіч, н. у 1896 г. у Крычаве.

СТАСЕЎ Якаў Васілевіч, н. у 1891 г. у в. Зарубец.

СУГАКОЎ Фёдар Захаравіч, н. у 1886 г. у в. Асавец.

ТАРАБАЗА Сцяпан Паўлавіч, н. у 1898 г. у в. Красны Ручэй.

ЦІМАШЭНКА Іван Арцёмавіч, н. у 1897 г. у в. Мірнае.

ШЭПЕЛЕЎ Акім Андрэевіч, н. у 1897 г. у в. Маляцічы.

Дакументы сведчаць

ВЫНІКІ ВЫБАРАЎ ВА ЎСТАНОЎЧЫ СХОД ПА ЧЭРЫКАЎСКАМУ ПАВЕТУ

		тыс.человек	%
Список №1	Губернский Совет крестьянских депутатов и губернская организация социалистов-революционеров	57320	87,74
Список №2	РСДРП (объединенная) и БУНД	847	1,29
Список №3	Объединенная Еврейская социалистическая рабочая партия (ОЕСРП)	139	0,27
Список №4	Еврейская социал-демократическая рабочая партия	103	0,15
Список №5	Союз земельных собственников	1559	2,38
Список №6	Партия народной свободы	616	0,94
Список №7	... и внепартийный демократический комитет	42	0,06
Список №8	Белорусские организации	15	0,02
Список №9	Еврейский национальный избирательный комитет	2786	4,26
Список №10	Губернская Польская рада	1291	1,97
Список №11	Полесский комитет РСДРП(б)	607	0,92

Всего действительных голосов – 65325

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф.863. Воп.1. Спр.3. Л.52–52 ад.

ВАЛАСНЫЯ САВЕТЫ ЧЭРЫКАЎСКАГА ПАВЕТА

Название волостных советов	Местонахождение
1. Братковичский	ст.Братковичи
2. Белецкий	ст.Лобановка
3. Должанский	ст.Лобановка
4. Долговичский	ст.Малятичи
5. Дубровицкий	ст.Кричев
6. Краснопольский	ст.Краснополье
7. Кричевский	ст.Кричев
8. Комаровичский	ст.Чериков
9. Лобановский	ст.Лобановка
10. Малятичский	ст.Малятичи
11. Мхиничский	ст.Выдернка
12. Ново-Ельнянский	ст.Краснополье
13. Полужский	ст.Краснополье
14. Стеринский	ст.Краснополье
15. Самотевичский	ст.Гайдуковка
16. Студенецкий	ст.Костюковичи

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 813. Воп. 1. Спр. 1. Л. 73

**СА ЗВОДКІ АРГАНІЗАЦЫЙНА-ІНСТРУКТАРСКАГА ПАДАДДЗЕЛА АДДЗЕЛА
УПРАЎЛЕННЯ АБЛВЫКАМЗАХА АБ АРГАНІЗАЦЫІ КАМБЕДАЎ У ЧЭРЫКАЎСКІМ
ПАВЕЦЕ**

После того, как на Чериковском съезде большинством была принята резолюция левых эсеров, фракция коммунистов покинула съезд. Тогда за отсутствием кворума съезд прекратил свою работу. Фракция большевиков объявила себя временной властью в уезде. Новый съезд назначен на 15 сентября.

По вопросу об организации комитетов бедноты революционной частью съезда было постановлено: немедленно приступить к повсеместной организации комитетов сельских, волостных и уездных. С 25 августа по 10 сентября все волостные Советы должны созвать волостные сходы комитетов бедноты, на которых избираются комитеты бедноты от 3 до 5 лиц. На 15 сентября созвать уездный съезд комитетов бедноты, который избирает уездный комитет бедноты от 5 до 9 лиц.

Для самообороны от нападения кулацкой буржуазии на комитеты бедноты и партийные организации поручить военному комиссариату принять меры к немедленному вооружению комитетов бедноты и обезоружению кулаков, согласно приказу Высшего военного Совета.

В продовольственном вопросе съезд стоит на безусловном проведении в жизнь хлебной монополии во всероссийском масштабе и взятии на учет фабрично-заводских продуктов производства и также немедленном установлении на них твердых цен...

Комитеты бедноты Белоруссии. Мн., 1958. С. 198–199.

**ТЭЛЕГРАМА ВЫКАНКОМА МАГЛЁЎСКАГА ГУБЕРНСКАГА САВЕТА КАМІСАРУ
АДДЗЕЛА МЯСЦОВАГА УПРАЎЛЕННЯ У г. ПЕТРАГРАДЗЕ АБ АРГАНІЗАЦЫІ
САВЕТАЎ У ГУБЕРНІ**

22 студзеня 1918г.

Советы имеются в уездных городах: Быхове, Гомеле, Горках, Климовичах, Мстиславле, Орше, Рогачеве, Сенно, Чаусах, Черикове; кроме того, местечковые: Пропойский – постанова ст.Пропойск Быховского у.; Чечерский – Чечерск Рогачевского у.; Костюковичский – Костюковичи Костюковичского у.; Жлобинский – Жлобин Рогачевского у.; Ляднянский – Ляды Горецкого у.; Копысский – Копысь Горецкого у.; Дубровенский – Дубровно Горецкого у.; Руднянский – Рудня Оршанского у.; Бабиновичский – Бабиновичи Оршанского у.; Толочинский – Толочин Оршанского у.; Шкловский – Шклов Могилевского у.; Крупчанский – Крупки Сенненского у.

В Могилеве имеются губернский и уездный Советы.

Председатель губисполкома Журавлев
Секретарь Пенневский

Великая Октябрьская социалистическая революция в Белоруссии. Мн., 1957. Т.2. С.816.

**ПАСТАНОВА НАДЗВЫЧАЙНАГА СЯЛЯНСКАГА З'ЕЗДА ЧЭРЫКАЎСКАГА ПАВЕТА
АБ ПАДТРЫМЦЫ І АХОВЕ САВЕЦКАЙ УЛАДЫ**

26 чэрвеня 1918 г.

Чериковский уездный чрезвычайный крестьянский съезд, обсудив вопрос о текущем моменте и о власти постановил: горячо приветствовать Советскую власть за ее преданность интересам трудового народа.

Чериковский съезд заявляет, что трудовое крестьянство будет стойко и верно поддерживать власть Советов рабочих, солдатских и крестьянских депутатов, вместе с тем съезд заявляет, что и впредь власть должна быть создана только из представителей тех партий, которые показали свою непоколебимую преданность революции и народу не на словах, а на деле. Чериковский уездный чрезвычайный крестьянский съезд ни на минуту не

сомневается, что рабочая и крестьянская власть, опирающаяся на могучие плечи всего трудового народа, быстро сумеет одолеть всех врагов революции, которые бесстыдно предают интересы всего народа своим саботажем и стараются подорвать власть Советов. Чериковский уездный чрезвычайный крестьянский съезд клеймит несмываемым позором партии соглашателей – правых эсеров и меньшевиков – эти партии прислужников буржуазии, окончательно смешавшиеся с рядами самых откровенных черносотенцев. Съезд с пренебрежением отмечает жалкий выкрик этих обанкротившихся политиканов по адресу демократической власти Советов Народных Комиссаров.

Да здравствует всемирная социальная революция!

Да здравствует беспощадная борьба с вековыми угнетателями!

Да здравствует Российская Социалистическая Федеративная Советская Республика!

Комитеты бедноты Белоруссии. Мн., 1958. С.68.

З ПРАТАКОЛА ПАСЯДЖЭННЯ ЧЭРЫКАЎСКАГА ПАВЯТОВАГА САВЕТА АБ ДАПАМОЗЕ ХЛЕБАМ ЖЫХАРАМ г. МАСКВЫ

3 жніўня 1918г.

Слушали о посылке хлеба в Москву для довольствия населения и рабочих гор. Москвы.

Постановили: заслушав телеграмму Народного Комиссариата внутренних дел, переданную в копии из Облесполкомзапа за № 1062, о необходимости посылки хлеба для рабочих гор. Москвы и Петрограда, учитывая тот серьезный момент, когда костлявая рука голода хватается за горло Советскую власть, которая стоит только в защиту бедного класса и дала ему землю и волю, и что враги этой власти – капиталисты и помещики направляют все свои силы, чтобы путем голода задушить эту власть и повернуть рабочих и крестьян опять под свое владычество...

Поручить тов. Орлову немедленно приступить к уборке хлеба в имениях, засеянного бывшими помещиками, где это будет возможно, при помощи сельскохозяйственных машин, привлечь население и немедленно все собранное отправить в гор. Москву.

Комитеты бедноты Белоруссии. Мн., 1958. С.90–91.

З ПРАТАКОЛА ПЛЕНАРНАГА ПАСЯДЖЭННЯ КРЫЧАЎСКАГА ВАЛАСНОГА САЎДЭПА АД 30 верасня 1918 года № 53.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. О распределении отделов между вновь избранными членами Волостного Совдепа.
2. О даче отзыва об учителях, назначенных в Кричевскую гимназию.
3. Доклад по снабжению Кричевского гарнизона войск продовольствием и фуражем.
4. Доклад заведующего земельным отделом.
5. О переименовании Комитета бедноты в учетно-контрольную Продовольственную Комиссию.

По первому вопросу, по выслушании предложения членов Совдепа постановили: председателем Совдепа избрать т. Прохорова, которому поручить заведывание общим отделом. Заведывание продовольственным отделом поручить т. Зайцеву, которого уполномочить председательствовать в Совдепе, при отлучках т. Прохорова. Заведывание хозяйственным отделом поручить т. Рыбчинскому, заведывание земельным отделом поручить т. Усаткину, товарищем его назначить т. Галковского. Заведывание нотариальным отделом – т. Киселеву, заведывание отделом Народного образования временно поручить председателю Совдепа т. Прохорову.

По второму вопросу, по выслушании доклада начальницы гимназии постановили: изъять согласие на занятия должностей преподавателей в Кричевской Гимназии городской указанными в отношении за № 19 лицами, именно: А. Цветковой, М. С. Дементьевой, М. Леонович, И. Зыков, В. Колокольников, Н. Целуевский и М. Пехонович и ходатайствовать перед Чериковским уездным отделом по народному образованию об утверждении их в этих должностях.

По третьему вопросу, выслушав доклад заведывающего пулемётной командой т. Шишко, постановили: предложить земельному отделу удовлетворить нужды пулемётной команды и 7-й роты красноармейцев продовольствием – хлебом, согласно представленной сметы Комиссариата, а в дальнейшем урегулирование этого вопроса возложить на Учетно-Контрольную Комиссию.

По четвертому вопросу, выслушав доклад уходящего из земельного отдела т. Толпыго, постановили: доклад т. Толпыго принять к сведению и исполнению.

По пятому вопросу по докладу председателя Комитета бедноты т. Жолудева постановили: Комитет бедноты переименовать в Учетно-Контрольную Комиссию.

Подлинный за надлежащими подписями.

Дзяржаўны архіў Магілёўскай вобласці. Ф.393. Воп.3. Спр.213. Л.118.

З ПРАТАКОЛА VII ЧЭРЫКАЎСКАГА ПАВЯТОВАГА З'ЕЗДА КАМБЕДАЎ ПА ЗЯМЕЛЬНАМУ ПЫТАННЮ

28 лістапада 1918г.

По сообщению мандатной комиссии на съезд прибыло 193 делегата с правом решающего голоса, что составило кворум...

По земельному вопросу возникают довольно продолжительные прения. Высказывается целый ряд ораторов, говорящих против общественной обработки земли и за таковую. Причем несколько проникших на съезд кулаков поднимают шум, выражая этим нежелательность коммунистической обработки земли. Председатель неоднократно призывает (их) к порядку.

После прений заключительное слово предоставляется тов. Щербитову. Щербитов говорит: «Товарищи, я внимательно проследил за словами всех выступавших ораторов по земельному вопросу и убедился, что большинство из них, прибывших на съезд чистой воды бедняков, завтра согласны приступить только к коммунистической обработке земли. Но здесь есть наверно не меньше дюжины и больше кулаков, которые, видя, что все равно их столыпинская обработка земли на этом съезде принята не может быть, стараются сорвать съезд. Им не хочется стать наряду с каждым тружеником-бедняком и крайне нежелательно распрощаться с тем, что они за 5 руб. прошлое лето нанмали себе поденщика, а потом сбывали хлеб по 80 руб. за пуд.

Подобных явлений, где маленькая кучка кулаков против большинства беднейшего крестьянства старается провести свою политику, чтобы и в будущем нанять поденщика за 5 руб. – это недопустимо.

Вы, товарищи бедняки, собрались сюда на съезд, чтобы (вы) сказать свое пожелание, свою нужду, а эти 10 кричал-горлопанов хотят своими сильными голосами заглушить вас. Так чего же с ними церемониться? Известно, что меньшинство должно подчиниться большинству. Поэтому я предлагаю следующую резолюцию: Чериковский уездный съезд комитетов бедноты из опыта последних 2 лет отмечает наступающее тяжелое истощение земли. Оно наступает потому, что в уезде до сих пор ведется чересполосная мелкособственническая обработка земли, кроме того, все бывшие помещичьи земли в уезде в этом году почти не были удобрены. Вместе с тем как растет население, как земля в уезде все больше и больше дробится на мелкие полоски, крестьянство не в состоянии повести правильную обработку земли и неизбежно придет к пропасти.

Съезд комитетов бедноты единственным выходом из этого положения считает общественную обработку земли. Съезд поручает земельному отделу принять меры к скорейшей организации сельскохозяйственных коммун и трудовых артелей, а также повести сильную агитацию среди обществ уезда в том направлении, чтобы убедить население в необходимости и неизбежности общественной обработки земли. В отношении же вопроса относительно социализации земли того населения, которое не войдет в коммуны, земельный отдел должен работать в том же направлении, чтобы правильно учесть землю и по возможности равномерно распределить таковую между населением трудовой республики. Это же население общественными силами должно обрабатывать оставшиеся от распределения земли».

Означенная резолюция большинством голосов 148 против 45 принимается...

Комитеты бедноты Белоруссии. Мн., 1958. С. 491–492.

СА СПРАВАЗДАЧЫ ПРАДСТАЎНІКА ЧЭРЫКАЎСКАГА ПАВЕТА НА МАГІЛЁўСКОЙ ХАРЧОВАЙ НАРАДЗЕ*

Очень частая сменяемость комиссаров не дала возможности поставить дело продовольствия как следует. В имениях хлеб был снят волостными советами и разделен между крестьянами. Комитеты бедноты учет урожая произвели неправильно, сильно сократив цифру урожайности, а потому излишки по уезду выразились: в хлебе 38541 пуд, в фураже 16183 пуда, в масленичных семенах 2843 пуда, а нехватка по уездам выразилась: хлеба 59870 пуд., фуража 63925 пуд. Таким путем получается, что уезду для собственного пропитания не хватает хлеба 21329 пуд., фуража 47742 пуда. С 36 водяных мельниц уезда и 4-х паровых собрано за полугодие замола 8940 пудов. Собрано пожертвованием 1920 пудов хлеба. На плечах уездпродкома все время сидело огромное количество красноармейцев, как проходящих, так и находившихся на постоянных квартирах. С ними была масса трений и недоразумений. В уездпродкоме полное отсутствие финансовых средств. Кооперация работает хорошо, но распределение производит по паям. Товарообмен проводить затруднительно из-за несочувствия населения. Классовый паек среди сельского населения не проведен.

Могилевское губернское продовольственное совещание. Могилев, 1919.

АБ ПЕРАХОДЗЕ Ё СКЛАД ГОМЕЛЬСКОЙ ГУБЕРНІ

ШТАМП:
Могилевский
Совет
Народного хозяйства

Всем отделам совнархоза
Президиум Могилевского
Окружного Совета Народного
Хозяйства передает для
сведения и руководства

управлен. Дел
августа 5 дня
№ 4736

Народный Комиссариат Внутренних Дел 9 июля 1919 г. утвердил следующий состав Гомельской губернии: 1. Быховский, 2. Гомельский, 3. Могилевский, 4. Рогачевский, 5. Чаусский, 6. Чериковский, Мглинский и с Почетским районом, 8. Новозыбковский, 9. Климовичский, 10. Стародубский, 11. Суражский, Речицкий, 12. Горецкий, Оршанский.

Последние три уезда входят в состав Гомельской губернии полностью.

Подлинное за надлежащими подписями.

С подлинным верно:

Секретарь: _____ подпись

Дзяржаўны архіў Магілёўскай вобласці. Ф.6. Воп.1. Спр.137.

ЗАГАД АРМІЯМ ЗАХОДНЯГА ФРОНТУ АБ ЗНЯЦЦІ ВАЕННАГА СТАНОВІШЧА І РОСПУСКУ РЭЎКОМАЎ

11 студзеня 1920 г.
гор. Смаленск

Во исполнение постановления Совета Рабоче-Крестьянской обороны от 2 января с.г. приказываю:

1. Снять военное положение во всех уездах Смоленской губ., Велижском и Суражском уездах Витебской губ., Оршанском, Горецком, Чаусском, Климовичском и Чериковском

* Народа прадстаўнікоў харчовых і кааператыўных органаў Магілёўскай губерні адбылася 2—5 сакавіка 1919 г. у г.Магілёве.

уездах Гомельской губ. с освобождением учрежденных на этой территории губернских, уездных и местечковых ревкомов от исполнения обязанностей ревкомов.

2. Распускаемым ревкомам представить отчет о своей деятельности начальнику тыла Западного фронта, сдав все дела в соответствующие исполкомы, а остатки чрезвычайных авансов, отпущенных на расходы, связанные с обороной и поддержанием революционного порядка – начальнику тыла Западного фронта с представлением авансовых отчетов на израсходованные суммы.

3. Освобождающимся членам ревкомов обратиться к исполнению своих прямых обязанностей.

4. О времени роспуска ревкомов донести начальнику тыла Западного фронта.

Командующий армиями фронта Гитис.
член Революционного Военного Совета фронта

И. Уншлихт.

Начальник Генерального штаба

В. Лазаревич.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Інв. №3918. Загады арміям Заходняга фронту, загод № 56.

ДАКЛАД СТАРШЫНІ МАГІЛЁўСКАГА РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА АБ ВЫДЗЯЛЕННІ САМАСТОЙНАЙ МАГІЛЁўСКАЙ ГУБЕРНІ

Прадстаўляецца паводле распараджэння Саварма 16.

Бывшая Могилевская губерния по своим географическим границам была ненормальна, так как представляла из себя чрезвычайно удлинённую территорию с севера на юг, плохо обслуживаемую путями сообщения, почему отдельные ее уезды не были связаны между собой. Могилев (север) не мог себе подчинить Гомеля (юга), что приводило к ряду конфликтов и тормозило работу. В силу этого возник вопрос об изменении границ губернии и ставился он в двух плоскостях: 1) разделение на две губернии (Могилевскую и Гомельскую) и 2) перенесение Губцентра в Гомель, так как условия жизни губернии (только что происшедшее освобождение от оккупации, польская угроза и т.д.) требовали скорейшего разрешения вопроса, то и было решено перенести Губцентр в Гомель, что было значительно легче. Новая Гомельская губерния, образовавшаяся из бывш. Могилевской (без уездов Сенненского и Мстиславского) и нескольких уездов Черниговской и Минской губерний, оказалась совершенно измененной, так как территория губернии еще больше увеличилась, связь же между отдельными уездами нарушалась совершенно. В финансово-экономическую и административную жизнь ряда северных уездов, особенно оторванных от Губцентра, была внесена полная дезорганизация. Эти условия неминуемо вызвали в указанных уездах сильнейшую тенденцию к выделению самостоятельной губернии, которая завершилась совещанием северных уездов, состоявшемся 6-го апреля с.г. в Могилеве.

На совещании в докладе по вопросу о выделении новой губернии главным образом отмечалось следующее:

1) Гомельская губерния делится на две резко очерченных части – северную и южную – сильно различающиеся характером промышленности. На юге преобладает сравнительно развитая фабрично-заводская промышленность, на севере при наличии некоторого числа предприятий заводского типа сильно развита кустарная промышленность. Губцентр, географически находясь в центре южных уездов, естественно все свое внимание уделяет им, совершенно почти не интересуясь кустарной промышленностью севера, в силу чего последняя не только не имеет возможности развиваться, но и замирает. При обращении надлежащего внимания на северные уезды из них можно было бы извлечь очень много для нужд народного хозяйства, так как здесь развита деревоперегоночная, деревообделочная, кожевенная, гончарная и проч. кустарная промышленность, имеющая все данные для широкого развития. Серьезного внимания требует также Шкловская писчебумажная фабрика, Яковлевичская и Дубровенская мануфактуры, Выдрицкий деревоперегоночный завод – один из первых в России, и др. заводские предприятия. Кроме того, совершенно не обращено внимания на разработку таких богатств, как огнеупорная глина, известь и т.п. В условиях, ныне переживаемых Советской Россией, когда в области развития Народного Хозяйства требуется использование всех сил и возможностей, замирание северных уездов губернии является абсолютно недопустимым, но для того, чтобы они могли экономически нормально жить и

развиваться, необходимо обращение на них серьезного внимания, чего нынешний Губернский Центр сделать не в состоянии.

2) Связь между частями губернии чрезвычайно слаба, ввиду того, что все пути сообщения заключаются в железной дороге, реке Днепр и шоссе, идущих параллельно друг другу с севера на юг и занимающих полосу шириной верст не более 50. Все уезды, лежащие в стороне от этих трех линий, совершенно оторваны от главных центров губернии. Подъездные пути сообщения чрезвычайно плохи. Но и уезды, через которые проходит железная дорога, слабо связаны друг с другом и с Губцентром, ввиду транспортной разрухи. При выделении новой Могилевской губернии это обстоятельство было бы устранено, так как: А) протяжение губернии значительно сокращается. Б) вновь строящаяся железная дорога Орша—Унеча связывает между собой ряд северных уездов и В) подъездные пути достаточно связывают между собой и с Могилевом вокруг лежащие уезды. Это положение еще улучшится с проведением шоссе Минск—Могилев, Чаусы—Мстиславль, к которому теперь приступают.

3) В административном отношении северные уезды губернии в последний год жили почти совершенно самостоятельно, не получали из Губцентра никаких указаний, не подвергались надлежащему контролю и фактически представляли ряд самостоятельных республик. Это положение, естественно, пагубно отразилось на всей работе, вызвало сильный денежный кризис, ввиду плохого финансирования, породило нездоровые проявления местничества и сепаратизма и вообще сильно расстроило весь Советский аппарат.

Из всего вышеизложенного ясно вытекает необходимость создания из северных уездов Гомельской губернии новой самостоятельной губернии, которая, будучи однородной по характеру промышленности, населению, состоя из тесно связанных уездов, сможет развиваться вполне нормально.

На вышеуказанном совещании были представлены или заранее присоединились к решению о выделении губернии уезды: Могилевский, Оршанский, Горецкий, Чаусский, Мстиславский (ныне Смоленской губ.), Быховский, Чериковский, Климовичский, Рогачевский, вопрос о выделении был решен в положительном смысле всеми голосами против одного представителя Чериковской кооперации, который считал нежелательным отделение от юга, так как это порывает связь с Украиной.

При рассмотрении вопроса о новом Губцентре опять таки всеми голосами, против одного, при одном воздержавшемся, было признано необходимым образовать в Могилеве, как наиболее подходящем со всех точек зрения городе: а) наиболее промышленный и пролетарский город в упомянутых уездах, б) находится в центре предполагаемой губернии, в) лучше других связан со всеми путями сообщения, г) как бывший губернский центр наилучше отвечает всем предъявленным требованиям. Кроме того, он является и более крупным и хлебным культурным центром.

Предложение образовать Губцентр в Орше было всеми отвергнуто, причем и представитель Оршанского исполкома заявил, что на состоявшемся 26 марта с.г. Съезде Советов было единогласно постановлено ходатайствовать о выделении губернии с центром в Могилеве. Надо, однако, отметить, что Орша не тверда в своих решениях и этот вопрос неоднократно разрешался ею то в пользу Губцентра в Могилеве, то в Орше, то вообще решалось присоединиться к Смоленской или Витебской губернии.

Постановления Совещания были представлены в Наркомвнудел, в административную комиссию ВЦИК, в которых в принципе были одобрены, но вопрос не был разрешен ввиду польского наступления, которое отвлекло внимание как центра, так и губернии к более серьезным задачам.

Заместителю председателя Гомельского Губвоенревкома тов. Пестунову, бывшему в Москве, также было там указано, что в принципе выделение губернии признается необходимым, но что в настоящее время этот вопрос может быть разрешен только в том случае, если расположенные в районе губернии Реввоенсоветы армии и фронта найдут это своевременным и нужным. Насколько удалось выяснить, ныне и Губцентр, прежде колебавшийся, признает такое выделение необходимым.

В губернском масштабе этот вопрос должен разрешиться в средних числах августа на Губконференции Р.К.П. и Губсъезде Советов, почему желательным было бы получить возможно скорее заключение и мнение по тому вопросу Реввоенсовета 16 и Реввоенсовета Запфронта.

В дальнейшем вопрос о выделении северных уездов бывш. Могилевской губ. в самостоятельный район — не возбуждался согласно указаниям Губцентра.

№ 1374

июля 21 дня 1920 г.

Могилев на Днепре.

Дзяржаўны архіў Магілёўская вобласці. Ф. 769. Воп. 1. Спр. 1. Л. 39—40

АБ БАРАЦЬБЕ З БАНДИТЫЗМАМ У ПАВЕЦЕ

Для борыбы с развіваючымся бандытызмам в Чериковском уезде губком в начале ноября выдвинул командиром всеми вооруженными силами по борьбе с бандытызмом в Чериковском уезде тов. Фернебок, которому также должен подчиняться штаб уездтройки и милиции. Особому отделу 16 армии было предложено работать в контакте со штабом и тов. Фернебоком. Тов. Чернявский, находящийся как уполномоченный губкомом по продкампании, был утвержден как политический уполномоченный губкома по борьбе с бандытызмом. Ему также было поручено принять меры к привлечению местной организации к активной борьбе и помощи отряду.

Чериковскому укому было указано на недостаточно энергичную работу по борьбе с бандытызмом. В Чериков послан отряд 4380 чел. слушателей губпартшколы.

Известия Гомельского губернского комитета РКП(б). 1920 г. № 5, С.32

ЗВОДКА ЧЭРЫКАЎСКАГА ПАСЯЎКОМА АБ НАСЕННАЙ ПАЗЫЦЫ НАСЕЛЬНІЦТВУ ПАВЕТА

Отпущено семенного материала на осеменение полей в весеннюю кампанию текущего 1921г.: овса 15500 пуд., ячменя 4198 пуд., гречихи 1677 пуд., проса 200 пуд., льняного семени 3509 пудов.

Семена распределены между населением Черикова и уезда в нижеследующем порядке:

№ п.п.	Название населенных мест	Овса	Проса	Ячменя	Гречихи	Льна
1	Белицкая	754	12	150	50	120
2	Братковичская	1000	12	200	95	420
3	Долговичская	507	12	100	50	120
4	Должанская	1014	12	320	150	120
5	Дубровичская	1000	12	250	100	120
6	Комаровичская	754	12	215	80	200
7	Краснопольская	754	12	250	80	220
8	Кричевская	754	12	150	80	200
9	Лобановская	845	12	240	65	300
10	Малягичская	754	12	100	50	200
11	Мхиничская	1000	12	300	100	150
12	Ново-Ельнянская	754	12	240	100	150
13	Полужская	1000	12	250	120	500
14	Самотеевичская	1000	12	200	80	300
15	Старинская	1000	12	200	80	120
16	Студенецкая	1000	12	205	85	220
17	г.Чериков	300	8	30	25	49

Восстановление народного хозяйства Гомельской губернии (1921—1925 гг.), Гомель, 1960. С.117.

У складзе Калінінскай акругі

Першае ўзбуйненне БССР адбылося ў сакавіку 1924 г. Тады Калінінскі павет Гомельскай губерні ўвайшоў у БССР. На другой сесіі ЦВК было прынята рашэнне аб новым адміністрацыйна-тэрытарыяльным падзеле рэспублікі. Скасаваны былі паве-

ты і воласці, устаноўлены акругі і раёны.

Рэспубліка падзялялася на 10 акруг: Слуцкую, Барысаўскую, Калінінскую, Мазырскую, Магілёўскую, Полацкую, Аршанскую, Бабруйскую, Віцебскую, Ленінскую.

Крычаўскі раён разам з Краснапольскім, Касцюковіцкім, Клімавіцкім, Бялыніцкім, Хоцімскім, Чэрыкаўскім, Мсціслаўскім, Мілаславіцкім, Расненскім увайшоў у склад Калінінскай акругі. Яе цэнтрам стаў г. Клімавічы. Тэрыторыя акругі налічвала 7534 квадратныя вярсты, зямлі ў ёй мелася 856982 дзесяціны.

У акрузе існавала 65082 сялянскія гаспадаркі. Працавалі як дзяржаўныя прадпрыемствы, так і прыватнаўласніцкія. Пражывала тут (дадзеныя на 1924 г.) 401101 чалавек. Колькасць беларусаў — 277677, рускіх — 87223, яўрэяў — 32756, палякаў — 1547, каля дзвюх тысяч налічвалася ўкраінцаў, літоўцаў і людзей іншых нацыянальнасцей.

Цікавы такі паказчык. Сельскае насельніцтва складала 91,1 працэнта. Гэта быў час, калі людзей не вабіў падмецены брук гарадоў, яны ўчэпіста

трымаліся зямлі, любілі яе і пяшчотна шанавалі.

У акрузе выдавалася газета «Наш працаўнік», выходзіў рэгулярна літаратурны часопіс «Маладняк Калініншчыны».

У 1927 г., паводле пастановы ЦВК і СНК БССР ад 9 чэрвеня, Калінінская акруга, разам з Рэчыцкай, Слуцкай, Барысаўскай, была скасавана. Адбылося ўзбуйненне акруг. З 10 раёнаў, што ўваходзілі ў склад Калінінскай акругі, 8 — у тым ліку і Крычаўскі, былі далучаны да Магілёўскай акругі. Мсціслаўскі і Расненскі раёны сталі часткай Аршанскай акругі.

Акругі праіснавалі да 1930 г. Пасля іх ліквідацыі раёны сталі самастойнымі адзінкамі ў складзе БССР.

Крычаўскі раён у час свайго ўтварэння (1924 г.) меў: 635 квадратных вёрст зямлі, насельніцтва — 34904 чалавек і 162 населеных пункты.*

Вёска ў надзвычайных умовах

Хоць Крычаўшчына і не з'яўлялася ў грамадзянскую вайну арэнай баявых дзеянняў, але разбуральны подых гэтай вайны дайшоў і да нашых мясцін. Тут зменшыліся пасяўныя плошчы ўсіх сельскагаспадарчых культур з-за недахопу рабочых рук, інвентару і цяглавай сілы, у выніку значна знізіўся валавы збор зерня. Вёска знаходзілася ў бядотным стане. Сялянам стала лягчэй пасля замены ў 1921 г. харчразвёрсткі харчпадаткам. Новая эканамічная палітыка давала стымул атрымаць больш прадукцыі, якую, пасля

выплаты харчпадатку, можна было прадаць. Дзяржава дапамагала бяднейшым сялянам, выдаўшы ім зерневую пазыку. На палетках закіпела работа, працаўнікі вёскі павялі рашучы наступ на зарослыя б'льнягом і крапівой, дробным кустоўем палі, ачышчалі іх і засявалі.

У 1921–1922 гг. голад ахапіў Паволжа. На Крычаўшчыне ішоў збор прадуктаў харчавання, вопраткі, абутку. Усё гэта пасылалася галадаючым. Станоўча ацаніў дапамогу пацярпеламу ад голаду насельніцтву Паволжа Чэры-

* Статистический ежегодник БССР. Мн. 1926. С.82–83.

каўскі павятовы камітэт РКП(б) у сваім звароце да насельніцтва ў снежні 1921 г. У ім гаварылася: «Стогны галодных нашлі гарачы водгук у Вашых сэрцах, і Вы добраахвотным ахвяраваннем аказваеце ім дапамогу і падтрымку». Трэба адзначыць, што рабілася гэта ў даволі цяжкі для жыхароў паведа час. Сялянам самім не хапала хлеба, бульбы.

Вялікім тормазам у правядзенні веснавых палявых работ з'яўлялася адсутнасць коней і сельскагаспадарчых прылад. Таму для дапамогі сялянам у павеце пачалі арганізоўвацца пракатныя пункты сельгасінвентару. За пэўную плату вясковец мог узяць патрэбны яму інвентар і карыстацца ім у час сяўбы або малацьбы ўраджаю. У пачатку трыцятых гадоў такі пункт быў створаны і ў Крычаве. Узначаліў яго Кузьма Старадымаў. Пракатны пункт сельгасмашын удзяляў увагу патрэбам сялян, сем'яў чырвонаармейцаў – яны абслугоўваліся ў першую чаргу.

Як сведчыць сельскагаспадарчы перапіс 1920 г., у Чэрыкаўскім павеце на той час налічвалася 6 саўгасаў, 11 камун, 241 арцель. Вяскоўцы з недаверам адносіліся да стварэння калектыўных гаспадарак, абагульнення ўласнай маёмасці. Незадаволенасць дзяржаўнай палітыкай калектывізацыі ўзрастала, актыўна падтрымліваемая эсэрамі і меншавікамі, выхадцамі з заможных сем'яў. У павеце тамсям пачалі ўспыхваць сялянскія бунты, назіралася непадпарадкаванне мясцовым уладам, ігнараванне іх указанняў.

Трывожны неспакой ахапіў 16 жніўня 1922 г. Маляціцкую воласць. Хваляванні сялян тут перараслі ва ўзброенае паўстанне, у якім удзельні-

чала больш за 300 чалавек. Вяскоўцы выступалі за адмену харчразвёрсткі, супраць стварэння калектыўных гаспадарак і абагульнення ўласнай маёмасці. Накіраваны супакоіць бунтаўшчыкоў атрад чырвонаармейцаў у колькасці 100 чалавек не змог спачатку выканаць пастаўленай перад ім задачы. Узброеныя вяскоўцы аказалі вайскоўцам упартае супраціўленне. Завязаўся самы сапраўдны бой з прымяненнем агнястрэльнай зброі. Перавага была на баку паўстанцаў. Уціхамірыць іх удалося толькі з дапамогай дадаткова выкліканага атрада чырвонаармейцаў. Канфлікты сялян з мясцовай уладай у той час назіраліся і ў іншых вёсках Крычаўшчыны.

Згодна з пастановай другой сесіі ЦВК БССР (1924 г.) «Аб адміністрацыйна-гаспадарчым дзяленні БССР» быў утвораны Крычаўскі раён. Крыху пазней пастановай ЦВК БССР і СНК БССР (17 снежня 1931 г.) Крычаву нададзены статут горада.

Паступова ў райцэнтры пачала развівацца прамысловасць. Наладзіў выпуск прадукцыі лесазавад, дзейнічалі арцелі «Чырвоны панчошнік» і «Агнябронь», што выпускала дахоўку, дымавыя трубы, чаны для вады і інш., быў пушчаны ў эксплуатацыю паравы млын «Мурамец». Станоўчую ролю ў развіцці прамысловасці, у гаспадарчым і культурным будаўніцтве, павышэнні эфектыўнасці сельскай гаспадаркі адыграла ўвядзенне раённага бюджэту (1924–1925 гг.). Мясцовыя ўлады атрымалі магчымасць самастойна распараджацца грашовымі сродкамі, выкарыстоўваць іх з найбольшай аддачай.

Сельская гаспадарка перажывала цяжкія часы. Спустошаная ў вайну і дрэнна ўгоеная зямля давала мізэрныя

ўраджаі. У сярэдзіне трыццатых гадоў з кожнай дзесяціны (дзесяціна роўная 1,09 га) крычаўскія земляробы атрымлівалі толькі крыху больш за 30 пудоў жыта, каля 40 – аўса, 45 – ячменю і 600 – бульбы. Пры такой нізкай ураджайнасці цэны на прадукты харчавання былі высокія. Не змяншалася ў вёсках колькасць бедных сем'яў, якім патрэбна была дзяржаўная дапамога. Да ліку іх адносіліся пагарэльцы, інваліды, сем'і чырвонаармейцаў.

XV з'езд ВКП(б) у 1927 г. прыняў праграму калектывізацыі сельскай гаспадаркі. Дзяржава лічыла, што для павышэння ўрадлівасці сельскагаспадарчых угоддзяў і паляпшэння дабрабыту вяскоўцам неабходна аб'яднацца ў калектывныя гаспадаркі, сумеснымі намаганнямі дабівацца высокіх паказчыкаў у працы.

У вёсках павета разгортвалася работа па стварэнню калгасаў і саўгасаў. Галоўнай умовай уступлення селяніна ў калектывную гаспадарку лічылася абагульненне яго ўласнай маёмасці. Вясковец павінен быў перадаць у распараджэнне арцелі ўсю цяглавую сілу, сельскагаспадарчы інвентар, запасы насення, пабудовы і г.д. Ён пазбаўляўся ўсяго таго, што было нажыта цяжкай працай. Беднякі ўступалі ў калектывныя гаспадаркі без ваганняў і пакутлівага роздуму. А тым сялянам, што мелі жывёлу і кавалак няблага апрацаванай і ўгноенай зямлі, было наймаверна цяжка развітацца з нажытым добром, трывожыла невядомасць і няўпэўненасць у заўтрашнім дні. Таму яны не спяшаліся абагульняць сваю маёмасць. Заможныя вяскоўцы, якіх зямля і ўласнае падвор'е кармілі і давалі грошы, разгарнулі актыўную агітацыю супраць калгасаў і саўгасаў.

Становішча ў вёсках абвастралася.

Сялян улады спачатку ўгаворвалі добраахвотна ўступаць у арцелі, а потым, бачачы марнасць угавораў, пачалі прымаць жорсткія меры. У заможных сялян і сярэднякоў забіралі жывёлу, інвентар, нават вопратку і абутак і высылалі непакорных у паўночны край. Раскулачаных называлі ворагамі народа. Такім чынам з вёсак высылялі працавітых людзей, якія любілі зямлю, не баяліся цяжкасцей, сваёй працай карміліся самі і кармілі іншых. Перагібаў у час калектывізацыі назіралася шмат. Не апошнюю ролю адыгрывалі на месцах чалавечыя адносіны: даўняя крыўда, глыбока затоеная злосць бяднейшага селяніна на багацейшага, нядобрая зайздасць.

На дапамогу мясцовым саветам для арганізацыі калектывных гаспадарак было накіравана 25 тысяч рабочых з розных прадпрыемстваў краіны. Над Магілёўшчынай узяў шэфства завод «Чырвонае Сормава». Пасланцы гэтага прадпрыемства з'явіліся і на Крычаўшчыне. Захавалася тут памяць аб А.А. Манахаву, М.Я. Сусіну, С.І. Мансураву, П.А. Бяляеву, М.Д. Кічову і іншых сормаўцах, многія з якіх не толькі дапамагалі ствараць калгасы і саўгасы, але потым і ўзначалілі іх.

Перабудова сельскай гаспадаркі на новы лад адбывалася ва ўмовах актыўнага супраціўлення сялян, што не хацелі ўступаць у калгасы і саўгасы. Нягледзячы на рэпрэсіўныя меры, сяляне змагаліся супраць калектывізацыі. У стайнях, дзе стаяла абагуленая грамадская жывёла, нярэдка ўспыхвалі пажары, псаваліся жняўкі, малатарні і іншы сельскагаспадарчы інвентар, загараліся склады з насеннем. У вёсцы Міхеевічы забілі актывістку, камсамолку Дуню Пасканную. Арганізоўваліся замахі на жыццё старшынь-двац-

цаціпяцітысячнікаў С.І.Мансурава і М.Т.Скопіна. Аднак супраціўленне вёскі ва ўмовах рэпрэсій не магло доўга працягвацца і тым больш змяніць сітуацыю.

Узяты бальшавікамі курс на сучальную калектывізацыю прыкметна паскорыў тэмпы стварэння калгасаў і саўгасаў. І адбылося гэта не за кошт добраахвотнага ўступлення сялян у грамадскія арцелі. Прымушалі іх абагульняць уласную маёмасць па-ранейшаму сілавымі метадамі. Існавалі і эканамічныя метады ўздзеяння. Так, па ўказанню Магілёўскага акруговага камітэта партыі, былі зніжаны на 25 працэнтаў нормы карыстання зямлёй для вяскоўцаў, якія не ўступілі ў калектывныя арцелі. Аднаасобнікаў гнеўна кляімілі на кожным сходзе, ім дзяржава не выдавала крэдыты, насенне і неабходны інвентар, аднаасобныя гаспадаркі абкладваліся даволі адчувальным падаткам. Прыходзілася не саюдка не толькі ім, але і іх дзецям. У школе настаўнікі дакорлівымі ўшчаваннямі часам даводзілі іх да слёз.

На Крычаўшчыне меліся людзі, якія да скону свайго жыцця не абагулілі ўласную маёмасць, не аддалі перавагу калектывнай працы. Такім у вёсцы Баяры быў Ігнат Новікаў. Негаваркі, вечна засцяроджаны і пахмурны, ён умеў і чаравік адрамантаваць, і лапаць сплесці, і змайстраваць адмысловую бочачку для засолкі агуркоў. Меў ён толькі 0,15 га зямлі і трымаў дзесяткі са два вулляў з пчоламі. Долю аднаасобніка выбраў і Рыгор Качанаў з вёскі Ананічы, працавіты і руплівы чалавек.

Між тым распрацаваны ўрадам план пераходу ад дробных сялянскіх гаспадарак да буйной сельскагаспадарчай вытворчасці паступова ажыц-

цяўляўся. Пад націскам вышэйстаячых інстанцый, ды і па ініцыятыве мясцовых кіраўнікоў у 1929 г. Магілёўская акруга разам з 15 іншымі раёнамі была аб'яўлена зонай сучальнай калектывізацыі. Узмацніліся сілавые метады ўздзеяння на сялян – надзвычайшчына, рэпрэсіі, адміністрацыйна-камандны гвалт. У далёкую Сібір пацягнуліся эшалоны з людзьмі, што не хацелі ўступаць у калгасы і саўгасы. Многія з жыхароў Крычаўшчыны не даехалі да месца высылкі, загінулі ў дарозе ад голаду і холаду, некаторыя дачасна памерлі ў незнаёмым і чужым краі ад журбы па родных мясцінах. Для паскарэння тэмпаў калектывізацыі пачалася «ліквідацыя кулацтва як класа».

У канцы жніўня 1929 г. праводзіўся Усебеларускі дзень калектывізацыі. У гэты дзень датэрмінова збіралі сельгаспадаткі, распаўсюджвалі трохпрацэнтную пазыку індустрыялізацыі, ажыццяўлялі меры па ўнясенню сялянскіх грашовых зберажэнняў у ашчадныя касы, паявых узносаў ва ўсе віды кааперацыі, прымушалі выконваць план нарыхтовак. Больш чым грандыёзная праграма на адзін дзень у сапраўднасці была падобна на абабранне селяніна.

Самым складаным часам для сялянства Крычаўшчыны былі 1929–1930 гады, калі тут у масавым парадку ствараліся калгасы і саўгасы.

У канцы 1929 г. і пачатку 1930 г. у Крычаве быў арганізаваны калгас «Сацыялістычны шлях», у в. Сычык – імя Калініна, у в. Дзягавічы – «Май», у в. Міхеевічы – «Чырвоны сцяг», у в. Прудок – «Ударнік», у в. Чырвоны Ручай – «Чырвоны партызан», у в. Шаеўка – «Запаветы Леніна» і г.д.

Спачатку гэта былі невялікія грамадскія арцелі, якія аб'ядноўвалі не-

Супрацоўнікі Крычаўскай міліцыі. 1927 г.

калькі дзесяткаў сялянскіх гаспадарак. У некаторых вёсках ствараліся і нейкі час існавалі па два і больш калгасы. Так, у в. Сакольнічы дзейнічалі калектыўныя гаспадаркі «Запаветы Ільіча» і імя Сталіна, у в. Лабковічы – «Парыжская камуна», «Ударнік», «Новы свет», у в. Бель-1 – «Шлях сацыялізму» і імя Сталіна.

На абагуленых землях калгаснікам прыходзілася шчыраваць ад цямна да цямна. Знясіленыя коні ў гарачы сезон сяўбы ледзь валакліся з палеткаў, на іх апалых баках выпіналіся рэбры. Нельга не адзначыць тое, што абагуленую жывёлу сяляне шкадавалі і клапаціліся пра яе, быццам яна па-ранейшаму заставалася ў іх уласнасці. Так, жыхар в. Кашаны Кузьма Зайцаў некалькі гадоў у зімовы час насіў у грамадскую стайню колішняму свайму каню з асабістага двара сена, уласна-

ручна яго паіў разам з сынам Максімам. Любоў бацькі да жывёлы перадалася сыну – Максім усё жыццё працаваў конюхам.

Новая форма гаспадарання на зямлі спачатку не прыносіла жаданай эфектыўнасці, не павышала шчодро абяцаны арганізатарамі калгасаў дабрабыт селяніна. Адсутнасць матэрыяльна-тэхнічных сродкаў адмоўна адбівалася на эканамічным росце калгасаў. У некаторых гаспадарках з вялікімі стратамі ўбіраліся збожжавыя культуры, нявыкапанай заставалася бульба, яе засыпала снегам. Патрабавалася тэхніка. Лягчэй стала, калі ў 1930–1931 гг. арганізавалася Крычаўская МТС. У раёне ўжо дзейнічала 85 калгасаў, тры саўгасы, таму 45 трактараў МТС выкарыстоўваліся з поўнай нагрузкай.

Неўзабаве створана была яшчэ адна МТС, калгасы і саўгасы раёна абслугоўвалі 80 трактараў і 14 камбайнаў. Прыход тэхнікі на калгасныя і саўгасныя палеткі не толькі аблегчыў працу хлебарабаў, але і спрыяў эканамічнаму развіццю гаспадарак. У пачатку 1931 г. у гаспадарках Крычаўшчыны налічвалася 11326 галоў буйной рагатай жывёлы, у тым ліку 4493 каровы, 5658 свіней, 5151 авечка.

З кожным годам умацоўваліся гаспадаркі раёна, павышаўся матэрыяль-

Г.І. Гердзіі.

Першамайская дэманстрацыя ў Крычаве. 1927 г.

ны і культурны ўзровень насельніцтва. Актыўную работу па ўмацаванні калгаснага ладу праводзілі сельскія Саветы. І сярод іх Іванаўскі сельсавет, які ўзначальвала Ганна Іванаўна Гердзій.

Адбываўся пералом у свядомасці людзей. Яны імкнуліся да ведаў, да новага. Тыя гады характэрны не толькі трагедыямі многіх чалавечых лёсаў, але і высокім працоўным энтузіязмам.

На прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах змагаліся за высокія паказчыкі. Узнікла сацыялістычнае спаборніцтва як паміж асобнымі людзьмі, так і паміж прадпрыемствамі, калгасамі і саўгасамі. З мэтай пашырэння стаханавскага руху ў раёне праводзіліся злёты перадавікоў вытворчасці, на якіх лепшым уручаліся грашовыя прэміі і каштоўныя падарункі. У дава-

енны час у раёне налічвалася 500 ударнікаў працы, дасягненні многіх дэманстраваліся на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы.

31 студзеня 1931 г. у Крычаве пачала выходзіць газета «Сацыялістычны шлях» – орган РК КП(б)Б і раённага Савета. Жыхары раёна цікавіліся новым выданнем, бо газета расказвала аб падзеях у раёне, аб лепшых працоўніках, выкрывала недахопы ў рабоце асобных калектываў. Яна была люстэркам усіх падзей, што адбываліся ў раёне.

Праз многа гадоў стала зразумела, якую ахвяру прынесла вёска на карысць сацыялістычнага развіцця грамадства. Індустрыялізацыя, рост ваеннай магутнасці СССР былі забяспечаны ў значнай ступені калектывным метадам гаспадарання на зямлі, што

Удзельніцы злёту жанчын-актывістак Крычаўшчыны.

даваў магчымасць дзяржаве забіраць у селяніна прадукцыю, не лічачыся з яго ўласнымі інтарэсамі.

У 1939 г. у раёне было 72 калгасы, 2 МТС, 10 прамысловых прадпрыемстваў, 14 кааператыўных арцеляў і дробных майстэрняў. Адкрываліся новыя школы, далейшае развіццё атрымала мастацкая самадзейнасць. Значныя сацыяльна-эканамічныя і

Насуперак цяжкасцям

З успамінаў І.І.Вацуры, аднаго з першых трактарыстаў раёна

Са сваёй роднай вёскай Касцюшкавічы пасля заканчэння школы я нікуды не паехаў. Не вабіў мяне горад з яго асфальтавымі вуліцамі, высокімі камя-

культурныя пераўтварэнні мянялі аблічча краю, стваралі ўмовы для далейшага паступальнага развіцця. Але напад гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз і акупацыя Беларусі нямецка-фашысцкімі войскамі перарвалі гэты працэс.

В.Ф.Куліненка.

ніцамі і добрымі па тым часе заробкамі на заводах і фабрыках. Застаўся працаваць будаўніком у саўгасе «Барацьбіт». Узводзілі жывёлагадоўчыя памяшканні. Адноўчы выклікае мяне дырэктар саўгаса і пытае:

І.І. Вацура.

— Хочаш стаць трактарыстам?

— Канешне,— узрадаваўся я. — Вельмі хачу.

— Паедзеш на курсы ў Чэрыкаў. Глядзі ж, добра вывучай тэхніку, веды спатрэбяцца, як станеш працаваць.

Курсы дзейнічалі пры мясцовым Чэрыкаўскім саўгасе. Сюды з'ехалася моладзь з суседніх раёнаў. Вучыліся ўсе з натхненнем, цікавасцю і настойлівасцю. Скончыў я курсы і дамоў вярнуўся.

Вясной, недзе ў 1931 годзе, прый-

Газеты Крычаўшчыны

Першы нумар газеты «Сацыялістычны шлях» — орган Крычаўскага

шла радасная вестка: саўгасу выдзяляюць пяць фардзонаў-пуцілаўцаў. За імі давялося ехаць у Ленінград. Не буду расказваць, як зачараваў сваёй прыгажосцю мяне горад, надоўга запамяталася і сустрэча з завадчанамі.

Трактары давезлі па чыгунцы да Крычава, потым перагналі да Залесавічаў. І вось першы раз выехалі на саўгасныя палеткі. Людзей сабралася шмат. І старым, і малым цікава было глядзець, як працуе машына. Папрыходзілі нават жыхары з навакольных вёсак. Усе задаволена ківалі галовамі, хвалілі новую тэхніку. Нас, трактарыстаў, вяскоўцы тады залічвалі ледзь не ў героі.

Але, па праўдзе кажучы, хапала таду клопату з гэтымі фардзонамі. Недасканалыя яны былі. Буксавалі і не маглі адолець гразкія мясціны. Цяжка заводзіліся. Прыходзілася бабіны насіць за пазухай, каб былі яны ў цяпле. Адзін наш механізатар прыдумаў заводзіць трактар з дапамогай пары коней. Адночы пацягнулі яны фардзон, той неўзабаве зачмыхаў, загрузкатаў, а коні з перапугу так пусціліся ўскач, што ледзь трактар не перакулілі.

Калі ў вёску прыбыў першы ХТЗ, мы, агледзеўшы яго, узрадаваліся. Машына гэта была больш дасканалай і прадукцыйнай, і не такой капрызнай. Працавалася на ХТЗ лёгка, кожны дзень перавыконвалі нормы выпрацоўкі. Прыходзілася араць, малаціць не толькі ў сваім саўгасе, але і дапамагаць суседзям.

райкома КП(б)Б, райвыканкома і райпрафсавета — выйшаў 1 студзеня

1931 г. Рэдактарам яе быў Семянкоў. Газета выходзіла адзін раз у пяцідзёнку, друкавалася ў Клімавічах, а з 1932 г. пачала друкавацца ў Крычаве, выходзіла 3 разы на тыдзень.

У 1932 г. заснавана шматтыражная газета «За цэмент» – орган партыйнай арганізацыі, заводакіраўніцтва і прафкома цэментнага завода. Тыраж яе складаў 1000 экзэмпляраў, выходзіла адзін раз у пяцідзёнку. 19-ы і 20-ы нумары шматтыражкі былі выпушчаны на торфазаводзе «Калектыўная праца» і мелі назву «За торф».

З 1934 г. райгазета «Сацыялістыч-

ны шлях» пачала выходзіць штодзённа, а шматтыражка «За цэмент» 4 разы на месяц. У гэтым жа годзе ў калгасе «На варце» Бацьвінаўскага сельсавета выйшла шматтыражка «Заможнае жыццё». Чытачы атрымлівалі яе 3 разы ў месяц. Друкаваным органам палітадзела МТС з'яўлялася газета «Ударнік». Першым рэдактарам газет «Ударнік» і «Заможнае жыццё» была Волгіна. У гэты ж час стала выходзіць яшчэ адна шматтыражка – «Беларускі фарватар», якую выдаваў «Сожбуд».

Падрыхтавала да друку
Н.М. Марозава

Дакументы сведчаць

ПАСТАНОВА КРЫЧАЎСКАГА РАЙКОМА КП(б)Б АБ ХОДЗЕ КАЛЕКТЫВІЗАЦЫІ

Бюро Крычаўскага райкому КП(б)Б ад 13/4 1931 г. аб ходзе калектывізацыі і папярэдніх выніках падрыхтоўкі да вяснянай пасеўкампаніі.

Бюро РК адзначае, што ў выніку паслядоўнага правядзення генэральнай лініі партыі, рашучай барацьбы з «правым» і «левым» апартунізмам, рашучага наступу і барацьбы з кулацтвам і разгортвання баявой падрыхтоўчай работы да 2-й бальшавіцкай вясны, райпартарганізацыя ў асноўным дабілася мабілізацыі шырокіх колаў калгаснікаў, батракоў, беднякоў і сярэднякоў раёна на выкананне галоўнейшых задач сучаснага перыяду работы на вёсцы. На 10-е красавіка г/г дасягнута 40,5% калектывізацыі, у асноўным скончана стварэнне сямейных і страхавых фондаў у калгасах, скончана дакладнае пасяўных планаў да калгасаў і індывідуальных бядняцка-сярэдняцкіх гаспадарак у парадку самаабавязцельстваў, і дадзены цвёрдыя заданні па пасеву кулацка-заможным гаспадаркам. 60 калгасаў пераведзена на здзельшчыну, праведзена вялікая работа па ачыстцы калгасаў ад кулацкіх і шкодніцкіх элементаў, кантрактацыя яравых і тэхнічных культур у асноўным скончана ў тэрмін і выканана на 136%. І нарэшце, праведзены з 1 па 10 красавіка раённы спробны выезд у поле, які забяспечыў яшчэ ў значна большай ступені арганізацыйна-гаспадарчае замацаванне калгасаў, у тым ліку і зноў арганізаваных.

Тэмпы незадавальняючыя

Побач з гэтым Бюро РК канстатуе, што апошняя дэкада дала значнае паніжэнне тэмпаў калектывізацыі ў раёне. У той час, калі Бацьвінаўскі сельскі савет дасягнуў 90% калектывізацыі, Баеўскі – 64%, Маляціцкі – 61%, Касцюшкавіцкі – 58%, зусім незадавальняюча праходзіць калектывізацыя па Зарубецкаму, Варанёўскаму, Кашанскаму, Бельскаму сельскім саветам, у якіх праэнт калектывізацыі хістаецца ад 11 да 20%. У шэрагу выпадкаў ня знішчаны самацечныя настроі, а ў некаторых сельсаветах (Міхеевічы, Кашаны) адсутнічае сістэматычная ўпорная работа па арганізацыі калгаснага прыліву...

На рашаючых участках – прарывы

Найбольш небяспечнымі вучасткамі ў падрыхтоўцы да вяснянага севу ў раёне застаюцца: слабае стварэнне фуражных фондаў, а ў асобных калгасах («Заветы Леніна», «Камінтэрн», «Чырвоны Луч») справа з кармамі знаходзіцца зусім у пагражаючым становішчы. Маецца

некаторая размычка паміж тэмпамі калектывізацыі і абагульненнем коней (абагулена ўсяго 1170 галоў, альбо 46,6% да агульнага ліку коней, якія павінны быць абагулены).

У часткі калгасаў («Пабеда», «Камінтэрн») недаацэньваецца важнасць падрыхтоўкі каня да севу. Маецца зусім недапушчальнае з'явішча з нарыхтоўкай і стварэннем насенфондаў кармавых траў і тэхнічных культур, значнае адставанне ў стварэнні насенфондаў бульбы (71%), а таксама і ў ачыстцы насення (71%), асабліва па Крычаўскаму местсавету, Варанёўскаму, Кашанскаму, Міхеевіцкаму сельсаветам.

Выходзячы з гэтага, бюро РК высоўвае перад партарганізацыяй, савецкімі, прафесіянальнымі, камсамольскімі органамі, калгасна-кааперацыйнай сістэмай асноўныя задачы па далейшай калектывізацыі і павышэнню тэмпаў падрыхтоўкі да пасеўкампаніі.

Упорна, па-большавіцкаму праводзіць калектывізацыю

1. Працягваць далейшую работу па арганізацыі калгаснага прыліву, падвысіць тэмпы калектывізацыі ў раёне, асабліва па Зарубецкаму, Варанёўскаму, Кашанскаму, Бельскаму с/саветам, Крычаўскаму местсавету з такім разлікам, каб да пачатку вяснянай пасеўкампаніі калектывізаваць 55% бядняцка-серадняцкіх гаспадарак раёну. У мэтах выканання гэтай задачы партарганізацыі з асаблівай большавіцкай настойлівасцю працягваць шырокую палітычную масавую работу сярод бядняцка-серадняцкіх мас, звярнуўшы асаблівую ўвагу на растлумачэнне рашэнняў 6-га з'езду Саветаў і новага закону аб сельскагаспадарчым падатку, вядучы рашучую барацьбу з рознымі манэўрамі кулацтва ў барацьбе супраць калектывізацыі. Ухваляючы ініцыятыву Бацьвінаўскай і Маляціцкай ячэек КП(б)Б, якія ўзялі на буксір і высылаюць брыгады калгаснікаў у Зарубецкі, Міхеевіцкі і Кашанскі сельсаветы, раіць Баеўскай, Касцюшкавіцкай ячэйкам таксама ўзяць на буксір іншыя адстаючыя сельсаветы, вылучыўшы брыгады калгаснікаў у апошнія. Камандыраваць на 1,5 дэкады ў адстаючыя сельсаветы 20 чалавек райпартактыву.

Праз пяць дзён абагульваць сродкі вытворчасці

2. Побач з работай па колькаснаму росту калектывізацыі неад'емлена часткай з'яўляецца работа па арганізацыйнаму і гаспадарчаму замацаванню ўноў арганізаваных калгасаў і новага прыліву. Як правіла, праз 5 дзён пасля арганізацыі новага калгаса, альбо прыліву, павінны быць абагулены сродкі вытворчасці (сельскагаспадарчыя машыны, інвентар цягавай сілы, ссыпаны насенныя і створаны фуражныя фонды). Падкрэсліваючы гэту выключна важную задачу перад усёй партарганізацыяй, бюро РК абавязвае партячэйку, упаўнаваж. РК, Фракцыю РВК і РКС, забяспечыць практыч. выкананне гэтага.

3. Прапанаваць фракцыі РКС, партячэйкам, упаўнаважанаму па пасеўкампаніі, у калгасах, у якіх яшчэ няскончана ссыпка насенных і стварэнне фуражных фондаў, у пяцідзённы тэрмін скончыць ссыпку зерназбажжавых і тэхнічных культур і не пазней 25 красавіка ссыпку насенных фондаў бульбы. Асаблівую ўвагу звярнуць на збор кармавых траў у калгаснікаў. Фракцыі райпо і Каапсаюзу ўзмацніць нарыхтоўку кармавых траў. Персанальную адказнасць за выкананне гэтага ўскласці на тт. Банчыкава (РКС), Папова, Манахава і Хацеўскага – па Бацьвінаўскаму сельсавету; Свадкоўскага, Кузьміцкага – Баеўскаму сельсавету; Скопіна, Есіна – Маляціцкаму сельсавету; Шэндарава, Карагодава – местсавету; Дзем'янчанка, Чумакова – Кашанскаму с/с; Міхневіча, Шыткова – Касцюшкавіцкаму с/с; Кастрычка, Шахрая – Міхеевіцкаму с/с; Сілкава, Карпекіна – Варанёўскаму с/с; Цітава, Дзядзева – Зарубецкаму сельсавету; Таратынава, Невінскага – Бельскаму с/с; Міхневіча, Смелакова – Паланіцкаму с/с; Рапіловіча, Паўлючэнка – Сакольніцкаму с/с. Вышэйпамянёным таварышам 25-4 прадставіць дакладную запіску Райкому аб выкананні гэтага.

Судзіць за патраву насенфондаў

4. У сувязі з заўважымымі выпадкамі патраў у асобных калгасах насенных фондаў («Чырвоны Луч»), а таксама патравы насення ў аднаасобным сэктары, прапанаваць фракцыі РВК, РКС, сельсаветам павесці рашучую барацьбу з гэтымі з'явішчамі, прыцягваючы віноўных да судовай адказнасці. Судоваследчаму апарату ў нечарговым парадку разглядаць гэтыя справы. Нагляд за правядзеннем у жыццё гэтай пастановы ўскласці на КК РСІ. Бюро РК падкрэслівае перад усёй партарганізацыяй, савецкімі органамі і калгаснай сістэмай аб тым, што адной з распаўсюджаных форм барацьбы кулацтва і іх агентаў супраць калгаснага

будаўніцтва і вясенняй пасеўкампаніі ў сучасны перыяд, з'яўляецца агітацыя за разбазарванне і патраву насення.

Супраць гэтага манэўру кулацтва павінны быць мабілізаваны ўсе калгаснікі, беднякі і сераднякі. Патрэбна дабіцца, каб да аднаго бедняка і серадняка, сённяяшняга аднаасобніка, а заўтрашняга калгасніка, ведалі, што гаспадаркі, якія разбазарваюць насенне і фураж, у калгас ня будуць прымацца.

Выправіць скрыўленні калгаснай лініі

Разам з гэтым Бюро РК паказвае на недапушчальныя скрыўленні ў асобных мясцовых адносінах да беднаты, што мае свой выраз у выключэнні і прыёме асобных беднякоў, якія ўступілі і ўступаюць у калгасы і сапраўды не маюць свайго ўласнага насення і фуражу. Гэтыя скрыўленні павінны быць тэрмінова выпраўлены.

Партчастцы РайКСУ пад асабістую адказнасць т.Зяньковіч тэрмінова даць паказанні СельКСУ, каб апошнім беднякам, уступіўшым і ўступаючым у калгасы, якія сапраўды не маюць насеннага матэрыялу, аказвалі дапамогу і выдачу пазык. Партыячэйкам, фракцыям сельсаветаў тэрмінова праверыць работу СельКСУ у гэтым напрамку.

Рэгуліраваць пасяўнымі матэрыяламі

5. Прапанаваць фракцыі Райкалгассаюзу, Райкаапсаюзу, партыячэйкам у тым выпадку, калі ў асобных калгасах будзе сабрана ўсё сваё ўласнае насенне і фуражныя фонды, а таксама насенне і фуражныя фонды калгаснікаў, і пасля сапраўднай мабілізацыі ўсіх унутраных насенных і фуражных рэсурсаў усё ж будзе недахоп насення па асобным культурам альбо па фуражу, дазволіць узяць гэтым калгасам узаемаабразна ад калгасаў, у якіх маюцца лішкі. Стварыць тройку дзеля рэгулявання і практычнага правядзення гэтай пастановы ў жыццё ў складзе тт. Лаўрэнава, Купрыянава, Папова.

Рашэнні гэтай тройкі лічыць канчатковымі і абавязковымі для выканання ўсімі арганізацыямі, калгасамі.

6. Канстатуючы шэраг выпадкаў дачы звестак калгасамі па насенню і фуражу, не адпавядаючых сапраўднаму становішчу (Прыўменьшаныя), што не дае мажлівасці ацэнкі рэальнага становішча з забеспячэннем насеннем і фуражом асобных калгасаў і наяўнасці насенных і кармавых рэсурсаў у раёне, Бюро РК катэгарычна прапануе пад асабістую адказнасць сакратароў ячэек, старшынь сельсаветаў, старшынь калгасаў – камуністаў, даваць звесткі, якія адпавядаюць сапраўднасці. Разам з гэтым даручыць тройцы па рэгуляванню насення і фуражу праверыць частку калгасаў у гэтым напрамку.

Выключную ўвагу каню

7. Абавязаць партыячэйкі, фракцыю РКС у дэкадны тэрмін забяспечыць у адпаведнасці з прынятым статутам абагуленне рабочай жывёлы, застаўляя толькі ў асобных выпадках часова рабочую жывёлу ў дварах калгаснікаў. Партыячэйкам, фракцыі райкалгассаюзу і ўсёй калгаснай сістэме звярнуць выключную ўвагу на падрыхтоўку каня да вясенняга севу. Фракцыі райкалгассаюзу ў дэкадны тэрмін вырашыць пытанне аб паляпшэнні цягавай сілы ў тых калгасах, у якіх маецца асабліва небяспека ў гэтым (замен каней, закупка каней, дапамога кармамі і інш.).

Выправіць паніжаныя планы

8. Прызнаць зусім недапушчальным з'явішчам невыкананне ўпаўнаважаным па пасеўкампаніі і фракцыі райкалгассаюзу пастаноў Бюро РК ад 19-1-31 г. і ад 1-4 аб выпраўленні дапушчальных зніжэнняў пасеву тэхнічных культур асобнымі калгасамі, у асабліва сці па калгасах «Чырвоны Араты», «Чырвоны Барацьбіт», «Чырвоная Горка», «Звязда», «Чырвоны Луч». У трэці рашаючы год, бюро РК расцэньвае невыкананне ранейшых пастаноў як ігнарыраванне пастаноў РК. Папярэдзваючы ў апошні раз, Райком прапануе тав.Лаўрэнаву, Купрыянаву, сакратарам ячэек, старшыням сельсаветаў узяць пад асабістую адказнасць у пяцідзённы тэрмін.

Пастанова надрукавана ў Крычаўскай райгазете «Сацыялістычны шлях», 1931 г., № 21, Мова і стыль публікацыі захавана.

АБ ЧЫМ ПІСАЛА ГАЗЕТА «САЦЫЯЛІСТЫЧНЫ ШЛЯХ»

Зверскі замах на класавага ворага

Кулакі хацелі забіць стойкага бальшавіка т.Мансава.

Наш адказ: Мацней націск на кулацка-заможныя элементы – вышэй тэмпы калгаснага будаўніцтва.

Сутнасць замаху на т. Мансава

У ноч на 17 верасня злая рука класавага ворага зрабіла замах на актыўнага камуніста 25-тысячніка, рабочага Сормава, т.Мансава.

Таварыш Мансаў, будучы старшынёй аднаго з буйнейшых калгасаў «На стражы» Бацьвінаўскага сельсавета, узяў цвёрды курс на гаспадарчае замацаванне калгасу, на ачыстку яго ад класава-варожых элементаў.

Кулацкія элементы, заўважыўшы гэту бальшавіцкую цвёрдасць т.Мансава, парашылі пакончыць з ім шляхам забойства. І вось, калі т.Мансаў у цёмную ноч зварачаўся з Крычава ў калгас, яго ўжо на дарозе недалёка ад калгасу чакалі тэрарысты. Ад удару калом па галаве т.Мансаў заваліўся, але дзякуючы таму, што ўслед за ім ехалі людзі, т.Мансаў быў выратаваны.

Аналагічны акт адбыўся 20-9 г.г. у в.Зарубецках. Кулацкія элементы на сходцы зрабілі замах на інструктара райкалгасаюзу 25-тысячніка т.Сусінава і на члена Зарубецкага с/с. Ухапіўшы за грудзі, кулацкія элементы імкнуліся пабіць гэтых таварышаў, але гэта не ўдалося.

Гэты кулацкі тэрарыстычны акт над т.Мансавым і замах класавага ворага ў Зарубцах павінны стаць урокамі для партыйнай арганізацыі і ўсёй савецкай грамаднасці.

Адтачыць класавую пільнасць, яшчэ больш жорстка змагацца з ліквідуемым кулацтвам як класам і іх агентамі, узмацніць націск на кулацка-заможныя элементы па выкананні цвёрдых заданняў – такая баявая наша задача.

Калгаснікі, беднякі і сярэдніякі-аднаасобнікі павінны рашуча пратэставаць супраць вылазак класавых ворагаў і ў адказ на гэтыя вылазкі ўзмацніць работу па замацаванні калгасаў, па стварэнні буйной жывёлагадоўлі і па хутчэйшаму сканчэнню суцэльнай калектывізацыі і ліквідацыі кулацтва як класа на яе аснове.

Жорстка пакараць тэрарыстаў

З вялікім абурэннем калгаснікі калгасу «На стражы» сустрэцілі паведамленне аб замаху з боку кулацкіх элементаў на іх старшыню праўлення т.Мансава. Сход рашуча пратэстуе супраць кулацкіх вылазак і патрабуе ад судова-следчых органаў прыняць усе захавы да выяўлення злачынцаў, выезду суда ў калгас і суровага пакарання тэрарыстаў.

У адказ на тэрарыстычны выбрык класавага ворагу калгаснікі абвясцілі сябе ўдарнікамі і абавязаліся да 20 верасня скончыць пасеў азімых і ўборку яравых, скончыць да 1-га кастрычніка будаўніцтва свінарніка і яго поўнае ўкамплектаванне.

Сілкоў.
«Сацыялістычны шлях»,
1931 г., № 21.

З ПРАТАКОЛА ПАРТБЮРО АБ КАНТРАКТАЦЫІ ЦЯЛЯТ

арт./29/V-30 г.

Рэзалюцыя

Па дакладу аб выкананні плянаў кантрактацыі ўсіх відаў.

1. Адзначыць, што кантрактацыя зерневых, асабліва тэхнічных культур, жывёлы і іншых відаў, па абагуленаму сектару ў раёне знаходзіцца пад пагрозай зрыву, а ў індывідуальным сектару зусім сорвана.

2. Партыяйкі, Сельсаветы і Партчасткі кантрактуючых арганізацый не зьвярнулі належнай увагі на важнасць гэтай кампаніі як у індывідуальным так і ў абагуленым сектарах, дзякуючы чаму да гэтага часу яшчэ не ўсе калгасы кантрактавалі зернавыя і тэхнічныя культуры.

Выходзячы з чаго бюро РК КП(б)Б пастанаўляе:

1. Прапанаваць Фракцыі РВК прыцягнуць да судовай адказнасці вінаватых у зрыве кантрактацыі.

2. Адказнасць за выкананьне плянаў кантрактацыі ўскласць на Фракцыю РВК, партчасткі кантрактуючых арганізацый, сакратарэй парт'ячэек і ў Сельсаветах на старшынь апошніх.

3. Даручыць Фракцыі РВК тэрмінова склікаць нараду кантрактуючых арганізацый, на якой вызначыць мерапрыемства забяспечываючыя пералом у гэтай працы, вызначыць і накіраваць у Сельсаветы працаўнікоў па кантрактацыі, партчасткам кантрактуючых арганізацый забяспечыць выездаючых т.т. на кантрактацыі неабходнымі сродкамі для заключэння ўмоў кантрактацыі на мыйсцох.

4. Прапанаваць парт'ячэйкам, пад адказнасць сакратарэй апошніх, праверыць выкананьне плянаў кантрактацыі і вызначыць мерапрыемства, забяспечываючыя пералом у гэтай рабоце на тэрыторыі абслугоўвання ячэйкамі, адначасова пасіліць растлумачыцельную працу сярод бядняцка-серадняцкай часткі насельніцтва аб пастановах Ураду па лініі вытворчага крэдытавання індывідуальных гаспадарак, аб палёгках, якія даны калгасам і індывідуальным гаспадаркам.

5. Фракцыі РВК тэрмінова прыняць меры, забяспечываючыя забарону забоя маладняка, якій да гэтага часу яшчэ працягваецца на тэрыторыі раёна.

6. Лічыць неабходным праверыць становішча выканання плянаў кантрактацыі, па аддзельным Сельсаветам шляхам заслуховывання на бюро РК інфармацый па гэтаму пытанню сакратарэй парт'ячэек, Фракцыі РВК і старшынь (партыйцаў) Сельсаветаў.

7. Партчастцы Райкалгассаюза за зрыў кантрактацыі ў індывідуальнам сэктарэ, за слабае выкананьне кантрактацыі па абагуленнаму сектару, вынесці ВЫМОВУ.

8. Абязаць партчастку Райкалгассаюза і Спажывецкай Кааперацыі размеркаваць і прыблізіць фонды прэміравання па кантрактацыі да кантрактоўшчыкаў, даць магчымасць прэміраваць апошніх на мыйсцох.

9. Давясці да ведама АК КП(б)Б, што працаўнікі, пасылаемыя на раёны Акрпаляводсаюзам і Днепрасаюзам (Уткоў і Слукін) па ўзмацненню кантрактацыі займаюцца гастралёрствам (зборам вед) з неканкрэтнай дапамогай нізбука па выкананню плянаў кантрактацыі.

Сакратар Крычаўскага Райкама КП(б)Б ЧУМАКОЎ.

Дзяржаўны архіў грамадскіх аб'яднанняў Магілёўскай вобласці. Ф.6574. Спр.164. Л.68.

АБ ХОДЗЕ БУДАЎНІЦТВА ЦАГЕЛЬНАГА ЗАВОДА

8 красавіка 1931 г.

СЛУХАЛІ: Аб ходзе будаўніцтва цагельнага завода.

ПАСТАНАВІЛІ: Вызначаны ўчастак для пабудовы цагельнага завода, і генеральны план завода, складзены Піконам і Вышатрскім, зацвердзіць.

Працу, праробленую згодна ўмовы ізыскацельнай групай горнага кіраўніцтва ВСНГ БССР, лічыць выкананай не поўнасцю і прапанаваць правесці шэраг дадатковых работ па ўказанням т.Пікона, пасля чаго апрадзяліць межы неабходнага ўчастка для завода.

Прыгласіць у якасці кансультантаў і для кіраўніцтва будаўнічымі работамі старшага прараба Крычаўскага пункта «Будаўніцтва» т.Вышатрскага, усёй тэхналагічнай часткай завода галоўнага інжынера будаўніцтва цэмзавода т.Пікона, зацвердзіў прадстаўлены тав.Вышатрскім і Піконам трыдавы дагавор.

Старшыня РВК Сямашка.

Сакратар Рося.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі. Ф.1. Воп.1. Адз. 2489. С.36.

АБ ЭЛЕКТРЫФІКАЦЫІ м. КРЫЧАЎ

ПРАТАКОЛ №8

пасяджэння Прэзідыума Крычаўскага райвыканкома

ад 15 красавіка 1931 г.

ПРЫСУТНІЧАЛІ:

Сябры Прэзідыума: Роскін, Шаланаў, Краскін, Купрыянаў, Лаўрэнаў, Краскін і Карагодаў. Ад устаноў і арганізацый: Губчэўскі, Кейлін, Абабкаў, Сілкоў, Шоўцеў, Данілаў, Левін, Зеньковіч, Папоў, Бужара, Пікон і Барон.

СЛУХАЛІ:

Аб электрыфікацыі м.Крычаў.

ПАСТАНАВЛІ:

Прымаючы пад увагу, што кіраўніцтва цэмзавода згадзілася адпусціць не менш як 100 кілават электраэнергіі для асвятлення м.Крычаў, і што ў 1931 годзе па бюджэту вызначана ўсяго 30000 рублёў на гэту мэту, а па гэтаму работу па электрыфікацыі м.Крычава разгарнуць толькі па пабудове пяці трансфарматарных будак, для асвятлення цэнтра м.Крычава, установы і акраіну, прылягаючую к месцу знаходжання прамысловасці ў план пабудовы 1931 года, уключыць трансфарматарныя будкі пад №№ 2, 4, 5, 6 і 8.

Будаўніцтва для высакавольтнай сеці праіздзіць капітальнае, каб мець магчымасць на працягу 1932 года поўнасю закончыць будаўніцтва і абарудаванне ўсіх астатніх трансфарматарных будак, неабходных для асвятлення ўсяго мястэчка і акраін.

Прыняць да ведама заяву інжынера БЭО т.Барона, што папярэднія сметы і спецыфікацыі на чарговую работу па прыёму электраэнергіі ад электрастанцыі цэмзавода будуць пасланы апошнім на працягу сямідзённага тэрміну райвыканкаму, на прадмет свечасовага выканання заявак на неабходнае абарудаванне для прыёму электраэнергіі.

Прасіць Галоўнае Кіраўніцтва Камунальнай Гаспадаркі БССР уключыць у план снабжэння будаўніцтва электрасеткі м.Крычава жалезам, меднымі і жалезнымі правадамі і другімі неабходнымі матэрыяламі.

Прасіць УСНГ БССР узбудзіць хадатайства перад ВСНГ СССР на прадмет атрымання 120 кілават электраэнергіі для асвятлення м.Крычава, усіх устаноў і арганізацый ад электрастанцыі цэмзавода.

Прасіць энергабюро ВСНГ БССР зацвердзіць план электрасеці м.Крычава.

Старшыня РКВ

Роскін.

Сакратар

Рося.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі. Ф.1. Воп.1. Адз.2489. С.22

АБ ШЛЮЗАВАННІ РАКІ СОЖ

ПРАТАКОЛ №7

пасяджэння Прэзідыума Крычаўскага райвыканкома

ад 8 красавіка 1931 г.

Старшыня: Сямашка

Сакратар: Рося

м.Крычаў

ПРЫСУТНІЧАЛІ:

Сябры Прэзідыума тт.Сямашка, Хацятоўскі, Краскін, Іваноў, Коскін, Шыцік, Шульгіна, Лаўрэнаў.

Ад устаноў і арганізацый тт.Абабкаў, Хесін, Зеньковіч Н., Лукшын, Рапіловіч, Бужара, Саўкіна. Набойкін, Аляў, Кабанаў, Старадынаў, Карпекін, Чумакоў, Вертліб, Дзядзей, Сляпцоў і Баброўнікаў.

СЛУХАЛІ:

Аб шлюзаванні ракі Сож (Баброўнікаў).

ПАСТАНАВЛІ:

Адзначыць, што шлюзаванне ракі Сож мае выключна гаспадарчае значэнне як у развіцці прамысловасці, так і ва ўздымку сельскай гаспадаркі Крычаўскага раёна. Прапанаваць усім сельсаветам ужыць захады да папулярызавання сярод насельніцтва, што будаўніцтва па рацэ павінна быць пастаўлена ў першую чаргу перад усімі будаўніцтвамі нашага раёну, прылягаючым сельсаветам зараз жа ўключыць будаўніцтва Сожбуда ў план сваёй працы і заслухоўваць перыядычна даклады аб хадзе будаўніцтва на прэзідыумах сельсаветаў. Адзначыць адсутнічанне лесаматэрыялаў да навігацыі ракі Сож, што намечаныя работы па плану будаўніцтва ў тэрмін не распачаты, што пагражае парушэнню ўсяго плана работ па шлюзаванню ракі Сож.

Прапанаваць Сожбуду тэрмінова ўжыць захады да выканання намечаных планаў будаўніцтва.

Прапанаваць Учлеспрамгасу адпусціць заімаабразна за лік фондаў РВК, які яшчэ не атрымаў 200 кубаметраў лесаматэрыялу, адначасова Сожбуду дагутарыцца з Росмадзорам на прадмет атрымання заімаабразна лесу, які знаходзіцца на лесакамінаце і не будзе скарыстан Росмадзорам на працягу двухмесячнага тэрміну.

Прапанаваць сельсаветам – Крычаўскаму, Сакольніцкаму і Касцюшкаўскаму – і Сожбуду тэрмінова прыступіць да вярбоўкі рабгужсілы, дамацаваць да Сожбуда адзначаных сельсаветаў усе кулацка-заможныя гаспадаркі і лішніх права голасу на пастаянную працу, абавязушы іх своечасова засеяць свае землі.

Прапанаваць дарінспектару тав. Сляпцову ўжыць захады тэрміновага насцілу камянямі пад'язных шляхоў да прыстаней Сожбуда.

Прапанаваць Райспажыўсаюзу і воднай кааперацыі ўжыць усе захады да бесперабойнага снабжэння рабочых, разгарнуўшы грамадскае харчаванне.

Прапанаваць інспектарам нарасветы распрацаваць мерапрыемствы па абслугоўванню рабочых Сожбуда культасветнай працай.

Прапанаваць м/савету ўжыць усе захады забяспячэння камунальнымі паслугамі за лік 30% фонда жылплошчы местачковага насельніцтва, супрацоўнікаў Сожбуда.

Прапанаваць дырэктару лесакаміната ўжыць захады, каб лесазавод пераклучыць на трохдзённую працу, а Сожбуду прыняць захады да ўсавяршэнствавання тэхнічнага абслугоўвання лесакаміната.

Старшыня РВК

Сямашка.

Сакратар

Рося.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі. Ф. 6. Воп.1. Addз. зах. 2489. С. 34.

АБ АРГАНІЗАЦЫІ МТС У РАЁНЕ

ПРАТАКОЛ №25

Крычаў

27 кастрычніка 1931 г.

СЛУХАЛІ: Аб арганізацыі МТС у раёне.

ПАСТАНАВІЛІ:

Згадзіцца з абраным месцам для сядзібы МТС у Варанёўскім сельсавеце і адведзены ўчастак зацвердзіць. Для першапачатковага забяспячэння МТС будынкамі перадаць пяць кулацкіх будынкаў Варанёўскага сельсавета. Устанавіць на першы год працы МТС тэрыторыю абслугоўвання: Варанёўскі, Бельскі, Паланіцкі, Касцюшкаўскі, частку Бацьвінаўскага сельсавета, на раку Жукаўку калгас «Барацьбіт» Баяўскага сельсавета, астатнюю тэрыторыю ахапіць пры далейшым разгортванні працы МТС.

У сувязі з тым, што ў раёне зараз маюцца ўсяго тры асобы сумесна з заатэхнікам, прасіць Наркамзем і Беладдзяленне Трактарацэнтру забяспечыць МТС аграромамі.

Прапанаваць Райза, Райкалгассаюзу і сельсаветам разгарнуць працу па рэалізацыі акцый Трактарацэнтра.

Старшыня РВК

Лаўрэнаў.

Сакратар

Зяньковіч.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі. Ф. 6. Воп.1. Addз. 2489. С.174

АБ ПЕРАТВАРЭННІ м. КРЫЧАЎ У г. КРЫЧАЎ

ПРАТАКОЛ

Крычаў

ад 10 лістапада 1931 г.

СЛУХАЛІ:

Аб ператварэнні м.Крычаў у г.Крычаў і аб утварэнні пры г.Крычаве гарсавета.

ПАСТАНАВЛІ:

Даручыць сакратару РВК скласці дакладную запіску на імя ЦКВ БССР аб ператварэнні м.Крычаў у г.Крычаў і аб утварэнні пры г.Крычаве гарсавета.

Пры ўтварэнні гарсавета ў м.Крычаве лічыць неабходным і мэтазгодным в.Іванаўку – 182 гаспадаркі і в.Гарбатку – 82 гаспадаркі далучыць да Паланіцкага сельсавета, які зараз мае 478 гаспадарак; вёску Глушнева – 69 гаспадарак і вёску Зуі – 39 гаспадарак далучыць да Бельскага сельсавета, які зараз мае 515 гаспадарак, а вёску Варанёва, на тэрыторыі якой існуюць прадпрыемствы, далучыць да Крычаўскага гарсавета. Прасіць ЦКВ БССР зацвердзіць гэту пастанову і вынікі паведаміць РВК да часу складання каштарысу.

Старшыня

Сямашка.

Сакратар

Зяньковіч.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі. Ф.6. Воп.1. Адз.2489. С.181

ПАСТАНОВА ПЛЕНУМА КРЫЧАЎСКАГА РАЙКОМА КП(б)Б ад 4 чэрвеня 1936 года

Аб становішчы работы з непісьменнымі і малапісьменнымі па раёну.

Заслухаўшы даклад загадчыка райана т.Калошкі аб становішчы работы з непісьменнымі і малапісьменнымі па раёну, Пленум РК КП(б)Б адзначае, што важнейшае рашэнне ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б не знайшло належнага пераламлення і што гэта работа па раёну разгорнута нездавальняюча.

Пярвічныя партарганізацыі да гэтага часу не ўзначальваюць кіраўніцтва работай па ліквідацыі непісьменнасці і малапісьменнасці, работа гэта пушчана на самацёк, у выніку чаго арганізаваныя школы (50 школ непісьменных і 63 м/пісьменных), большая частка з якіх не працуюць.

Пленум адзначае, што прафсаюзныя і камсамольскія арганізацыі яшчэ не зразумелі ўсёй палітычнай важнасці работы ліквідацыі непісьменнасці і малапісьменнасці і што з боку райана адсутнічае штодзённае канкрэтнае кіраўніцтва гэтай важнейшай работай.

Зыходзячы з азначанага, пленум РК пастанаўляе:

1. Катэгарычна папярэдзіць сакратароў парткомаў і парторгаў пярвічных партарганізацый аб тым, што яны асабіста нясуць адказнасць за поўнае выкананне рашэнняў партыі па навучанню непісьменных і малапісьменных, Дабіўшыся каб на працягу 1936–1937 гг. згодна рашэння ЦК ВКП(б) поўнасю ліквідаваць непісьменнасць і малапісьменнасць сярод усяго дарослага насельніцтва да 50 гадоў.

Усім пярвічным партарганізацыям прыняць неадкладныя меры к наладжванню работы школ і заўлячэння ў іх усіх непісьменных і малапісьменных, маючы штодзённы нагляд за работай гэтых школ, сістэматычна на сходах пярвічных арганізацый заслухоўваць даклады аб рабоце школ, аказваючы канкрэтную дапамогу ў рабоце іх.

2. Адзначаючы, што сазданыя секцыі па навучанню непісьменных і малапісьменных пры гарсавеце і сельскіх Саветах ніякай работы яшчэ не разгарнулі.

Даручыць партгрупе райвыканкома прыняць неадкладныя меры па разгортванню работы секцыі пры сельсаветах.

Лічыць неабходным на бліжэйшы час склікаць спецыяльную нараду старшынь сельсаветаў па пытанню разгортвання работы з непісьменнымі і малапісьменнымі.

3. Прапанаваць райкому ЛКСМБ пад асабістую адказнасць т.т.: Баранавай і ўпаўнаважанаму ЦСПСБ т. Краўцову прыняць меры па ліквідацыі непісьменнасці і малапісьменнасці.

4. Пленум РК, адзначаючы зусім нездавальняючае кіраўніцтва работаю школ непісьменных і малапісьменных з боку загадчыка райана т.Калошкі, абавязвае яго прыняць усе неабходныя меры, забяспечваючы работу школ і ахоп імі ўсіх непісьменных і малапісьменных, і каб скончыўшы школы сапраўды ўсвоілі б праграму навучання.

5. Пленум РК даручае бюро РК сістэматычна на пасяджэннях бюро заслухоўваць даклады сакратароў парткомаў і парторгаў пярвічных партарганізацый, ЛКСМБ і прафсаюзных арганізацый аб рабоце з непісьменнымі і малапісьменнымі.

Дзяржаўны архіў грамадскіх аб'яднанняў Магілёўскай вобласці. Ф. 27. Воп/ад. 312. Л.11

КРЫЧАЎСКІ РАЁН

Размяшчаецца паміж 53°37' — 53°52' паўночнай шырыні і 31°13', і 31°56' усходняй даўжыні. Раённы цэнтр — г.Крычаў. Бліжэйшая чыгуначная станцыя — Крычаў па чыгунцы Ворша — Унеча.

Раён падзяляецца на 12 сельсаветаў і мяжуе з раёнамі: на поўначы — з Мсьціслаўскім, на паўночным усходзе — з РСФСР, на ўсходзе і паўднёвым усходзе — з Клімавіцкім раёнам, на захадзе і паўднёвым захадзе — з Чэрыкаўскім. Агульная тэрыторыя раёну — 68.248 га, у тым ліку зямель с.-г. прызначэння — 81%, лясоў — 19,0%. З зямель с.-г. прызначэння ўжытковай 92,3%, няўжытковай — 7,7%.

Усяго насельніцтва ў процантах: беларусоў — 96,19%, яўрэяў — 2,70, палякаў — 0,25, рускіх — 0,48, літоўцаў — 0,02, латышоў — 0,04, іншых — 0,32.

Па тытульнаму спісу за 1931 г. у раёне налічвалася 54 прадпрыемствы з агульным лікам рабочых — 870. Гарфяных заводаў — 1, гарфяных арцеляў — 5, кузьняў — 8, кавальскіх арцеляў — 2, фасфарытных заводаў — 1, цагельняў — 1, цагельных арцеляў — 1, чарапічна-бэтон. арц. — 1, крэйдавых заводаў — 1, вапнавых млыноў — 1, райкамбінат — 1, воўначосак — 2, шавецкіх арцеляў — 2, кравецкіх арцеляў — 2, крупарушак — 3, паравых млыноў — 3, вадзяных млыноў — 5, ветраных млыноў — 6, маслабойняў — 3, арц. газавых вод — 1, вінакурных заводаў — 2.

У 1932 г. па раёне было 8 дзяржаўных і 15 коопэрацыйных, а ўсяго 23 прамысловых прадпрыемствы. З іх знаходзілася ў падпарадкаванні Наркомцяжпрому — 1, Наркомлегпрому — 1, Наркомснабу — 2, Наркомзему — 2, РВК і Гарсавету — 2, прамкоопэрацыі — 8, калгасаў — 6, іншых коопэрацыйных — 1. Пэрсонал усіх гэтых прадпрыемстваў на 1/XII-32 г. налічваў 1.282 адзінкі, у тым ліку рабочых (бяз вучняў і МАП) — 1.135 і служачых — 113. Сярэдняя колькасць рабочых за першае паўгодзьзе 1932 г. была 954. Сума асноўных фондаў складала 1.273.118 р. Калі валавая прадукцыя ў аптова-адпускных цэнах адпаведнага году за 1931 г. складала 1.745.159 р., то толькі за першае паўгодзьзе 1932 г. яна ўжо складала 1.143.400 р. 10 прадпрыемстваў мелі рухавікі.

Асноўнымі прамысловымі прадпрыемствамі раёну зьяўляюцца: Торфазавад «Колектыўная праца», з лікам рабочых у сярэднім за паўгодзьзе 1932 г. — 240 і валавой прадукцыяй за гэты ж час у цэнах 1926—27 г. — 76,32 тыс. р. Торфарцель «Правда», з лікам рабочых 52 і валавой прадукцыяй — 30,00 тыс. р. Фосфарытны завод, з лікам рабочых 147 і валавой прадукцыяй 116,41 тыс. р. Цагельны завод, з лікам рабочых 63 і валавой прадукцыяй 140,00 тыс. р. Крэйдавы завод, з лікам рабочых 48 і валавой прадукцыяй — 51,94 тыс. р. Лесазавад, з лікам рабочых 28 і валавой прадукцыяй 270,00 тыс. р. Швэйная арцель імя «1-га Мая», з лікам рабочых 37 і валавой прадукцыяй 82,00 тыс. р. Арцель «Чырвоная панчошніца», з лікам рабочых 47 і валавой прадукцыяй 42,09 тыс. р. Вінзавад, з лікам рабочых 34 і валавой прадукцыяй 91,85 тыс. р. Вінзавад, з лікам рабочых 46 і валавой прадукцыяй 93,11 тыс. р. Торфазавад, з лікам рабочых 350 і валавой прадукцыяй 20,00 тыс. р.

Спажыўкоопэрацыя раёну мае 11 сельпо з гандлёвай сеткай у 25 адзінак. Пайнікаў спажыўкоопэрацыі 6.994 чал.

У раёне выяўлены наступныя карысныя выкапні: гліны — у м.Крычаве, в. Нанаскова, Варанёўскіх хутарох, ур. Зуй, ур. Крамянка; суглінкі — у м. Крычаў, в. Касыцкоўчычы; пяскі — у в. Варанёва і гор. Крычаве; вапнякі пластовыя — у м. Крычаве; крэйды — у в. Лабковічы, в. Нанаскова, ур. Крэйдаўка, ур. Варанёва, г. Крычаве, в. Задобрасьць, в. Паклады, Варанёўскія хутары, паміж в. Задобрасьць і Пакланы; фосфарыты — у в. Глушнёва; крэмні — у в. Задобрасьць; жалезьнякі — у в. Бель II і г. Крычаве.

Сельская гаспадарка раёну спецыялізуецца ў жывёлагадоўча-бульбяным напрамку. У раёне 6 саўгасаў: «Барацьбіт» — са свінагадоўчай спецыялізацыяй, з плошчай сенапахачі ў 1.119,5 га і 254 рабочымі; «Победа» — са свінагадоўчай спецыялізацыяй, з плошчай сенапахачі ў 838,7 га, і «Крычаў» — са свінагадоўчай спецыялізацыяй, з плошчай сенапахачі ў 370,9 га і 102/71 рабочымі; «РСТ» з зернав. спецыялізацыяй, з плошчай сенапахачі ў 330 га; «Колектыўная праца» з плошчаю сенапахачі ў 28 га; Крычаўская прыгарадная гаспадарка.

У раёне 5.779 гаспадарак, з іх на 1/I-33 г. колектывізавана 3.878, што складае 67,1%. Усяго колгасаў у раёне 88, якія па плошчы сенапахачі займаюць 66,5%. У колгасах раёну маюцца наступныя фэрмы: СКТФ — 68, з агульнай колькасцю пагалоўя на 20/XII — 4.651; МТФ — 9, з агульнай колькасцю пагалоўя на 20/VII — 978; цялячых фэрм — 14, з агульнай колькасцю пагалоўя на 20/VII — 667; каняводных фэрм — 2, з агульнай колькасцю пагалоўя — 36.

У колгасах раёну налічваецца наступная колькасць складаных с.г. машын: сенакасілак – 17, конных грабляў – 61, жняярак-самаскідак – 62, снопавязалак – 3, бульбакапалак – 30, сеялак радковых – 54, трактараў – 1, складаных малатарняў – 2.

Пасеўная плошча раёну ў 1932 г. складала 33.854 га, у тым ліку было: збожжавых культур – 61,4%, бульбы – 18,7%, тэхнічных культур – 2,5%, траў – 8,2%, іншых культур – 9,2%.

Загатоўкі 1932 г. па раёне на 1/II-33 г. далі наступныя лічбы ў тонах: ільнавалакна – 199, пянькі – 30, ільнасемя – 208, канапель – 34.

Плян веснавой сяўбы па раёне на 1933 г. быў наступны:

Назва сэкцараў	Яравы клін	Збожжа-ярав. культур	Тэхнічных культур		
			Агул. плошча	У т.л. ільну	Бульбы
Саўгасны	2.096	1.053	—	—	378
Колгасны	14.000	6.570	1.740	1.400	3.700
Аднаасобны	8.104	3.927	800	800	2.522
Разам	24.200	11.550	2.540	2.200	6.600

Сетка навучальных устаноў раёну на 1/I-33 г. налічвала 4-годак – 43, у іх настаўнікаў – 80, вучняў – 3.782; ФЗС – 1, у ёй настаўнікаў – 11, вучняў – 327; ШКМ – 12, у іх настаўнікаў – 87, вучняў – 3.030; тэхнікумаў – 1, настаўнікаў – 10, студэнтаў – 80.

Процэнт пісьменнасці раёну 94,6.

Партарганізацыя раёну складаецца з 27 ячэек, з агульнай колькасцю камуністаў 437, з іх членаў КП(б)Б – 249 і кандыдатаў – 188. Комсамольская арганізацыя складаецца з 44 ячэек, з агульнай колькасцю комсамольцаў 533 (па звестках на 1/IV-33 г.).

У раёне выходзіць газета «Соцыялістычны Шлях».

Усе раёны БССР. Менск. С.295–297.

Падрыхтаваў да друку У.П. Паўлаў.

КАЛГАСЫ РАЁНА (1935 г.)

Бацьвінаўскі сельсавет: «Барацьбіт», «Бязбожнік», «На варце», «Маяк», імя Леніна.

Баеўскі сельсавет: «Большавік», «Гігант», «Краіна Саветаў», імя Кірава, імя Молатава, «Перамога».

Бельскі сельсавет: імя Кірава, «Малады ўдарнік», імя Молатава, імя Сталіна, «Чырвоны прамень», «Чырвоны араты», «Шлях сацыялізму».

Гарсавет: «Ільч», «Праўда», «Сацыялістычны шлях», «Сацыялістычны паказчык», «Ударнік».

Зарубецкі сельсавет: «Колас», «Май», «Чырвонае Сормава», «Чырвоны Асцёр», «Чырвоны бор».

Касцюшкавіцкі сельсавет: «Камунар», імя Леніна, імя Маркса, «Новае Сормава», «Прыгажосць», «Свабода», саўгас «Чырвонаармеец».

Кашанскі сельсавет: «Іскра», імя Карла Маркса, «17-ы партз'езд», імя Молатава, «Праўда», «Пралетарскі араты».

Маляціцкі сельсавет: імя Варашылава, імя Гікалы, «Заветы Леніна», «Першае мая», «Перамога», імя Сталіна, «Чырвоны лётчык».

Міхеевіцкі сельсавет: «Колас», «Пралетарская перамога», «Ударнік», «Чырвоны партызан», «Чырвоная Буда», «Чырвоны сцяг».

Паланіцкі сельсавет: «Вялікі Кастрычнік», «Звязда», «Камінтэрн», «Краіна Саветаў», «Ленінскія дні», «2-я пяцігодка», «7-ы з'езд Саветаў», «Ленінскі прызыў», імя Чарвякова, «Чырвоны май».

Сакольніцкі сельсавет: імя Блюхера, імя Варашылава, «Заветы Ільча», імя Кагановіча, «Сталінскі заклік», «Чырвоны шлях».

З фондаў Крычайскага краязнаўчага музея.

ПАГАЛОЎЕ ЖЫВЁЛЫ

Жывёла	на 01.01.1937 г.		на 01.01.1940 г.	
	Усяго	У тым ліку ў калгасах	Усяго	У тым ліку ў калгасах
Коні	5747	4795	5167	4573
Каровы	7015	1324	7963	1845
Свінні	14801	3216	10982	2574
Авечкі	4951	2017	9001	4290
Козы	13	—	30	—
Валы старэй 2 гадоў	30	4	81	34
Цяляты старэй 1 года	1796	1028	900	566
Свінаматкі старэй 9 месяцаў	4053	1027	2053	783
Быкі старэй 1 года	330	157	316	150
Жарабяты да 1 года	462	436	532	520
Нецелі старэй 1 года	858	326	865	307
Парасяты да 4 месяцаў	4298	759	3273	493

З фондаў Крычайскага краязнаўчага музея.

КАПТАЛАЎКЛАДАННІ ў 1939 г.

Назва прадпрыемстваў і ўстаноў	сума (у тыс. руб.)
Цэментны завод	1515,0
Ільнозавод	33,4
Забрасцянскі спіртзавод	274,4
Фосфарны завод	174,0
Райздраў	125,8
Райана	35,0
Корпус дашкольнага вучылішча	473,9
Райкамгас	149,0

Усе 10 памяшканняў сельскіх Саветаў раёна у 1939 годзе былі тэлефанізаваны. А з 72 калгасаў тэлефоны мелі толькі 2 гаспадаркі.

У той час у раёне налічвалася 1161 радыётрансляцыйная кропка, 13 паштова-тэлеграфных прадпрыемстваў. Насельніцтва абслугоўвалі 63 пашталёны.

ЦЭНТРАЛІЗАВАНЫЯ НАРЫХТОЎКІ АСНОЎНЫХ СЕЛЬГАСПРАДУКТАЎ ЗА 1939 г. У РАЁНЕ

Назва прадуктаў	Усяго	У тым ліку нарыхтаваны		
		Калгасамі	Калгаснікамі	Аднаасобнікамі
Бульба	4861т	2989т	857т	72т
Гародніна	127т	127т	—	—
Малако	100065л	9038л	884л	—
Мяса	3064цнт	1918цнт	1011цнт	70цнт
Шэрсць	2265кг.	1802кг.	449кг.	14кг.

З фондаў Крычайскага раённага краязнаўчага музея.

ПАСЯЎНЫЯ ПЛОШЧЫ ПАД УРАДЖАЙ 1940 г. (у гектарах)

Культуры	па ўсіх катэгорыях гаспадарак	Дзярж-кап-сектар	Калгасы	Калгас-нікі	Адна-асоб-нікі	Рабочыя і служа-чыя
Усяго:	25319	61	22418	2348	56	436
Жыта	6609	1	6556	41	11	—
Пшаніца азімая	226	—	226	—	—	—
Яравая	1912	—	1830	81	1	—
Ячмень	2444	5	1925	497	5	12
Авёс	2406	18	2382	4	—	2
Грэчка	1937	—	1933	1	3	—
Лён	1947	—	1882	62	2	1
Канапля	316	—	307	9	—	—
Кок-сагыз	224	—	224	—	—	—
Бульба	4701	18	2805	1450	28	400
Кармавыя караняплоды	64	—	64	—	—	—
Канюшына і цімафееўка	1779	5	1742	32	—	—
Апрача гэтага, падпакроўныя пасевы	1568	1	1567	—	—	—

З фондаў Крычайўскага раённага краязнаўчага музея.

КАДРЫ КАЛГАСНІКАЎ НА 1.1.1940 г.

Старшынь калгасаў	- 72
Намеснікаў старшынь	- 63
Старшынь рэўкамісій	- 72
Бухгалтараў і рахункаводаў	- 83
Брыгадзіраў паляв., агароднін, садав.брыгад	- 144
Заатэхнікаў і ветфельчараў	- 12
Загадчыкаў ферм	- 79
Пастухоў	- 129
Даярак	- 155
Свінарак	- 108
Конюхаў	- 313
Шафёраў	- 6
Звеннявых па раслінаводстве	- 65

З фондаў Крычайўскага раённага краязнаўчага музея.

КОЛЬКАСЦЬ РАБОЧЫХ НА ПРАДПРЫЕМСТВАХ РАЁНА І МЕСЯЧНАЯ ЗАРПЛАТА ЗА ВЕРАСЕНЬ 1939 года (у рублях)

Галіны працы	Колькасць рабочых	Заробак за верасень
Прамысловасць	1786	294
Будаўніцтва і мантажныя работы	658	289
Водны транспарт	37	476
МТС	211	157
Сувязь	229	238
Гандаль і нарыхтоўкі прадуктаў	984	290
Камунальныя прадпрыемствы	36	202
Адукацыя	533	293
Дзяржаўны і ўпраўленчы апарат	138	262
Аўтагужавы і іншы транспарт	359	216
Чыгуначны транспарт	486	377
Медыцына	291	158
Падрыхтоўка кадраў	98	355

У 1939 годзе ў раёне налічвалася 54 школы, з іх колькасці пачатковых — 35, няпоўных сярэдніх — 10. Працавала 6 дзіцячых садкоў, якія наведвалі 338 дзяцей. Іх абслугоўваў 21 выхавальнік.

У тым жа годзе ў раёне працавала 16 бібліятэк з агульнай колькасцю кніг 28,2 тысячы, 10 хат-чытальняў.

У 1940 годзе насельніцтву аказвалі медпаслугі 10 урачоў, 3 зубных урачы, 12 фельчараў, 40 медсясцёр. Працавала 3 бальніцы на 99 ложкаў, 6 фельчарска-акушэрскіх пунктаў, 2 калгасныя радзільныя дамы на 6 ложкаў і 21 акушэрскі пункт, адзін здраўпункт.

З фонду Крычайскага раённага краязнаўчага музея.

Удзельнікі усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве ў 1940 г.

КАЛГАСЫ:

імя Варашылава — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 34 каровы, авечкагадоўчая — 65 авечкаматак і свінагадоўчая — 17 свінаматак;

«Запаветы Ільіча» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 109 кароў, авечкагадоўчая — 66 авечкаматак і свінагадоўчая — 23 свінаматкі;

«Запаветы Леніна» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 20 кароў, авечкагадоўчая — 33 авечкаматкі і свінагадоўчая — 6 свінаматак;

імя Кагановіча — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 54 каровы, авечкагадоўчая — 36 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

«Ленінскія дні» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 42 каровы, авечкагадоўчая — 30 авечкаматак і свінагадоўчая — 10 свінаматак;

«Ленінскі заклік» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 25 кароў, авечкагадоўчая — 40 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

імя Кірава — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 51 карова, авечкагадоўчая — 78 авечкаматак і свінагадоўчая — 31 свінаматка;

«Малады ўдарнік» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 20 кароў, авечкагадоўчая — 41 авечкаматка і свінагадоўчая — 7 свінаматак;

імя Молатава — 3 жывёлагадоўчыя фер-

мы: малочная — 283 каровы, авечкагадоўчая — 63 авечкаматкі і свінагадоўчая — 27 свінаматак;

«Новае жыццё» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 14 кароў, авечкагадоўчая — 30 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

«Новае Сормава» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 57 кароў, авечкагадоўчая — 58 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

«I Мая» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 21 карова, авечкагадоўчая — 32 авечкаматкі і свінагадоўчая — 4 свінаматкі;

«Перамога» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 21 карова, авечкагадоўчая — 58 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

«Пралетарская Перамога» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 30 кароў, авечкагадоўчая — 35 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

«Пралетарскі пахар» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 24 каровы, авечкагадоўчая — 32 авечкаматкі і свінагадоўчая — 20 свінаматак;

«Шлях да камунізму» — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 28 кароў, авечкагадоўчая — 32 авечкаматкі і свінагадоўчая — 20 свінаматак;

імя XVII партз'езда — 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная — 34 каровы, авечкагадоўчая — 50 авечкаматак і свінагадоўчая — 11 свінаматак;

«Савецкая Беларусь» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 14 кароў, авечкагадоўчая – 28 авечкаматак і свінагадоўчая – 8 свінаматак;

імя Сталіна – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 26 кароў, авечкагадоўчая – 33 авечкаматкі і свінагадоўчая – 8 свінаматак;

«Ударнік» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 83 каровы, авечкагадоўчая – 83 авечкаматкі і свінагадоўчая – 18 свінаматак. Калгас за 1937–1939 гг. з плошчы 301 гектар атрымаў у сярэднім па 11,2 ц збожжавых з гектара;

«Чырвоная Буда» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 26 кароў, авечкагадоўчая – 30 авечкаматак і свінагадоўчая – 13 свінаматак;

«Чырвоны май» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 24 каровы, авечкагадоўчая – 30 авечкаматак і свінагадоўчая – 13 свінаматак;

«Чырвоны партызан» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 37 кароў, авечкагадоўчая – 50 авечкаматак і свінагадоўчая – 15 свінаматак;

«Чырвоны пахар» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 41 карова, авечкагадоўчая – 70 авечкаматак і свінагадоўчая – 12 свінаматак;

«Чырвоны Прамень» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 25 кароў, авечкагадоўчая – 60 авечкаматак і свінагадоўчая – 13 свінаматак;

«Чырвоны Сцяг» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 24 каровы, авечкагадоўчая – 30 авечкаматак і свінагадоўчая – 11 свінаматак;

«Чырвоны шлях» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 40 кароў, авечкагадоўчая – 39 авечкаматак і свінагадоўчая – 10 свінаматак;

«Шлях сацыялізму» – 3 жывёлагадоўчыя фермы: малочная – 32 каровы, авечкагадоўчая – 66 авечкаматак і свінагадоўчая – 14 свінаматак.

Калектывы авечкагадоўчых ферм калгасаў: імя Варашылава, імя Кірава, «Ленінскі заклік», «Май», «Малады ўдарнік», «Новае жыццё», «Новае Сормава».

ПЕРАДАВІКІ ВЫТВОРЧАСЦІ:

АБУХОВІЧ Кузьма Іванавіч, даглядчык авечак калгаса імя Варашылава.

АНТОНАЎ Панас Антонавіч, загадчык авечкагадоўчай фермы калгаса «Чырвоны прамень».

БАЛДЭСАЎ Даніла Андрэевіч, загадчык жывёлагадоўчых ферм калгаса «Пралетарскі пахар».

БЕЛАКУРСКІ Іван Данілавіч, палявод калгаса імя Стаханава.

ДАЛЕЦКІ Міхаіл Мікалаевіч, старшыня калгаса «Шлях сацыялізму».

ДЗІВАКОЎ Сцяпан Іванавіч, памочнік ветурача Крычаўскай ветлячэбніцы.

ДУБЯГА Сямён Вікенцевіч, даглядчык авечак калгаса «Ленінскі заклік».

ЕРМАКОЎ Кліменцій Мікітавіч, старшыня калгаса «Чырвоны партызан».

ЛЬЮШЫН Пётр Агеевіч, старшыня калгаса імя Сталіна.

КАВАЛЁЎ Павел Мікалаевіч, загадчык авечкагадоўчай фермы калгаса імя Кірава.

КАНЦАВЫ Васіль Сцяпанавіч, рабочы Крычаўскага зематрада.

КРЫЖЭВІЧ Андрэй Сямёнавіч, трактарыст 2-й Крычаўскай МТС.

ЛОБЦАЎ Іван Барысавіч, участковы заатэхнік Крычаўскага райземаддзела.

МАЛАХАЎ Рыгор Фёдаравіч, трактарыст 1-й Крычаўскай МТС.

МАХАНЁК Міхаіл Сцяпанавіч, супрацоўнік Крычаўскага райзематрада.

МІЛЦІКАЎ Спірыдон Максімавіч, загадчык авечкагадоўчай фермы калгаса «Чырвоны пахар».

МІХНЕВІЧ Антон Васілевіч, загадчык авечкагадоўчай фермы калгаса «Новае Сормава».

ПАСКЕВІЧ Арына Яфімаўна, жывёлавод Задабрасцянскага адкормачнага пункта.

ПАУЛАЎ Піліп Іванавіч, загадчык жывёлагадоўчых ферм калгаса «Савецкая Беларусь».

ПЯСКОЎСКІ Іван Гаўрылавіч, старшыня калгаса імя Кагановіча.

САЛДАЦЕНКА Дар'я Міхайлаўна, загадчыца авечкагадоўчай фермы калгаса «Малады ўдарнік».

САЛАЎЁВА Саламаніда Вавілаўна, звеннявая калгаса «Пралетарскі пахар».

САПКАЎ Пракоп Кузьміч, звеннявы калгаса «Новае жыццё».

СІДАРЭНКА Сідар Майсеевіч, старшыня калгаса «Ленінскі заклік».

СІМКІН Леў Абрамавіч, бухгалтар калгаса «Ударнік».

СКАЧКОЎ Сямён Васілевіч, загадчык жывёлагадоўчых ферм калгаса «Запаветы Леніна».

ЦЯРЭНЦЬЕЎ Самсон Іванавіч, старшыня калгаса «Новае жыццё».

ЧЫГУНКОЎ Рыгор Аляксеевіч, трактарыст 1-й Крычаўскай МТС.

ШЧУРА Іван Мікалаевіч, загадчык жывёлагадоўчых ферм калгаса «Шлях да камунізму».

ЯГОРАНКА Варвара Цярэнцьеўна, цялятніца калгаса «Пралетарская Перамога».

ЯКІМАЎ Панас Сямёнавіч, трактарыст 1-й Крычаўскай МТС.

ЯШЧАНКА Васіль Анісавіч, загадчык жывёлагадоўчых ферм калгаса імя Варашылава.

Падрыхтаваў да друку *І.І. Гаўрылаў*.

З фондаў Крычаўскага краязнаўчага музея.

Крычаў перадваенны

За ўвесь час свайго існавання ў якасці мястэчка Крычаў меў не надта прывабны выгляд. Вузкія вуліцы з глыбокімі выбоінамі, у якіх пасля веснавога разводдзя цвілая вада стаяла ледзь не да восені, пахілыя збуцвелыя агарожы. Хаціны нізкія з мутнымі невялічкімі вокнамі, урослыя ў зямлю, усюды кучы смецця і бруду.

Канешне, узвышаліся тут і дабротныя забудовы багатых жыхароў, але колькасць іх была мізерная, і яны не маглі палепшыць агульнага ўражання. Справы пачалі паляпшацца з 1924 года, калі Крычаў стаў райцэнтрам. На больш людных вуліцах з'явіўся брук, сталі будавацца двух- і трохпавярховыя дамы для дзяржаўных устаноў, паменшала, асабліва ў цэнтры мястэчка, смецця.

У 1931 годзе Крычаў стаў горадам. Менавіта ў гэты час ён пачаў мяняць сваё аблічча. Былі ажыццёўлены электрыфікацыя, тэлефанізацыя, радыёфікацыя як горада, так і бліжэйшых населеных пунктаў. Ад Крычава да вёскі Варанёва, дзе ўзводзіўся цэментны завод, пачалі хадзіць аўтобусы.

Значнай падзеяй у жыцці райцэнтара з'явілася адкрыццё дзяржаўнага педагагічнага тэхнікума ў 1931 годзе. Густой плынню сюды хлынула моладзь як з Крычаўшчыны, так і з бліжэйшых раёнаў. Тэхнікум стаў своеасаблівай кузняй педагагічных кадраў, бо ў той час у школах, асабліва вясковых, не хапала настаўнікаў.

Рамеснае вучылішча было перайначана ў Рэспубліканскую школу механізацыі сельскай гаспадаркі, дзе навучэнцы набывалі прафесіі брыгадзіра трактарнай брыгады, шафёра, аўтамеханіка і г.д. Выпускнікі гэтай школы сталі працаваць у калгасах і саўгасах раёна, на прамысловых прадпрыемствах, дзе таксама адчуваўся востры недахоп спецыялістаў.

Перад пачаткам Вялікай Айчыннай вайны ў Крычаве дзейнічалі: 4 сярэднія, 2 няпоўныя сярэднія і 2 вясельныя школы, у горадзе і раёне налічвалася 12 дамоў сацыялістычнай культуры, дзіцячая тэхнічная станцыя, бібліятэка, два кінатэатры, тры кінаперасоўкі, працавалі драмгурткі.

Расшырылася сетка і медыцынскіх

устаноў. Працавала раённая бальніца на 75 ложкаў, тэрапеўтычнае, хірургічнае, радзільнае, інфекцыйнае аддзяленні, паліклініка, дзіцячая і жаночая кансультацыі, аптэка, бальніца на цэментным заводзе і санэпідэманстанцыя. Паспяхова лячылі хворых у Маляціцкай сельскай бальніцы, Бацьвінаўскай, Паланіцкай і Зарубецкай амбула-

торыях, у Кашанскім і Сакольніцкім фельчарска-акушэрскіх пунктах.

Прыкметна павышаўся і дабрабыт насельніцтва. Людзі верылі ў лепшае жыццё і яго будавалі.

*В.А. Жучкевіч, А.Я. Мальшаў,
М.Е. Рагозін.*

Города и сёла Белоруссии. Л., 1959. С.19.

Браты Грыгор'евы

Іх было пяцёра – братоў Грыгор'евых з Зайцавай Слабоды. Усе яны сталі танкістамі. Адзін з экіпажаў нават называўся экіпажам Грыгор'евых.

...У доме сельскага настаўніка Грыгор'ева было шумна, весела і радасна. У госці з'ехаліся адразу тры сыны – Георгій, Міхаіл і Барыс. Клапатлівая маці завіхалася на кухні, рыхтуючы святочны абед.

— Але чаму няма Мікалая?—прагаварыў бацька.

— Відаць, нельга яму,— адказаў Барыс.

Мікалай прыехаў на наступны дзень. Вясёлы, упэўнены, падцягнуты.

— Цяпер не хапае толькі Віталія. А то б увесь мой полк быў у зборы,— жартуліва заўважыла маці.

— У яго, мама, зараз падрыхтоўка да залікаў. Дні і ночы займаецца. Гэта, дарагая, не школа, а акадэмія.

За сталом разгаварыліся. Міхаіл раскаваў аб сваіх поспехах у газеце. Георгій падзяліўся ўражаннямі ад сталіцы. Барыс гаварыў аб тым, як яго піянерская арганізацыя праводзіла алімпіяду самадзенасці.

— Ну, а ты аб чым раскажаш, танкіст?—зварнуўся бацька да Мікалая.— Як твае справы?

— Справы, бацька, нядрэнна. Мой

узвод на першым месцы па баявой падрыхтоўцы. Падзяку і прэмію атрымаў.

— Чытаў, чытаў пра цябе. Малайчына! Так і трэба.

— А як ты глядзіш, бацька, на такую вось справу? Я даўно пісаў аб гэтым у пісьме Мікалаю і Віталю. У мяне ўзнікла ідэя стварыць брацкі экіпаж танкістаў Грыгор'евых,— сказаў Георгій.

Мінута маўчання. Аб гэтым раней ніхто не задумваўся.

— На самой справе, бацька, прапанова выдатная. Глядзі, якія арлы,— усхвалявана сказаў Мікалай, паказваючы на братоў.

...Праз некалькі дзён у Маскву пайшла просьба патрыётаў Грыгор'евых аб стварэнні сямейнага танкавага экіпажа. У маі Нарком абароны Варашылаў выдаў загад аб залічэнні Георгія, Міхаіла і Барыса ў Н-скую танкавую часць, дзе ўжо служыў чацвёрты брат.

17 верасня 1939 года – памятны дзень для беларускага народа. У гэты дзень Чырвоная армія ступіла на зямлю Заходняй Беларусі. Браты Грыгор'евы прымалі ўдзел у гэтым паходзе.

Вільня. Чырвонаармейскія часці імклівым націскам занялі горад. Афі-

цэры праціўніка, адступіўшы на паўночную ўскраіну горада, імкнуліся арганізаваць абарону. Камандаванне даручыла Георгію разведцаў мясцовасць, занятую праціўнікам. Танкісты тэрмінова адправіліся на выкананне баявой задачы.

Рэчка. Узвод варожай пяхоты мітусіцца ля маста.

— Падпаліць думаюць, сволачы,— гаворыць братам Георгій і падае каманду падрыхтавацца.

— Але нам і выстрала не давялося зрабіць,— успамінае Георгій цяпер.— Варожыя салдаты, як толькі ўбачылі нас, тут жа здаліся. Дваццаць шэсць малойчыкаў.

...Нядаўна Грыгор’евы сабраліся ў ленынскім пакоі свайго падраздзялення. Да іх прыйшлі камандзір і камісар часці.

— Ну, якія ў вас навіны, таварыш парторг?—звярнуўся да Георгія камісар.

ВЕРНУТЫЯ ІМЁНЫ

Гэтыя часы можна без перабольшвання назваць жорсткай і бязлітаснай вайной сталінскага рэжыму супраць свайго народа. Мільёны людзей Савецкай краіны сталі ахвярамі палітычных рэпрэсій 1930—1940 гг. У лік іх трапілі і тыя, хто, не шкадуючы жыцця, ваяваў на франтах грамадзянскай вайны, і меў за адвагу высокія ўрадавыя ўзнагароды, хто прымаў самы актыўны ўдзел у пабудове новага жыцця. Нават заслужаных рэвалюцыянераў абвінавацілі ў здрадніцтве.

Многія афіцэры, у тым ліку генералы, пісьменнікі, вучоныя, міністры, рабочыя і калгаснікі былі арыштаваны

— Сабраліся падвесці вынікі сацыялістычнага саборніцтва, таварыш камісар,— адказаў камандзір машыны.

Ішла задушэўная таварыская гутарка. Вынік падвёў камандзір часці.

— Так, у Мікалая Грыгор’ева ўзвод па-ранейшаму на добрым месцы.

— Цікава б ведаць, як наш акадэмік вучыцца,— сказаў вежавы стралок Барыс.

У той жа вечар у Маскву, у акадэмію матарызацыі і механізацыі Чырвонай арміі, дзе вучыўся пяты брат, было адпраўлена пісьмо. Браты разказвалі Віталю аб сваіх поспехах і прасілі паведаміць, як ён выконвае брацкі сацыялістычны дагавор. А ў роднае сяло — Зайцаву Слабаду — у любімую Беларусь ішло другое пісьмо на імя настаўніка сельскай школы Грыгор’ева. Сыны паведамілі бацькам, што іх наказ яны выконваюць з гонарам.

Я. Шынгароў.

і асуджаны калі не на расстрэл, то на зняволенне ў нетрах Гулага, спецпасяленне ў бязлюдных, невыносна спякотных або марозных мясцінах. Шмат людзей не вытрымала здзеклівых умоў, у якіх яны ўтрымліваліся. Зняволеныя паміралі ад голаду, холаду, спякоты, пабояў і маральнага прыніжэння.

Здзіўляе абясцэненасць чалавечага жыцця, бязлітаснасць і жорсткасць, нежаданне высветліць праўду з боку тагачасных органаў дзяржбяспекі. Павяргае ў шок размах рэпрэсій і метады работы з тымі, хто трапіў пад следства: прымяняліся здзекі і ката-

ванні, абвінавачваемых прымушалі агаворваць знаёмых, начальства, сваіх жа блізкіх. Множылася колькасць «ворагаў народа» – супрацоўнікі органаў дзяржбяспекі атрымлівалі ўзнагароды.

Дзейнасць гэтага жаклівага механізма рэпрэсій мела ідэалагічнае забеспячэнне. Краіна жыла ў атмасферы страху і падазронасці.

Пакутвалі не толькі ў большасці сваёй ні ў чым не вінаватыя асуджаныя – жаклівыя пакуты цярпелі і іх сем'і. Нямала асірацела дзяцей, калі іх бацькоў арыштоўвалі. Злавесна-ганебнае кляймо дачкі або сына «ворага народа» надоўга прыліпала да дзяцей пацярпелага. Амаль немагчыма было членам сям'і асуджанага знайсці доб-

рую работу, паступіць вучыцца ў прэстыжны інстытут або тэхнікум.

З шырокім размахам працавала рэпрэсіўная машина і на Крычаўшчыне. Асуджана больш як 700 чалавек. Дакладнай лічбы пакуль што ўстанавіць нельга. На вялікі жаль, лёс многіх нашых землякоў невядомы і па сённяшні дзень. Многае ў архівах не захавалася, і тым не менш, ідзе работа па вяртанню незаслужана пацярпелым людзям іх сумленных імён. Будзем спадзявацца, што ніводнае імя без віны загінуўшых не застанецца без увагі.

Ніжэй прыводзіцца спіс жыхароў Крычаўскага раёна, якія сталі ахвярамі рэпрэсій і былі рэабілітаваны на момант стварэння нашай кнігі.

Ураджэнцы і жыхары г.Крычава і Крычаўскага раёна, якія падвергліся палітычным рэпрэсіям і пазней былі рэабілітаваны

АБУХОВІЧ Іван Восіпавіч, н. у 1886 у в.Паклады, справавод калгаса імя Варашылава. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

АДАМІК Восіп Пятровіч, н. у 1908 у в.Глінск Львоўскай вобл., жыў у в.Плешчына Крычаўскага раёна. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

АЗІКАЎ Ізраіль Беніямінавіч, н. у 1907 у Крычаве, кравец. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў 1989.

АЛЯКСЕЕНКА Карп Раманавіч, н. у в.Каранец, загадчык фермы ў мясцовым калгасе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1960.

АЛЯХНОВІЧ Яфім Кузьміч, н. у 1884 у в.Дарлівае, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

АНДРЭЎ Васіль Сямёнавіч, н. у 1916 у в.Глушкі, чырвонаармеец 32-га стралковага палка. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1964.

АНІКЕЕЎ Яўсей Апанасавіч, пражываў у в.Дзягавічы, чырвонаармеец 32-га стралковага палка. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1992.

АНШЧУК Максім Пракопавіч, н. у 1891 у в.Нова-Карніна Гродзенскай вобл., фельчар медучастка пры ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1936. Рэабілітаваны ў 1960.

АНЦПАЎ Мікалай Андрэевіч, н. у 1889 у в.Зуйкава Калінінскай вобл., жыў у Крычаве, настаўнік чыгуначнай школы. Арыштаваны ў 1937.

АРКАДЗЬЕЎ Емялян Пятровіч, н. у 1892 у в.Маляцічы, намеснік начальніка аддзела забеспячэння на фабрыцы «Магвалакно». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1980.

АРЛОЎ Дзмітрый Фядосавіч, н. у 1912 у в.Бель-1, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1993.

АРЦЁМАЎ Павел Іванавіч, н. у 1906 у в.Паўлавічы, пуцявы рабочы на чыгунцы. Арыштаваны ў 1946. Рэабілітаваны ў 1959.

АРЦЁМАЎ Якаў Яўлампіевіч, н. у 1894 у в.Шаёўка, старшыня калгаса ў в.Антоніўка. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1946.

АСМАЛОЎСКАЯ Лідзія Паўлаўна, н. у 1907 у в.Макаўе. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1994.

АСМАЛОЎСКАЯ Марыя Аляксандраўна, н. у 1907 у в.Макаўе. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1994.

АСМАЛОЎСКИ Антон Іванавіч, н. у 1896 у в.Макаўе, калгаснік. Арыштаваны і асуджаны. Рэабілітаваны ў 1962.

АСМАЛОЎСКИ Іван Уладзіміравіч, н. у 1910 у в.Макаўе. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

АСМАЛОЎСКИ Уладзімір Мікалаевіч, н. у в.Макаўе. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

АСТАНЬКОВІЧ Антон Восіпавіч, н. у 1879 у в.Цыганава, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

АТРАШКЕВІЧ Сямён Мацвеевіч, н. у 1872 у в.Баранцы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

АЎСЯННІКАЎ Іван Маркавіч, н. у 1909 у м.Пухавічы Мінскай вобл., механік Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1945.

АЎЧЫННІКАЎ Сямён Яўсеевіч, н. у 1884 у в.Глупікі. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1992.

АХАРЦАЎ Фрол Мітрафанавіч, н. у 1885 у в.Кашаны, рабочы цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

БАБЫЛЁЎ Кузьма Макаравіч, жыў у в.Маляцічы. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

БАБЫЛЁЎ Пётр Сяргеевіч, н. у 1888 у г.Спас-Дземінскі Смаленскай вобл., жыў у в.Каменка. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1946.

БАГЛАНОЎСКИ Пракоп Арсенавіч, н. у 1908 у в.Нікольчына Арлоўскай вобл., слесар, жыў у в.Макаўе. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

БАДЗЮРКЕВІЧ – БУСЬКО Андрыйн Фаміч, н. у 1907 у в.Чэміраўка Гродзенскай вобл., старшыня Касцюшкаўскага сельсавета. Арыштаваны ў 1936. Рэабілітаваны ў 1989.

БАШКОЎ Якаў Рыгоравіч, н. у 1908 у в.Гарбатка, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1939.

БАЛАШ Ганна Канстанцінаўна, н. у 1908 у пас.Вілейка Мінскай вобл., прадавец у Крычаве. Арыштавана ў 1958. Рэабілітавана ў 1959.

БАЛЯНКОЎ Максім Рыгоравіч, н. у 1874 у в.Глушнева, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

БАЛЯНКОЎ Фёдар Васілевіч, н. у 1874 у в.Варанёва, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

БАНДАРЭНКА Раман Іванавіч, н. у 1903 у в.Нова-Грыгораўка Мікалаеўскай вобл., (Украіна), рахункавод на фасфарытным заводзе Крычаўскага раёна. Арыштаваны ў 1939. Рэабілітаваны ў 1939.

БАНЬКОЎСКИ Васіль Іванавіч, н. у 1907 у в.Кашаны, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1944.

БАНЬКОЎСКИ Павел Аляксеевіч, н. у 1873 у в.Стаборшчына, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1992.

БАРАВІКОЎ Емялян Рыгоравіч, н. у 1915 у Крычаве, начальнік тэхаддзела ўпраўлення кінафікацыі. Арыштаваны ў 1946. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1946.

БАРАВІКОЎ Рыгор Дзянісавіч, н. у 1903 у Крычаве, дзе і пражываў. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1945.

БАРАДЗІЧАЎ Георгій Васілевіч, н. у 1907 у в.Настасіна Рызаўскага раёна Маскоўскай вобл., ваеннаслужачы. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1944.

БАРАНАЎ Аўтаном Фёдаравіч, н. у 1896 у в.Усце, клапаўшчык калгаса «Другая пяцігодка». Арыштаваны і асуджаны ў 1937 на 10 гадоў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1962.

БАРАНАЎ Даніла Ермалаевіч, н. у 1870, жыў у в.Дзягавічы, калгаснік калгаса «Чырвоны партызан». Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1961.

БАРЫСАВА Настасся Лявонаўна, жыла у в.Стараселле. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

БАРЫСАЎ Антон Лявонавіч, жыў у в.Стараселле. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

БАРЫСАЎ Канстанцін Лявонавіч, жыў у в.Стараселле. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

БАРЫСАЎ Лявон Фёдаравіч, жыў у в.Стараселле. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

БАРЫСАЎ Піліп Мартынавіч, н. у 1898 у в.Стараселле, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

БАРЫСЕНКА Мікіта Міхайлавіч, н. у 1889 у в.Балванаўка Чэрыкаўскага раёна, жыў у в.Ноўкі. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1992.

БАРКОЎ Васіль Сілівестравіч, н. у 1912 у в.Вербіж Чэрыкаўскага раёна, грузчык на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1960.

БАРЦЭВІЧ Арсен Фаміч, н. у 1906 у в.Шашова Горацкага раёна, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

БАРЦЭВІЧ Павел Апанасавіч, н. у 1908 у Крычаве, сувязіст. Арыштаваны ў 1938. Памёр у 1942. Рэабілітаваны ў 1957.

БАРЭЙША Ігнат Ігнатавіч, н. у 1887 у в.Міхеевічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

БЕЙЛІН Гірша Якаўлевіч, н. у 1903 у в.Варанёва, грузчык на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

БАКАРЭВІЧ Васіль Фёдаравіч, н. у 1896 у с.Вусць Гомельскай вобл., святар царквы ў в.Зале-савічы. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

БЕЛАВЕЛЬЦАЎ Парфен Фёдаравіч, н. у 1899 у в.Карасільнікі Рослаўскага раёна Заходняй вобл.,

машыніст на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1937.

БЕЛАВІНСКАЯ—РУБАН Лідзія Захараўна, н. у 1924 у в. Добрае Мсціслаўскага раёна. Хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1948. Рэабілітавана ў 1964.

БЕЛЯКОЎ Анісім Усцінавіч, н. у 1925 у г. Крычаў, шафёр. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1958.

БЕРАЗКОЎ Яфрэм Раманавіч, н. у 1910 у в. Язерніца Ляхаўскага раёна, работнік Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1958.

БІРУКОЎ Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1878 у в. Бель-1, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1993.

БІРУКОЎ Леанід Пятровіч, н. у 1911 у г. Рызе, старшы ветурач Крычаўскай нарыхтоўчай канторы. Арыштаваны ў 1941. У гэтым жа годзе вызвалены.

БІРУКОЎ Цімафей Аляксандравіч, н. у 1911 у в. Бель-1, калгаснік. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1992.

БОРТНІКАЎ Мікалай Васілевіч, н. у 1911 у Крычаве. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1991.

БРАНДЗІЛАЎ Іван Яўменавіч, н. у 1908 у в. Міхеевічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

БРАНДЗІЛАЎ Яўмен Лаўрэнавіч, н. у 1881 у в. Міхеевічы. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

БРУЕВІЧ Ганна Піліпаўна, н. у в. Пратошнае Быхаўскага раёна, жыла ў в. Паланіца. Арыштавана ў 1937. Рэабілітавана ў 1989.

БУБНОЎ Рыгор Мікітавіч, жыў у пас. Кіслаўка. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

БУГАЁЎ Іван Якімавіч, н. у в. Губеншчына.

БУГАЁЎ Якаў Якімавіч, н. у в. Губеншчына.

БУДАЕЎ Дзяніс Васілевіч, н. у 1892 у в. Першамайская, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

БУДАНАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1882 у г. Маскве, рахункавод ветпункта ў Крычаве. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

БУКЕТАЎ Цімафей Васілевіч, жыў у в. Дарагая. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1993.

БУЛПАКАЎ Сігізмунд Станіслававіч, н. у 1884 у в. Сячыха Чэрыкаўскага раёна, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

БУНЕВІЧ Рыгор Андрэевіч, н. у 1910 у в. Мокрае Лунінецкага раёна, муляр Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1958.

БУРКУНОЎ Васіль Ігнаціавіч, н. у 1902 у в. Дзягавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

БУСЕНКА Васіль Мікалаевіч, н. у 1893 у в. Паланіца, цясляр калгаса «Чырвоны май». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

БУСЕНКА Герасім Апанасавіч, н. у 1877 у в. Паланіца, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

БУСЕНКА Пётр Фёдаравіч, н. у 1903 у в. Паланіца, рабочы цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

БУСЕНКА Сілівестр Мікалаевіч, н. у 1902 у в. Паланіца, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1989.

БЯЗВОЦКІ Яфім Іванавіч, н. у 1898 у Крычаве, цясляр. Арыштаваны ў 1943. У гэтым жа годзе рэабілітаваны.

БЯЗРУЧАНКА Марыя Восіпаўна, н. у 1912 у в. Сарочына, калгасніца. Арыштавана ў 1944. Рэабілітавана ў 1991.

ВАЙЛУПАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1876 у в. Вародзькава, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАЙЛУПАЎ Цімафей Якаўлевіч, н. у 1912 у в. Прусіна, вайсковец, камандзір узвода. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1958.

ВАЙШВІЛА Мікалай Восіпавіч, н. у 1890 у Ковенскай губ. (Украіна), начальнік ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАЛЕТАЎ Мікалай Кузьміч, н. у 1898 у в. Бель-2, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Высланы ў Казахстан на 3 гады. Рэабілітаваны ў 1956.

ВАЛЮЖЭНІЧ Аляксандр Васілевіч, н. у 1887 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАНЦОЎСКІ Васіль Мікалаевіч, н. у 1917 у в. Цыганава, калгаснік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ВАНЦОЎСКІ Іван Сямёнавіч, н. у в. Цыганава, цясляр калгаса «Прыгажосць». Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАНЦОЎСКІ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1876 у в. Цыганава, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1989.

ВЕРАБ'ЁЎ Фёдар Пятровіч, н. у 1872, селянін-аднаасобнік, жыў у в. Каменка. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЬЕЎ Іван Іванавіч, н. у 1875 у в. Міхеевічы, рабочы Эмануілаўскага спіртзавода, жыў у в. Чырвоная Буда. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны ў 1938 на 10 гадоў зняволення ППЛ. Памёр у 1938. Рэабілітаваны ў 1961.

ВАСІЛЬКОЎ Павел Паўлавіч, н. у 1876 у в. Касцюшкавічы, брыгадзір калгаса. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЬКОЎ Фядос Паўлавіч, н. у 1908 у

в.Касцюшкавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАСІЛЬКОЎ Якаў Паўлавіч, н. у 1888 у в.Касцюшкавічы, брыгадзір калгаса. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАСОКАЎ Іван Лук'янавіч, н. у 1873 у в.Паланіца, селянін. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

ВАЦУРА Іван Іванавіч, н. у 1897 у в.Касцюшкавічы, рабочы калгаса «Чырвонаармеец». Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1962.

ВАШЧАНКА Аляксей Савельевіч, н. у 1895 у в.Слабада, старшыня калгаса імя Леніна. Арыштаваны ў 1943. Вызвалены ў 1944. Рэабілітаваны.

ВАШЧАНКА Ціт Васілевіч, н. у 1903 у в.Мясніцкая Слабада, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВАШЧЫЛЕНКА Іван Фядотавіч, н. у 1880 у в.Мышкавічы. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1966.

ВІЖЫНІС /ВЕЖЫНІС/ Восіп Казіміравіч, н. у 1897 у в.Малькоўка Мсціслаўскага раёна, цяляр МТС, жыў у в.Іванаўка. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ВІНАКУРАЎ Іван Андрэевіч, н. у 1919 у в.Бель-1, вайсковец. Арыштаваны ў 1949. Рэабілітаваны ў 1989.

ВІШНЕЎСКИ Лявон Анісімавіч, н. у 1874 у в.Залесавічы, земляроб. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВІШНЕЎСКИ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1926 у в.Паклады, з сялян. Арыштаваны ў 1943. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1944.

ВЛАЗОЎСКИ Ігнат Андрэевіч, н. у 1875 у в.Іванаўка, жыў у в.Антанаўка. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ВЛАСАЎ Максім Сяргеевіч, н. у 1895 у в.Стараселле, рабочы Крычаўскага харчпрамгандлю, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1941. Вызвалены і рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ВОРАНАВА Марыя Майсееўна, н. у 1880 у Крычаве, манашка. Арыштавана ў 1933. Расстраляна. Рэабілітавана ў 1960.

ВОРАНАЎ Макар Аляксеевіч, н. у 1898 у Крычаве, слесар-інструментальчык Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны. Рэабілітаваны ў 1958.

ВЫРВА Фёдар Захаравіч, н. у 1905 у Крычаве. Начальнік гідравузла № 6. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1992.

ВЯРЖЫЦКАЯ Настасся Мікалаеўна, н. у 1865 у в.Сакольнічы, манашка, жыла ў в.Залесавічы. Арыштавана ў 1937. Рэабілітавана ў 1989.

ВЯРЖЫЦКИ Ягор Васілевіч, н. у 1887 у в.Сакольнічы, рахункавод калгаса «Запаветы Ільіча».

Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1989.

ВЯРЖЫЦКИ Яўген Васілевіч, н. у 1887 у в.Сакольнічы, рахункавод калгаса. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1937.

ГАЛАЎНЁЎ Васіль Навумавіч, н. у 1893 у в.Зайцава Слабада, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛАЎНЁЎ Мікалай Аўрамавіч, н. у 1902 у в.Ціманавя Клімавіцкага раёна, калгаснік калгаса «Барацьбіт». Арыштаваны ў 1934. Рэабілітаваны ў 1935.

ГАЛЕНКА Аляксей Захаравіч, н. у 1887 у в.Бель, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛЕНКА-ЧЫЖ Антаніна Мікалаеўна, н. у 1891 у в.Дрожжаныцы. Арыштавана ў 1937. Рэабілітавана ў 1958.

ГАЛКОЎСКАЯ Марыя Платонаўна, н. у 1908, жыла ў в.Песькавічы. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1992.

ГАЛКОЎСКИ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1899 у в.Песькавічы, рабочы леспрамгаса. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛКОЎСКИ Анатоль Кандратавіч, н. у 1930, жыў у в.Песькавічы. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1992.

ГАЛКОЎСКИ Кандрат Міхайлавіч, н. у 1906, жыў у в.Песькавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1992.

ГАЛКОЎСКИ Кузьма Восіпавіч, н. у 1875 у в.Судзіла Клімавіцкага раёна, жыў у Крычаве, намеснік старшыні калгаса «Сацыялістычны шлях». Арыштаваны ў 1933. Вызвалены і рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ГАЛУБЕНКА Фларыян Аляксеевіч, н. у 1864 у с.Ласянка Падольскай губерні (Украіна), жыў у Крычаве, святар. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛЬВІДЗІС Станіслаў Людвігавіч, н. у 1892 у в.Бацьвінаўка, калгаснік, Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ГАЛЬДУС Станіслаў Людвігавіч, н. у 1890 у в.Бацьвінаўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ГАРБАТОЎСКИ Іван Алімпіевіч, н. у 1894 у в.Бель-2, работнік фасфарытнага завода ў Крычаве. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ГАРБАТОЎСКИ Іван Піліпавіч, н. у 1903 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1958.

ГАРБАТОЎСКИ Міхаіл Алімпіевіч, н. у 1876 у в.Бель-2, з сялян. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ГАРБАТОЎСКИ Пётр Алімпіевіч, н. у 1876 у в.Бель-2, з сялян. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ГАРБАТОЎСКИ Піліп Піліпавіч, н. у 1897 у

в.Іванаўка, старшы кандуктар на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Вызвалены і апраўданы ў тым жа годзе.

ГАРБАТОЎСКИ Пiлiп Якаўлевіч, н. у 1874 у в.Іванаўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабiлітаваны ў 1958.

ГАНЧАРОУ Барыс Аляксандравіч, н. у 1899 у Маскве, галоўны бухгалтар на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1990.

ГАРЫЦКІ Кузьма Емяльянавіч, н. у 1912 у в.Чарнастаеўка Чарнігаўскай вобл., майстар на цагельным заводзе ў Крычаве. Арыштаваны ў 1938. Рэабiлітаваны ў 1939.

ГАРНАДУД Павел Рыгоравіч, н. у 1916 у в.Охар Чэрыкаўскага раёна, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1942. Рэабiлітаваны ў 1958.

ГАСПАДАРОУ Якаў Восіпавіч, н. у 1897 у в.Вербеж, цясляр на цэментным заводзе. Асуджаны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1960.

ГАТОУЧЫК Емялян Данілавіч, н. у 1887 у в.Дзягавічы, працаваў у Крычаўскім лясніцтве. Арыштаваны ў 1944. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабiлітаваны ў 1962.

ГАУРЫЛЕНКА Сямён Сідаравіч, н. у 1892 у в.Кашаны, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1989.

ГЕЛЬБЕРТ Якаў Давыдавіч, н. у 1893 у Варшаве, рабочы на цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1989.

ГЕНРЫХАУ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1881 на ст.Салтанаўка, тэлеграфіст на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1934. Рэабiлітаваны ў тым жа годзе.

ГЕРДЗІЙ Гаўрыла Сцяпанавіч, н. у в.Іванаўка, старшы стрэлачнік на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Вызвалены і апраўданы ў тым жа годзе.

ГЕРДЗІЙ Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1883 у в.Іванаўка. Арыштаваны ў 1933. Рэабiлітаваны ў 1933.

ГЕРДЗІЙ Фёдар Ільіч, н. у 1903 у в.Іванаўка, рахункавод. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1960.

ГЕЦ Якаў Мікітавіч, н. у 1898 на ст.Каламейцава Палтаўскай губерні (Украіна), начальнік цэха Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1955.

ГЛАДКОЎСКИ Иван Цітавіч, н. у 1882 у в.Макаўе, калгаснік калгаса «Прыгажосць». Арыштаваны ў 1933. Рэабiлітаваны ў 1934.

ГЛАЗУНОЎ Яфім Іванавіч, н. у 1887 у в.Кібаршчына, цясляр калгаса «Чырвоны сормавец», жыў у в.Зарубец. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1989.

ГРАБАРАЎ Барыс Якаўлевіч, н. у 1901 у в.Прусіна, калгаснік. Арыштаваны ў 1940. Рэабiлітаваны ў 1957.

ГРАБНИЦКІ Сямён Мікітавіч, н. у 1906 у Крычаве, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1943. Рэабiлітаваны ў тым жа годзе.

ГРАФ Лея Ашэраўна, н. у 1897 у г.Брэст-

Літоўску, старшыня трыкатажнай арцелі «Прагрэс». Арыштавана ў 1938. Рэабiлітавана ў 1939.

ГРЫБАНАЎ Захар Айрамавіч, н. у 1889 у в.Каменка, вартаўнік Каменскай школы. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабiлітаваны ў 1946.

ГУЗАЎ Яфім Васілевіч, н. у 1881 у Крычаве, загадчык гаспадаркі. Арыштаваны ў 1943. Рэабiлітаваны ў 1992.

ГУРКО Аляксандр Кузьміч, н. у 1900 у Мсціславе, працаваў у Крычаўскай школе. Арыштаваны ў 1944. Рэабiлітаваны ў 1956.

ГУРЭВІЧ Любоў Львоўна, н. у 1912 у в.Юркаўка, сакратар на эксплуатацыйна-дарожным участку. Арыштавана ў 1937. Вызвалена і рэабiлітавана ў 1938.

ДАБРАВОВЛЬСКИ Рыгор Сідаравіч, н. у 1920 у в.Бель-1, рабочы торфазавода «Калектыўная праца». Арыштаваны ў 1940. Рэабiлітаваны ў 1993.

ДАВІДОВІЧ Иван Антонавіч, н. у 1912 у в.Гліно, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабiлітаваны ў 1989.

ДАВЫДЗЕНКА Апанас Міхайлавіч, н. у 1896 у в.Прыгаўка, стралок. Арыштаваны ў 1942. Рэабiлітаваны ў 1992.

ДАВЫДЗІК Вера Нічыпараўна, н. у 1905 у в.Падбагоннікі Гродзенскай вобл., работніца Крычаўскага цэментнага завода. Арыштавана ў 1932. Рэабiлітавана ў 1989.

ДАЛБАНОСАЎ Васіль Давыдавіч, н. у 1898 у в.Прохараўка, работнік завода «Камінтэрн». Арыштаваны ў 1931. Вызвалены ў тым жа годзе.

ДАЛЕЦКІ Пётр Восіпавіч, н. у 1906 у в.Каменка-1 Віцебскай вобл., электразваршчык. Арыштаваны ў 1937. Рэабiлітаваны ў 1989.

ДАМАРАЦКАЯ Антаніна Сцяпанаўна, н. у 1930 у в.Свадкавічы. У 1930 разам з бацькамі выслана, памёрла на этапе. Рэабiлітавана 30.8.1991.

ДАМАРАЦКАЯ Кацярына Сямёнаўна, н. у 1881 у в.Пірагова Мсціслаўскага раёна, жыла ў в.Свадкавічы. Сялянка-аднаасобніца. У 1930 выслана як жонка кулака ў Чыцінскую вобл. Вярнулася з высылкі ў 1949. Рэабiлітавана 30.8.1991.

ДАМАРАЦКІ Валерый Сцяпанавіч, н. у 1928 у в.Атонаўка. Селянін-аднаасобнік. У 1930 як сын кулака высланы ў Чыцінскую вобл. Памёр 5.7.1948. Рэабiлітаваны 30.8.1991.

ДАМАРАЦКІ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1910 у в.Атонаўка, жыў у в. Свадкавічы. Селянін-аднаасобнік. У 1930 як сын кулака высланы ў Чыцінскую вобл. 21.11.1937 асуджаны на 10 гадоў пазбаўлення волі. Памёр 20.9.1940 у пас.Адзінокі Ягднінскага раёна Магаданскай вобл. Рэабiлітаваны двойчы: 14.5.1962 і 30.8.1991.

ДАМАРАЦКІ Сцяпан Парфіравіч, н. у 1876 у в.Атонаўка, жыў у в.Свадкавічы. Селянін-аднаасобнік. У 1930 як кулак высланы, памёр на этапе да месца высылкі. Рэабiлітаваны 30.8.1991.

Лёс сям'і Дамарацкіх

У вёсцы Свадкавічы Крычаўскага раёна пражывала сям'я: муж, жонка і пяцёра дзяцей. Усе любілі працу і таму жылі крыху лепш, чым іншыя. У час калектывізацыі Сцяпан Парфіравіч Дамарацкі, яго жонка Кацярына Сямёнаўна, іх дзеці — Іван, Міхаіл, Марыя, Валерый і Антаніна — былі аб'яўлены кулакамі, ворагамі народа. Працалюбіваю сялянскую сям'ю раскулачылі і выслалі. Але не ўсіх.

Сцяпан Парфіравіч пражыў больш за 50 гадоў у паўсядзённай цяжкай працы, ніколі не карыстаўся працай наёмных работнікаў. Таму ён не вытрымаў несправядлівасці, незаслужанай абразы і памёр на дарозе ў высылку. Услед за бацькам пайшла на той свет і маленькая Антаніна, якой было крыху больш за паўгода.

Да месца новага жыхарства, у Тыгдзінскі раён Чыцінскай вобласці, даехалі Кацярына Сямёнаўна і два яе сыны: дваццацігадовы Міхаіл і двухгадовы Валерый.

Старэйшая дачка Марыя ў час раскулачвання не была разам з бацькамі. Таму яна і не была выслана. Жыла без дакументаў, хавалася ад улад. Потым выйшла замуж, атрымала дакументы, стала ўжо не Дамарацкай, а Пішчулінай. У Вялікую Айчынную вайну за непадпарадкаванне «новаму нямецкаму парадку» праследавалася і арыштоўвалася нямецкімі ўладамі. Пасля вайны сумленна працавала ў сельскай гаспадарцы ў вёсцы Ратнае Бацьвінаўскага сельсавета. Памерла ў 1980 годзе ў сямідзесяцітрохгадовым узросце.

Старэйшы сын Сцяпана Парфіравіча Іван /1908 года нараджэння/ пад час раскулачвання быў ужо жанаты, меў сваю сям'ю. Таму яго і не выслалі, ён застаўся ў вёсцы Свадкавічы. У 1941 годзе ў баях на рацэ Сож пад Крычавам вайсковая часць, у якой ваяваў радавым Іван Дамарацкі, была прыціснута ворагам да ракі і амаль знішчана. Як

расказалі пасля вайны аднапалчане Івана, што засталіся жывымі, некаторыя вайскоўцы здаваліся ў палон. Іван Сцяпанавіч мог бы таксама здацца ў палон, пайсці служыць немцам, каб адпомсціць за раскулачаных родных. Але ён гэтага не зрабіў, ён узначаліў рэшткі часці, павёў яе да пераправы цераз Сож, каб злучыцца з Чырвонай арміяй. У час пераправы, якая адбывалася пад бесперапынным нямецкім абстрэлам, Іван загінуў.

Сярэдні сын, Міхаіл, у ссылцы працаваў на лесапункце, у брыгадзе лесанарыхтоўшчыкаў. Іх брыгада ў саборніцтве з іншымі брыгадамі пастаянна выходзіла пераможцай. Зайздрасць, данос, паклёп — і 7 лістапада 1937 года яна ў поўным складзе была арыштавана Тыгдзінскім РА НКУС. Тройкай УНКУС Амурскай вобласці 21 лістапада 1937 года Міхаіл Сцяпанавіч быў прыгавораны да 10 гадоў зняволення. 20 верасня 1940 года ён памёр ад голаду і хвароб у лагерным пасёлку Адзінокі Ягдзінскага раёна Магаданскай вобласці. Там і пахаваны.

Малодшы сын Дамарацкіх, Валерый, вучыўся ў школе, працаваў. У 1948 годзе патануў у рацэ. Пахаваны на могілках лесапункта № 2 Тыгдзінскага раёна.

Кацярына Сямёнаўна працавала санітаркай у бальніцы лесапункта № 2. пасля вызвалення ў 1949 годзе вярнулася з месц высылкі ў Беларусь і пражывала ў вёсцы Ратнае. памерла ў 1963 годзе ва ўзросце 75 гадоў.

Такім чынам, высланая сям'я з 5 чалавек была знішчана. Праз 19 год вярнулася ў родныя мясціны толькі Кацярына Сямёнаўна.

30 жніўня 1991 года сям'я Дамарацкіх рэабілітавана, а Міхаіл Сцяпанавіч — двойчы: 14 мая 1962 года і 30 жніўня 1991 года.

Вось такі, на жаль, даволі тыповы для 40-х гадоў XX стагоддзя, лёс звычайнай беларускай сям'і.

У.С. Пішчулін.

ДАНІЛАВА Настасся Пятроўна, жыла ў в.Стараселле, сялянка-аднаасобніца. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1992.

ДАНІЛАВА Ганна Яўсееўна, н. у 1910 у в.Стараселле, дзе і пражывала. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1992.

ДАНІЛАВА Еўдакія Апанасаўна, н. у 1914 у в. Лабковічы. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1993.

ДАНІЛАВА Раіса Аляксееўна, нарадзілася і жыла ў в. Стараселле. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1992.

ДАНІЛАЎ Аляксей Апанасавіч, н. у 1905, жыў у в. Стараселле, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны як кулак у 1931. Рэабілітаваны ў 1992.

ДАНІЛАЎ Апанас Васілевіч, жыў у в. Стараселле. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1992.

ДАНІЛАЎ Апанас Васілевіч, н. у 1875 у в. Лабковічы, цяляр у калгасе «Лабковічы». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДАНІЛАЎ Міхаіл Апанасавіч, н. у 1910 у в. Лабковічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

ДАНІЛЕНКА Васіль Андрэевіч, н. у 1912 у в. Масціцкая Слабада, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1964.

ДАНІЛЕНКА—ВАРАНЦОВА Вольга Васілеўна, н. у 1910 у в. Масціцкая Слабада, калгасніца. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1989.

ДАНІЛЕНКА Тарас Андрэевіч, н. у 1910 у в. Масціцкая Слабада, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ДАНІЛЕНКА Фёдар Андрэевіч, н. у 1903 у в. Масціцкая Слабада, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1964.

ДАНЦОЎ Якаў Іванавіч, н. у 1899 у в. Лбы Маўлінскага раёна Заходняй вобл., машыніст на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ДАНЧАНКА Мітрафан Лявонавіч, н. у 1878 у в. Прусіна, калгаснік калгаса «Пралетарый». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДАЎГАЛЁЎ Аляксандр Філімонавіч, н. у 1884 у в. Іванаўка Чарнігаўскай губ., жыў у в. Каранец. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДВАРАЧЭНКА Васіль Парфенавіч, н. у 1878 у в. Паланіца, касір на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1990.

ДРАЗДОЎСКИ Ігнат Антонавiч, н. у 1884 у в. Відокі Віцебскай вобл., загадчык гаспадаркі ДЭУ-919 у Крычаве. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

ДЗЕМЯНЦОЎ Арсен Ануфрыевіч, н. у 1870 у в. Камароўка, вартаўнік у калгасе «Валоўнікі» Мсціслаўскага раёна. Арыштаваны ў 1937. У тым жа годзе расстраляны. Рэабілітаваны ў 1961.

ДЗЕМЯНЦОЎ Арсен Арцёмавіч, н. у 1870 на хут. Раманаў Вугал, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

ДЗЕМЯНЦОЎ Фёдар Арсенавіч, н. у 1901 у в. Камароўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЕМЯНЦОЎ Якаў Карнеевіч, н. у 1893 у

в. Камароўка, калгаснік калгаса «Новае жыццё». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

ДЗІКІ Яфім Фядотавіч, н. у 1897 у в. Каменка, калгаснік калгаса «Чырвоны шлях». Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ДЗЮКА Герасім Андрэевіч, н. у 1890 у в. Дамерычы Клімавіцкага раёна, вартаўнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ДЫЕН Рыгор Якаўлевіч, н. у 1906 у в. Завелеўе Драгічынскага раёна Брэсцкай вобл., машыніст экскаватара на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДЫНДЗІКАЎ Мікіта Гапонавіч, н. у 1893 у в. Бель-2, рахункавод у калгасе «Чырвоны ўдарнік». Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ДЗЯНІСАЎ Ануфрый Сапронавiч, н. у 1912 у в. Лабковічы, курсант. Рэабілітаваны ў 1935.

ДЗЯНШЧЫНСКИ Аркадзь Васілевіч, н. у 1877 ў в. Зарубец, рахункавод на Клімавіцкім віназаводзе. Арыштаваны ў 1927. Вызвалены і рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ДОЛБЫШАЎ Цімафей Акімавіч, н. у 1906 у в. Міхеевічы, цяляр. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДУБІНКА Піліп Філатавіч, н. у 1898 у Крычаве, вартаўнік у саўгасе «Чырвонаармеец». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ДУДЗІН Мікіта Апанасавіч, н. у 1905 у Крычаве. Арыштаваны ў 1944 як здраднік. Рэабілітаваны ў 1946.

ДУПЛЕЎСКИ Іван Львовіч, н. у 1874 у в. Залесавічы, селянін-аднаасобнік, жыў у в. Даленшчына. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ДУПЛЕЎСКИ Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1879 у в. Касцюшкавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ДУПЛЕЎСКИ Раман Данілавіч, жыў у в. Залесавічы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1992.

ДУХОЎСКИ Іван Паўлавіч, н. у 1890 у Крычаве, вольнанаёмны Чырвонай арміі. У 1948 прыговораны да 25 год зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1995.

ЕВАНЮШАВА Кацярына Васілеўна, жыла ў в. Бацьвінаўка. Арыштавана як член сям'і кулака ў 1932. Рэабілітавана ў 1993.

ЕРАФЕЕЎ Фёдар Цярэнцьевіч, жыў ў в. Касцюшкавічы. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

ЕЎДАКІМЕНКА Леанід Савельевіч, н. у 1910 у в. Нараж балога Стара-Быхаўскага раёна, настаўнік у в. Бель. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ЖАГАКОЎСКИ Віталь Адамавіч, н. у 1905, рабочы цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ЖАВІНІН Ануфрый Пятровіч, н. у 1908 у в. Стараселле. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ЖАНДАРАЎ Фёдар Трахімавіч, н. у 1887 у

в. Камароўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЖЛОБА Кузьма Захаравіч, н. у 1903 у в. Нізкі, слесар фасфарытнага завода Крычава. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1958.

ЖЫГАЛАЎ Ціт Сцяпанавіч, н. у 1889 у в. Кашкова на Чарнігаўшчыне, жыў у в. Каранец. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЖЫРКЕВІЧ Эмануіл Дзмітрыевіч, н. у 1879 у в. Ляхі Чэрыкаўскага павета, рабочы Крычаўскай МТС. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ЗАБЕЛА Ефрасіння Фамінічна, н. у 1890 у Крычаве. Арыштавана ў 1950. Рэабілітавана ў 1956.

ЗАБЕЛА Кірыла Сідаравіч, н. у 1898 у в. Варанёва, цясляр будучастка ст. Крычаў. У 1945 асуджаны на 15 гадоў катаргі. Памёр у зняволенні ў 1948. Рэабілітаваны ў 1995.

ЗАБЕЛА Марыя Кірылаўна, н. у 1919 у Крычаве. Арыштавана ў 1945. Рэабілітавана ў 1990.

ЗАБЕЛА Сямён Дзям'янавіч, н. у 1887 у Крычаве. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1933.

ЗАБЕЛА Сямён Фаміч, н. у 1897 у Крычаве, муляр. Арыштаваны ў 1949. Рэабілітаваны ў 1956.

ЗАЙЦАВА-ВАСІЛЕНКА Марыя Канстанцінаўна, н. у 1906 у Полацку, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1946. Рэабілітавана ў 1991.

ЗАКАЛІНСКІ Васіль Пятровіч, н. у 1894 у в. Шаеўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ЗАЛМАНАЎ Яфім Восіпавіч, н. у 1897 у Крычаве, служачы. Арыштаваны ў 1920. Рэабілітаваны ў 1991.

ЗАРЖЭЦКІ Кляменцій Іванавіч, н. у 1866 у в. Замянава Гродзенскай губ., жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ЗАХАРЭВІЧ Андрэй Данілавіч, н. у 1909, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЗІНЬКОВІЧ Гаўрыла Паўлавіч, н. у 1887 у в. Кашаны, працаваў рабочым на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1962.

ЗЫЛЕЎ Захар Харытонавіч, н. у 1907 у в. Барысавічы Клімавіцкага раёна, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1959.

ЗОНТАЎ Герасім Пракопавіч, н. у 1889 у Крычаве, працаваў настаўнікам. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ЗУБОЎСКІ Якаў Фядотавіч, н. у 1877 у м. Сянно Віцебскай вобл. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1993.

ЗЯНКОВІЧ Вера Уладзіміраўна, н. у 1923, жыла ў в. Нізкі. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1994.

ЗЯНКОВІЧ Дзіна Уладзіміраўна, н. у 1927, жыла ў в. Нізкі. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1994.

ЗЯНКОВІЧ Любоў Уладзіміраўна, н. у 1921,

жыла ў в. Нізкі. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1994.

ЗЯНКОВІЧ Надзея Цімафееўна, н. у 1901, жыла ў в. Нізкі. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1994.

ЗЯНКОВІЧ Павел Паўлавіч, н. у 1889 у в. Добрае Мсціслаўскага раёна, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1962.

ЗЯНКОВІЧ Пётр Міхайлавіч, н. у 1886 у в. Кашаны, ляснік Крычаўскага лясніцтва. Арыштаваны ў 1944. Загінуў у 1945. Рэабілітаваны ў 1962.

ЗЯНКОВІЧ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1892, працаваў настаўнікам у в. Нізкі. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1994.

ІВАНОЎ Улас Фёдаравіч, н. у 1870 у в. Беразуйкі Аршанскага раёна, жыў у в. Папоўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ІВАНСКІ /ІВАНОЎСКІ/ Георгій Ягоравіч, н. у 1909 у в. Варанёва, працаваў на цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937 як шпіён. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1958.

ІВАНЧАНКА Іван Якаўлевіч, н. у 1888 у в. Прусіна, пуцявы абходчык. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1990.

ІВАНЮШАВА Ефрасіння Ягораўна, жыла ў в. Бацьвінаўка. Раскулачана. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1992.

ІВАНЮШАЎ Васіль Малахавіч, жыў у в. Бацьвінаўка. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1992.

ІВАНЮШАЎ Дзмітрый Васілевіч, жыў у в. Бацьвінаўка. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1992.

ІВАНЮШЫН Андрэй Барысавіч, н. у 1900 у в. Бацьвінаўка, лесавод у Чэрыкаўскім лясніцтве. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1945.

ІВАНЮШЫНА Кацярына Апанасаўна, н. у 1877 у в. Юркаўка. Арыштавана ў 1937. Асуджана на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітавана ў 1989.

ІГНАТАЎ Пётр Фаміч, н. у в. Кашаны ў 1905, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Апраўданы ў тым жа годзе.

ІГНАЦЬЕЎ Якаў Георгіевіч, н. у 1887 у в. Мыслеўшчына Клімавіцкага раёна, настаўнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ІЛЫНІЧ Дзмітрый Кузьміч, н. у 1898 у в. Дарлівае, калгаснік калгаса «Свабода». Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1963.

ІЛЪЯНКОЎ Мікалай Антонавіч, н. у 1921 у в. Шчэрбачы. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1990.

ІЛЪЯНКОЎ Уладзімір Ягоравіч, н. у 1873 у в. Калініна, калгаснік калгаса «Чырвоны шлях». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ІСАКАЎ Дзмітрый Якаўлевіч, н. у 1914 у в. Бель, навучэнец Аршанскага настаўніцкага інстытута. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1938.

ІСАЧАНКА Мікалай Мікалаевіч, н. у 1890 у в. Вярхоўцы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ІСАЧАНКА Пётр Мікалаевіч, н. у 1897. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ІСАЧАНКА Цімафей Мікалаевіч, н. у 1891 у в. Вярхоўцы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ІСАЧКІН Рыгор Ерафеевіч, н. у 1902 у в. Бацьвінаўка, электрамеханік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1994.

КАБЕТАЎ Андрэй Мікалаевіч, н. у 1910 у в. Паланіца, рабочы цэментнага завода. Арыштаваны ў 1941. Рэабілітаваны ў 1941.

КАВАЛЁВА Настасся Фёдараўна, н. у 1893 у в. Ермакоўка, сялянка-аднаасобніца. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1958.

КАВАЛЁЎ Аляксей Паўлавіч, н. у 1902 у в. Прохараўка, бухгалтар на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1941. Рэабілітаваны ў 1941.

КАВАЛЁЎ Георгій Аляксеевіч, н. у 1895 у в. Дубравіца Клімавіцкага раёна, паштовы агент на ст. Варанёва. Арыштаваны ў 1939. Рэабілітаваны ў 1939.

КАВАЛЁЎ Максім Рыгоравіч, н. у 1910 у в. Ермакоўка, сялянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

КАВАЛЁЎ Сцяпан Гаўрылавіч, н. у 1878 у в. Гарбатка, жыў на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1941. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1941.

КАВАЛЁЎ Сямён Аляксеевіч, н. у 1907 у в. Іванаўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

КАВАЛЁЎ Сяргей Пятровіч, н. у 1906 у в. Вярхоўцы, работнік Крычаўскага райфінадзела. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КАВАЛЬКОЎ Восіп Восіпавіч, н. у 1899 у в. Бародзькава, чырвонаармеец. Асуджаны ў 1943 на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1959.

КАЗЕК Альбінус Іванавіч, н. у 1901 у Латвіі, жыў у Крычаве, начальнік цэха на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1960.

КАЗЛОЎ Дзмітрый Васілевіч, н. у 1904 у в. Цінькава, пуцявы рабочы ст. Асавец. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1964.

КАЗЛОЎСКАЯ Вера Фёдараўна, н. у 1903 у в. Глупікі, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1929. Рэабілітавана ў 1991.

КАЗЛОЎСКІ Адам Мікалаевіч, н. у 1885 у в. Баеўка. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

КАЛБЕЕЎ Ягор Яфімавіч, н. у 1919 у в. Ананічы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1969.

КАЛБЕЕЎ Яфім Калінавіч, н. у 1885 у в. Ананічы, калгаснік калгаса «Пралетарскі араты». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

КАЛІННІКАЎ Цімафей Якаўлевіч, н. у 1898 у в. Лушчэвінка, калгаснік калгаса імя Карла Маркса. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1964.

КАМАР Герасім Лявонавіч, н. у 1904 у в. Букіна Кіраўскага раёна, дарожны майстар. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1938.

КАМАРОЎСКАЯ Варвара Дзмітрыеўна, н. у 1904 у в. Пісараўшчына Мсціслаўскага раёна, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1944. Рэабілітавана ў 1946.

КАМЕНЕЎ Аляксандр Апанасавіч, н. у 1886 у Крычаве. Арыштаваны ў 1920. У тым жа годзе рэабілітаваны.

КАМКОЎ Міхей Аляксеевіч, н. у Крычаве. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

КАМКОЎ Сяргей Міхеевіч, н. у 1912 у Крычаве. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

КАНАНОВІЧ Васіль Трахімавіч, н. у 1906 у в. Чаша Навагрудскага раёна, цясляр на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1960.

КАНАПЕЛЬКА Андрэй Васілевіч, н. у 1897 у в. Шчацінка, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1961.

КАНАПЛЁЎ Павел Піліпавіч, н. у 1893 у в. Беражыстае, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КАНДРАЦЕНКА Аляксей Емяльянавіч, н. у 1919 у в. Бель-1, вайсковец. Арыштаваны ў 1941. Рэабілітаваны ў 1993.

КАПЫЛОВА Марыя Паўлаўна, н. у 1920 у в. Бацьвінаўка, клапаўшчык у калгасе «Маяк». Арыштавана ў 1944. Вызвалена і рэабілітавана ў 1945.

КАПСЕТ Іван Ягоравіч, н. у 1899 у Крычаве. Арыштаваны ў 1941. Рэабілітаваны ў 1989.

КАПСЕТ Іван Ягоравіч, н. у 1899 у Крычаве, рабочы. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1960.

КАПЫРКА Сцяпан Антонавіч, н. у 1890 у в. Сарочына, працаваў у калгасе «Савецкая Беларусь». Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1945.

КАПЫРКА Сцяпан Антонавіч, н. у 1895, працаваў у калгасе. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КАРАГОДАЎ Васіль Раманавіч, н. у 1885 у Крычаве, настаўнік Макееўскай СШ на Украіне. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КАРАГОДАЎ Пётр Раманавіч, н. у 1905 у Крычаве, начальнік штаба 30-га інжынернага батальёна у г. Хабараўску. Асуджаны ў 1938. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1957.

КАРАГОДАЎ Піліп Раманавіч, н. у 1889 у

Крычаве, загадчык школы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КАРАЛЁЎ Андрэй Якаўлевіч, н. у 1918 у в. Бель-1, калгаснік калгаса «Шлях сацыялізму». Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1991.

КАРАЛЁЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1920 у в. Бель-1, трактарыст МТС. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1992.

КАРАЛЁЎ Мітрафан Маркавіч/Макаравіч/, н. у 1892 у в. Дзягавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

КАРАЛЁЎ Сцяпан Купрыянавіч, н. у 1889 у в. Камароўка. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КАРАЛЁЎ Якаў Іванавіч, н. у 1911 у в. Бель-1, трактарыст МТС. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1992.

КАРДЗЯНКОЎ Фёдар Герасімавіч, н. у 1903 у в. Хрыстафораўка Слаўгарадскага раёна, жыў у Крычаве, працаваў на цагельным заводзе. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КАРАЧЭЎСКИ-ВОЛК Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1877 у в. Песькавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

КАРНЕЕЎ Васіль Пятровіч, н. у 1882 у в. Алюты Магілёўскага раёна, памочнік начальніка ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1989.

КАРНІЕНКА Дзмітрый Фядосавіч, н. у 1905 у в. Чырвоны Ручай, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КАРПЕКІНА Еўдакія Яфімаўна, н. у 1921 у в. Варанёва, працавала ў дзяржбанку г. Крычава. Арыштавана ў 1944. Вызвалена ў 1945.

КАРПЕКІН Пётр Сямёнавіч, н. у 1925 у Крычаве, вайсковец, разведчык. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1957.

КАРПОЎСКИ Фёдар Паўлавіч, н. у 1886 у в. Міхеевічы, з сялян. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

КАРТУШЭВІЧ Бернард Браніслававіч, н. у 1904 у г. Гродна, працаваў у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1957.

КАРЭЦКИ Аляксей Барысавіч, н. у 1887 у Крычаве. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1990.

КАРЭЦКИ Елісей Ісакавіч, н. у 1892 у Крычаве. Арыштаваны ў 1949. Рэабілітаваны ў 1956.

КАРЭЦКИ Карп Барысавіч, н. у 1889 у Крычаве, цяляр. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

КАСОЎСКИ Ісэр Мендзелевіч, н. у 1902 у Астрашыцкім Гарадку на Міншчыне, жыў у Крычаве, рэдактар райгазеты. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1956.

КАСТРЫЦА Восіп Ігнатавіч, н. у 1893 у в. Кузьмінічы Быхаўскага раёна, жыў у в. Нізкі. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

КАСТРЫЦА Станіслаў Ігнатавіч, н. у 1895 у

в. Кузьмінічы Чавускага раёна. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

КАСЦЕНІЧ Гаўрыла Алімпіевіч, н. у 1891 у в. Залесавічы, падвозчык руды на фасфарытным заводзе ў Крычаве. Асуджаны ў 1937 на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1989.

КАТЛЯРОЎ Мацвей Міхайлавіч, н. у 1891 у Крычаве, загадчык канторы нарыхтскурсывавіны. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КАЎРЫЖКА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1890 у в. Шумычы Смаленскай вобл. Настаўнік школы ў в. Дзягавічы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

КАЦ-КАГАН Шмуіл Хаімавіч, н. у 1871 у м. Валочіна, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

КАШАНСКИ Васіль Яфрэмавіч, н. у 1905 у в. Лабковічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

КАШУРА Усцім Міхайлавіч, н. у 1880 у в. Сакольнічы. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КАШУРА Ягор Фёдаравіч, н. у 1883 у в. Сакольнічы, настаўнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КВЯТКОЎСКИ Станіслаў Сцяпанавіч, н. у 1909 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КІБ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1910 на ст. Пціч Мазырскага павета, працаваў на цэмзаводзе. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

КІРПІЧЭНКА Іван Калістратавіч, н. у 1907 у в. Стараселле, калгаснік. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў 1935.

КІРЭЕЎ Навум Мікалаевіч, н. у 1884 у в. Марозаўка Чарнігаўскай губ., калгаснік калгаса «Чырвоны шлях». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

КІСЯЛЁЎ Васіль Андрэевіч, н. у 1893 у Крычаве, касір дзяржбанка. Арыштаваны ў 1943. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1944.

КІСЯЛЁЎ Пракоп Зіноўевіч, н. у 1890 у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

КІСЯЛЁЎ Сяргей Рыгоравіч, н. у 1894 у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1933.

КЛАЧКО Лука Фёдаравіч, н. у 1906 у в. Мосевічы Пінскага павета, работнік Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

КЛІМЯНKOVA Аксіння Антонаўна, н. у в. Дзягавічы. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1993.

КЛІМЯНКОЎ Ілля Цімафеевіч, н. у в. Дзягавічы. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

КЛІМЯНКОЎ Сяргей Гаўрылавіч, н. у 1867 у в. Зуі. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1988.

КЛІМЯНКОЎ Фёдар Цімафеевіч, н. у в. Дзягавічы. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

КЛІМЯНКОЎ Піліп Цімафеевіч, н. у в. Дзягавічы. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

КЛІМЯНКОЎ Цімафей Ягоравіч, н. у в. Дзягавічы. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

КЛЮШНЕВА Марыя Навумаўна, н. у 1879 у в. Прудок. Арыштавана ў 1936. Рэабілітавана ў 1990.

КНЯЗЬКОЎ Рыгор Якаўлевіч, н. у 1883 у в. Баркі Шклоўскага раёна, працаваў качагарам на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1961.

КОЖАНАЎ Аляксей Макаравіч, н. у 1876 у в. Прудок. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1938.

КОЖАНАЎ Міхаіл Усцінавіч, н. у 1881 у Крычаве, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

КОЖАНАЎ Георгій Андрэевіч, н. у Крычаве, ваенны кіраўнік у педвучылішчы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КОРСАК Сідар Вікенцевіч, н. у 1906 у в. Марозкі на Маладзечаншчыне, рабочы кар'ера Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1933.

КОРШУН Адам Барысавіч, н. у 1890, жыў у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

КОСЦЕНІЧ Аляксандр Сілвестравіч, н. у 1902 у в. Залесавічы. Арыштаваны ў 1937. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1939.

КОСЦЕНІЧ Гаўрыла Алімпіевіч, н. у 1891 у в. Залесавічы, рабочы фасфарытнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

КОСЦЕНІЧ Кузьма Яўціхавіч, н. у 1884 у в. Залесавічы, ляснік. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1945.

КОСЦЕНІЧ Леанід Мацвеевіч, н. у 1926 у в. Залесавічы, вайсковец. Арыштаваны ў 1949. Рэабілітаваны ў 1956.

КРАЎЦОЎ Антон Прохаравіч, н. у 1875 у в. Вепрын Чэрыкаўскага раёна, селянін. Арыштаваны ў 1932. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1962.

КРАЎЦОЎ Трахім Канстанцінавіч, н. у 1906 у в. Касцюшкавічы, камандзір роты 26-га стралковага палка. Арыштаваны ў 1938. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1939.

КРАЎЧУК Купрыян Фёдаравіч, н. у 1906 у в. Варажбіт Пружанскага раёна, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1934. Рэабілітаваны ў 1989.

КРЫВАНОСАВА Еўдакія Кандратаўна, н. у 1888 у Крычаве, утрымлівала малітоўны дом. Арыштавана ў 1944. Вызвалена і рэабілітавана ў 1945.

КРЫВАНОСАВА Любоў Лынічна, н. у 1920 у

Крычаве, машыністка. Арыштавана ў 1944. Вызвалена і рэабілітавана ў 1945.

КРЫВАНОСАЎ Іван Сямёнавіч, н. у 1885 у Крычаве, цяляр калгаса імя Ільіча. Арыштаваны ў 1949. Памёр у час следства. Рэабілітаваны ў 1990.

КРЫВАНОСАЎ Сцяпан Парфенавіч, н. у 1863 у Крычаве, ваенны кіраўнік у педвучылішчы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

КРЫВАНОСАЎ Піліп Арцёмавіч, н. у 1875 у Крычаве, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

КРЫВАНОСАЎ Сцяпан Парфёнавіч, н. у 1863 у Крычаве, садоўнік арцелі інвалідаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1939.

КРЫВАНОСАЎ Цімафей Якаўлевіч, н. у 1889 у Крычаве. Асуджаны ў 1944 на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1993.

КУЗЬМІН Апанас Апанасавіч, н. у 1873 у в. Ратнае, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КУЛКАЎ Ягор Рыгоравіч, жыў у в. Дзягавічы. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1992.

КУЛІНЕНКА Аліна Сідараўна, н. у 1917 у в. Бель-1, калгасніца калгаса «Шлях сацыялізму». Арыштавана ў 1941. Рэабілітавана ў 1989.

КУЛІНЕНКА Раман Сідаравіч, н. у 1914 у в. Бель-1, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1993.

КУЛІНЕНКА Ягор Сідаравіч, н. у 1912 у в. Бель-1, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1993.

КУРБАКА-ЗАБЭЛА Дар'я Гаўрылаўна, н. у 1901 у Крычаве, рабочая спіртзавода. Арыштавана ў 1941. Асуджана на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітавана ў 1956.

КУРБАКА Яўхім Рыгоравіч, н. у 1879 у Крычаве. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1933.

КУРЗА Емяльян Яўхімавіч, н. у 1905 у в. Беразуйкі Мсціслаўскага раёна, цырульнік у пас. Воранава. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

КУРЗА-ЗВЕРАВА Ганна Сцяпанаўна, н. у 1898 у в. Звяры Слабодскага павета Вяцкай губ., цырульнік у пас. Воранава. Арыштавана ў 1933. Рэабілітавана ў 1989.

КУРЫХАЎ Піліп Рыгоравіч, н. у 1910 у в. Баеўка, чырвонаармеец. Асуджаны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1994.

КУЧУК Дзям'ян Іванавіч, н. у 1872 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

КУЧУК Уладзімір Дзям'янавіч, н. у 1905 у в. Глупікі. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

КУЧУК Піліп Кліменцевіч, н. у 1877 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1992.

ЛАБАР-ХАВАНСКАЯ Марфа Антонаўна, н. у 1900 у в.Рошча-Сачыкі Баранавіцкага павета, рабочая Крычаўскага цэментнага завода. Арыштавана ў 1938. Рэабілітавана ў 1940.

ЛАБАР Цімафей Дзям'янавіч, н. у 1899 у г.Бабруйску, машыніст дэпо ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛАГУНОЎ Іван Васілевіч, н. у 1896 у в.Прахораўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1945. Рэабілітаваны ў 1945.

ЛАЙКО Мікалай Вікенцевіч, н. у 1901 у г.Мінску, электраманцёр цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1968.

ЛАКУЦІН Міхаіл Вікенцевіч, н. у 1909 у в.Жыткавічы, рабочы цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛАПРЫС Раман Сяргеевіч, н. у 1875 у в.Бацьвінаўка, рабочы леспрамгаса. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛАПЦКІ Яўхім Максімавіч, н. у 1879 у в.Глухаўка на Гомельшчыне, загадчык склада суднарамонтных майстэрняў у Крычаве. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ЛАЦКЕВІЧ Марыя Варфаламееўна, н. у 1888 у Крычаве, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1936. Рэабілітавана ў 1990.

ЛАЦЯНКОЎ Васіль Мацвеевіч, н. у 1910 у в.Каранец, цяляр. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛАЦЯНКОЎ Іван Арсенавіч, н. у 1884 у в.Лабароўка Кармянскага раёна, працаваў у в.Каранец. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1960.

ЛАТУШКІН Мікалай Макаравіч, н. у 1916 у в.Дабранка Слаўгарадскага раёна, памочнік машыніста. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1964.

ЛАЦЯНКОЎ Мацвей Арсенавіч, н. у 1871 у в.Лабароўка Стара-Быхаўскага раёна, жыў у в.Каменка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛАЎРЭНАЎ Іван Фядосавіч, н. у 1905 у в.Шчэрбачы, пуцявы абходчык на раз'ездзе Маляцічы. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Лазар Елісеевіч, н. у 1873 у в.Паўлавічы. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛІМАРЭНКА Фама Паўлавіч, н. у 1868 у в.Вародзькава, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛІСОЎСКАЯ Лізавета Філімонаўна, н. у 1877 у в.Залесавічы. Арыштавана ў 1937. Рэабілітавана ў 1989.

ЛІТОЎЧАНКА Іван Гаўрылавіч, н. у 1908 у в.Залатая Пруды на Украіне, жыў у Крычаве,

качагар дэпо. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1961.

ЛІЧКОЎ /ЛЮЧКОЎ/ Рыгор Міронавіч, н. у 1867 у в.Дзягавічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

ЛУКАШОЎ Максім Яўстахавіч, н. у 1878 у в.Бацьвінаўка. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛУКАШУК Мікалай Якімавіч, н. у 1891 у Бельску Гродзенскай вобл., жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1938. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1956.

ЛУНЕВІЧ Ісак Аляксеевіч, н. у 1872 у в.Праточная Быхаўскага раёна, жыў у в.Нізкі. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛУК'ЯНЕНКА Яўхім Рыгоравіч, н. у 1909 у в.Бацьвінаўка, брыгадзір 9-й дыстанцыі пуці. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1944.

ЛУНЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1901 у в.Бацьвінаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛУНЕВІЧ Андрэй Аляксеевіч, н. у 1876 у в.Праточная Быхаўскага раёна, жыў у в.Нізкі. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛУНЕВІЧ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1910 у в.Нізкі, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

ЛУНЕВІЧ Фама Аляксеевіч, н. у 1880 у в.Праточная Быхаўскага раёна, жыў у в.Нізкі. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЛЫСЕНКА Ларыса Анісімаўна, н. у 1923 у в.Паланіца, справавод у Верамееўскім сельсавеце. Арыштавана ў 1943. Рэабілітавана ў 1943.

ЛЮЧКОЎ Іван Ягоравіч, н. у 1900 у в.Дзягавічы. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

ЛЯВОНАЎ Віктар Фёдаравіч, н. у 1892 у в.Беражыстае, настаўнік у в.Бель. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ЛЯВОНАЎ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1914 у в.Беражыстае, стрэлачнік на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1933.

ЛЯЎКОВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1914 у г.Бабруйску, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

МАЗАЛЬКОЎ Пётр Захаравіч, н. у 1881 у Крычаве, вартаўнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАЗАЛЬКОЎ Сямён Сяргеевіч, н. у 1886 у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1933. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1933.

МАЗУР Савелій Архіпавіч, н. у 1909 у в.Заполле Гродзенскай губ., загадчык клуба Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАЗУРКЕВІЧ Васіль Ігнатавіч, н. у 1905 у в.Кляшчы Нясвіжскага раёна, муляр Крычаўскага

цэментнага завода. Асуджаны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1958.

МАЗУРКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1904 у в.Кляшчы Нясвіжскага раёна, майстар пякарні хлебазавода ў Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАКАВЕЦКІ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1889 у в.Самулёва. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

МАКАРАНКА Ганна Ананьеўна, н. у 1913 у в.Даленшчына, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1945. Рэабілітавана ў 1990.

МАЛАХАВА Ніна Савельеўна, н. у 1920 у Крычаве, басц 1-й роты 4-га батальёна чыгуначнай брыгады. Арыштавана ў 1945. Вызвалена і рэабілітавана ў тым жа годзе.

МАЛПЦКАЎ Іван Нічыпаравіч, н. у 1909 у в.Зуі, каваль вагонаўчастка ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1969.

МАНЕЎСКІ Максім Аляксеевіч, н. у 1878 у в.Міхеевічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

МАРАЧКОЎСКІ Канстанцін Адамавіч, н. у 1906 у в.Сяньковічы Лунінецкага раёна, жыву ў Крычаве, працаваў на цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1958.

МАРАЧКОЎСКІ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1906 у в.Сяньковічы Лунінецкага раёна, каваль на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1965.

МАРГУНОЎ Цімафей Львовіч, н. у 1881 у в.Баяры, загадчык фельчарскага пункта ў в.Буда. Арыштаваны ў студзені 1945. Вызвалены ў лістападзе 1945. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

МАРОЗАЎ Васіль Мікалаевіч, жыву ў в.Каранец. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

МАРОЗАЎ Лука Мацвеевіч, н. у 1900 у в.Камароўка, каваль у калгасе. Асуджаны ў 1938. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1963.

МАРОЗАЎ Павел Мікалаевіч, н. у 1880 у в.Цівецкая Краснапольскага раёна, селянін-аднаасобнік, жыву ў в.Зарубец. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

МАРОЗАЎ Пётр Іванавіч, н. у 1884 у в.Кашаны. Арыштаваны ў 1942. Памёр у 1943. Рэабілітаваны ў 1994.

МАРОЗАЎ Рыгор Арсенавіч, н. у 1878 у в.Камароўка, цяляр. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАРОЗАЎ Рыгор Пракопавіч, н. у 1879 у в.Марозаўка Суражскага павета Чарнігаўскай губ., селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

МАРЧАНКА Церах Мікалаевіч, н. у 1894 у в.Ананічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАСАЛЫГА Кірыла Лявонавіч, н. у 1887 у

Крычаве, калгаснік. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1939.

МАСАЛЫГА Леанід Кірылавіч, н. у 1922 у Крычаве, калгаснік. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1944.

МАСКАЛЕВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1888 у Крычаве, бухгалтар. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАСКАЛЁЎ Антон Нічыпаравіч, н. у 1898 у в.Варанёва. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1992.

МАТАВІЛАЎ Анісім Васілевіч, н. у 1875 у в.Камароўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАЦВЕЕНКА Іван Дзянісавіч, н. у 1880 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

МАСІХА Ягор Іванавіч, н. у Крычаве, вяртаўнік Мікалаеўскай царквы Крычава. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1947.

МАТАВІЛАВА Анісся Васілеўна, н. у 1899 у в.Камароўка. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1989.

МАТАВІЛАЎ Іван Анісімавіч, н. у 1908 у в.Камароўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАТАВІЛАЎ Іосіф Анісімавіч, н. у 1890 у в.Камароўка. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МАТАВІЛАЎ Фёдар Дзянісавіч, н. у 1914 у в.Камароўка, вайсковец, жыву ў г.Орша. Арыштаваны і асуджаны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1955.

МАЦЬВЯЙЧУК Пётр Іванавіч, н. у 1890 у в.Філілічы Уладзімірскага павета, хлебапёк. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1959.

МАЦВЕЕЎ Якаў Дзянісавіч, н. у 1882 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

МАЦКЕВІЧ Захар Рыгоравіч, н. у 1879 у в.Глупікі, калгаснік калгаса «Чырвоны барэц». Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

МАЦКО Аляксандр Іванавіч, н. у 1895 у в.Латкі Навагрудскага пав., дырэктар Крычаўскага фасфарытнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1958.

МАЎЧАНАЎ Сцяпан Анціпавіч, н. у 1908 у в.Кашаны. Арыштаваны ў 1938 у г.Мінску. Рэабілітаваны ў 1989.

МАЧУЛЬСКАЯ Раіса Дзмітрыеўна, жыла ў в.Нізкі. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1993.

МАЧУЛЬСКАЯ Улліяна Факееўна, жыла ў в.Нізкі. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1993.

МАЧУЛЬСКІ Дзмітрый Піліпавіч, жыву ў в.Нізкі. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

МЕЛЬНИКАВА Дар'я Лук'янаўна, н. у 1917 у в.Дзягавічы, настаўніца Дзягавіцкай пачатковай школы. Арыштавана і рэабілітавана ў 1944.

МЕЛЬНИКАЎ Іван Іванавіч, н. у 1899 у Чарнігаўскай губерні, жыў у в. Каранец. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1960.

МЕЛЬНИКАЎ Пётр Кірылавіч, н. у г. Рязань, жыў у в. Камароўка, вадзіцель 36-й танкавай роты. Арыштаваны ў 1942. Рэабілітаваны ў 1967.

МЕЛЬЯНКОЎ Мікалай Архіпавіч, н. у 1880 у в. Нанаскава, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

МЕЛЬЯНКОЎ Павел Архіпавіч, н. у 1885 у в. Нанаскава, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

МЕТМАН Карл Іванавіч, н. у 1903 у м. Свіслач Мінскай губерні, механік цэха Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МІЗЭРНЫ Сямён Ермалаевіч, н. у 1897 у с. Леціж Камарычаўскага раёна Заходняй вобласці, машыніст на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

МІНДАК Зянон Вікенцевіч, н. у 1905 у в. Мартынавічы Кіеўскай вобласці, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

МІНДАК Эдуард Вікенцевіч, н. у 1890 у в. Брак Астроўскага павета (Польшча), жыў у в. Варанёва, калгаснік калгаса «Чырвоны араты». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МІХАЙЛОЎСКАЯ Ганна Эдуардаўна, н. у 1899 у Гомелі, хатняя гаспадыня, жыла на ст. Крычаў. Арыштавана ў 1938. Рэабілітавана ў 1967.

МІХАСЁЎ Фёдар Юр'евіч, н. у 1887 у в. Кашаны, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1938.

МІХЕЕВА Марыя Іванаўна, н. у 1902 у в. Рудня-1 Ашмянскага павета, жыла ў Крычаве, загадчык дома інвалідаў. Арыштавана ў 1937. Рэабілітавана ў 1989.

МІХНЕВІЧ Іван Піліпавіч, н. у 1889 у в. Залесавічы, ляснічы. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены ў 1954. Рэабілітаваны ў 1962.

МІХНЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1886 у в. Залесавічы, пенсіянер. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1957.

МІХНЕНКА Георгій Дзмітрыевіч, н. у 1902 у в. Камароўка, грузчык на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1961.

МІЦЭВІЧ Андрэй Фадзеевіч, н. у 1870 у в. Макаўе, жыў у в. Глупікі. Арыштаваны ў 1922. Рэабілітаваны ў 1989.

МІЦЭВІЧ Ганна Трахімаўна, н. у 1894 у Крычаве, жыла ў в. Макаўе, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1929. Рэабілітавана ў 1991.

МІЦЭВІЧ Мацвей Іванавіч, н. у 1882 у в. Макаўе. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

МІЦЭВІЧ Сцяпан Іванавіч, н. у 1870 у в. Макаўе.

Арыштаваны і расстраляны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МЫШКОЎСКІ Браніслаў Станіслававіч, н. у 1899 у в. Заброддзе Жытомірскага раёна (Украіна), калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

МОНІД Міхаіл Іванавіч, н. у 1990 у в. Хатуцічы Маладзечанскага раёна, выкладчык рамеснай школы на Крычаўскім будучастку. Арыштаваны і вызвалены. Рэабілітаваны ў 1941.

МУДРОЎ Георгій Нічыпаравіч, н. у 1901 у в. Бярозава Белеўскага раёна, дзяжурны на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1960.

МУРАЎЁВА Алена Іванаўна, н. у 1920 у в. Залесе. Арыштавана і рэабілітавана ў 1944.

МУРАЎЁЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1887 у в. Бель-1, рабочы цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

МУРАЎЁЎ Фёдар Лявонавіч, н. у 1882 у в. Бель-1. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

МУХІН Нічыпар Ягоравіч, н. у 1896 у в. Часовіна Ленінградскай вобл., слесар. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1992.

МЯЖЭВІЧ Міхаіл Пятровіч, н. у 1919 у в. Старабужжа Мсціслаўскага раёна, жыў у Крычаве, працаваў на цагельным заводзе. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

МЯШКОЎ Апанас Паўлавіч, н. у 1894 у Крычаве, цыркуляршчык. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1967.

МЯШКОЎ Лявонцій Тарасавіч, н. у 1886 у Крычаве, бухгалтар чыгуначнай школы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1957.

НАВАЖЫЛАВА Таццяна Паўлаўна, н. у 1904 у г. Уральску, жыла на ст. Крычаў-2, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1941. Рэабілітавана ў 1991.

НАВІЦКІ Савелій Пятровіч, н. у 1902 у в. Іванаўка, ветурач гарветлячэбніцы г. Магілёва. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1946.

НАГУЛА Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1898 у г. Ноўгарадзе, працаваў у дэпо на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Вызвалены ў 1947.

НІКАЛАЕЎ Раман Аляксеевіч, н. у 1891 у в. Лабковічы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

НІЦЫЕЎСКІ Сцяпан Навумавіч, н. у 1906 у в. Шуткае Магілёўскай акругі. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

НОВІКАВА Надзея Антонаўна, н. у 1920 у Крычаве, бухгалтар. Арыштавана ў 1944. Вызвалена ў 1945.

НОВІКАЎ Пётр Антонавіч, н. у 1901 у в. Гарбатка, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1933.

НОВІКАЎ Сямён Ларывонавіч, н. у 1899 у в. Дамамерычы Клімавіцкага раёна, выкладчык

Крычаўскага педвучылішча. Арыштаваны ў 1945. Рэабілітаваны ў 1991.

НУСАВА Марыя Іванаўна, н. у 1904 у в. Нізкі, выхавальніца дзіцячага садка ў Крычаве. Арыштавана ў 1943. Рэабілітавана ў 1990.

НУСАЎ Раман Яфімавіч, н. у 1887 у Крычаве, настаўнік другой жаночай школы. Арыштаваны і вызвалены ў 1945.

ОХАРЦАЎ Фрол Мітрафанавіч, н. у 1885 у в. Кашаны, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ПАДАБЕД Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1855, жыў у в. Свадкавічы, садоўнік у калгасе «Юны камунар». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ПАДРЭЗЕНКАЎ Яўхім Радзівонавіч, н. у 1885 у в. Шаеўка, сакратар Маляціцкага сельсавета. Арыштаваны ў 1945. Рэабілітаваны ў 1992.

ПАДЗЯНКОЎ Іван Захаравіч, н. у 1892 у в. Буглад Краснапольскага раёна, бухгалтар Крычаўскага маслапрама. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ПАКУТНІКАЎ Пётр Сідаравіч, н. у 1902 у в. Бацьвінаўка, калгаснік. Рэабілітаваны ў 1964.

ПАЛІТЫКА Апанас Паўлавіч, н. у 1862 у Крычаве, вартаўнік царквы. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1964.

ПАЛЯКОЎ Дзмітрый Іванавіч, н. у 1874 у в. Рыбятцін Чавускага раёна, каваль, жыў у в. Вярхоўцы. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1967.

ПАРТНОЎ Даніла Фядотавіч, н. у 1876 у Крычаве, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны, вызвалены і рэабілітаваны ў 1933.

ПАСКАННЫ Васіль Аляксеевіч, н. у 1878 у в. Каранец. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1960.

ПАЎЛОВІЧ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1903 у в. Дрожжанічы. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ПАЎЛЮЧЭНКА Аляксандра Іванаўна, н. у 1924 у в. Забалотце Мсціслаўскага раёна, рабочая торфапрадпрыемства «Чырвоная зорка». Арыштавана ў 1947. Рэабілітавана ў 1990.

ПАЎЛЮЧЭНКА Іван Данілавіч, н. у 1898 у в. Хацілавічы, жыў у в. Свадкавічы. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

ПАЎЛЮЧЭНКА Кацярына Іванаўна, н. у 1922 у в. Забалотце Мсціслаўскага раёна, рабочая торфапрадпрыемства «Чырвоная зорка» Арыштавана ў 1947. Рэабілітавана ў 1990.

ПАЎЛЮЧЭНКА-ПІСАРАВА Малання Фамінічна, н. у 1890 у в. Шаеўка, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1947. Рэабілітавана ў 1990.

ПАХОМАЎ Зосім Міхайлавіч, н. у 1871 у в. Бель-2, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ПЕТРАЖЫЦКІ Кірэй Андрэевіч, н. у 1897 у в. Макаўё, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ПЕТУХОВА Кацярына Яфрэмаўна, н. у 1873 у в. Міхеевічы, манашка. Арыштавана ў 1933. Расстраляна. Рэабілітавана ў 1960.

ПЕХЦЕРАЎ Раман Максімавіч, н. у 1889 у в. Сырская Буда Кармянскага раёна, дырэктар Паланіцкай школы. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ПЕЧКУРОЎ Лука Сямёнавіч, н. у 1887 у Крычаве, працаваў у тэхнікуме ў Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1957.

ПЛАЦЯНКОЎ Мацвей Арсенавіч, н. у 1878 у в. Лабанаўка Быхаўскага раёна, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ПЛАШЫНСКІ Антон Цімафеевіч, н. у 1904 у г. Лодзь (Польшча), рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ПЛЕСКАЧЭЎСКІ Павел Харытонавіч, н. у в. Макаўё. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1992.

ПОКЛАД Іван Яўхімавіч, н. у в. Сакольнічы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ПОМАЗАЎ Парфіль Дзмітрыевіч, жыў у в. Каранец. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ПОПЕЛЬ Аляксей Пятровіч, н. у 1893 у в. Сакольнічы, бухгалтар Горацкага аддзялення дзяржбанка. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ПОПЕЛЬ Іосіф Іванавіч, н. у 1906 у в. Сакольнічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў 1935.

ПОПЕЛЬ Мікалай Антонавіч, н. у 1882 у в. Сакольнічы. Арыштаваны ў 1937. Памёр у 1942. Рэабілітаваны ў 1959.

ПРОНЬКА Іосіф Іванавіч, н. у 1909 у м. Мікашэвічы Лунінецкага раёна, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ПРОХАРАЎ Трахім Астапавіч, н. у 1890 у в. Стараселле, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1935. Вызвалены і рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ПРУДНІКАЎ Максім Якаўлевіч, н. у 1902 у в. Паўлавічы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ПРУДНІКАЎ Савелій Яўхімавіч, жыў у в. Луты. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

ПРУДНІКАЎ Трыфан Сцяпанавіч, н. у 1886 у в. Першамайскае, ляснік Крычаўскага лясніцтва. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены ў 1954. Рэабілітаваны ў 1962.

ПУЧКОЎ Мірон Іванавіч, н. у 1894 у в. Вербж Чэрыкаўскага раёна, аглядчык вагонаў на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1990.

ПЯСКОЎСКИ Міхаіл Парфіравіч, н. у 1912 у в.Макаўе, радыст 204-га запаснога стралковага палка. Асуджаны ў 1944 на 15 год зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1963.

ПЯТРОВА Марыя Іванаўна, н. у 1898 у в.Паланіца. Арыштавана ў 1944. Вызвалена ў 1945. Рэабілітавана.

ПЯТРОЎ Якаў Кандратавіч, н. у 1892 у в.Зайцава Слабада, інструктар Крычаўскага РКС. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ПЯТРОЎСКИ Рыгор Піліпавіч, н. у 1882 у в.Каменка. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1992.

РАБРОЎ Астап Раманавіч, н. у 1886 у Крычаве, калгаснік калгаса «Сацыялістычны паказчык». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

РАБКОЎ Дзмітрый Цітавіч, н. у 1881 у Крычаве, рабочы Крычаўскага лесазавада. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

РАБЧЫНСКИ /**РЫБЧЫНСКИ** / Ігнат Пятровіч, н. у 1902 у в.Іванаўка, галоўны кандуктар на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

РАГУЕЎ Кузьма Апанасавіч, н. у 1908 у в.Вародзькава, калгаснік. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1958.

РАДЗЬКО Міхаіл Мартынавіч, н. у 1900 у Крычаве, старшы бухгалтар ДЭУ-919. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1993.

РАДЧАНКА Анатоль Іванавіч, н. у 1907, машыніст на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

РАКОЎСКИ Мікалай Андрэевіч, н. у 1898 у м.Астроўна, жыў у в.Глушнева, настаўнік Глушнеўскай школы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

РАМАНАВА Фядора Піліпаўна, н. у 1897 у в.Ражное. Арыштавана ў 1937. Рэабілітавана ў 1961.

РАМАНАЎ Піліп Ціханавіч, н. у 1892 у в.Дзягавічы, калгаснік калгаса «Чырвоны колас». Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

РАТАБЫЛЬСКАЯ Галіна Апанасаўна, н. у 1930 у в.Сакольнічы, рахункавод сельспажыўтаварыства. Арыштавана і рэабілітавана ў 1945.

РАТАБЫЛЬСКИ /**РАТАБОЛЬСКИ** / Арцём Андрэевіч, н. у 1880 у в.Сакольнічы, працаваў у калгасе «Праца». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

РАТАБЫЛЬСКИ Іван Андрэевіч, н. у 1893 у в.Стаборшчына, настаўнік у школе ФЗН. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

РАТАБЫЛЬСКИ Пётр Восіпавіч, н. у 1877 у в.Сакольнічы, калгаснік. Арыштаваны і асуджаны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1962.

РАТАБЫЛЬСКИ Ягор Піліпавіч, жыў у в.Сакольнічы. Арыштаваны як кулак у 1934. Рэабілітаваны ў 1992.

РАТНІКАЎ Мацвей Цімафеевіч, н. у 1915 у в.Паланіца, слесар-вадаправодчык на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1943. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1944.

РЫБЧЫНСКИ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1893 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

РЫБЧЫНСКИ Дзмітрый Мацвеевіч, н. у 1891 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1933.

РЫБЧЫНСКИ Ілля Іванавіч, н. у 1882 у в.Песькавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

РЫБЧЫНСКИ Рыгор Паўлавіч, н. у 1897 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

РЫГЕЛЬ Эрнест Янавіч, н. у 1903 у Крычаўскім раёне. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1928.

РЫЖЫКАЎ Ягор Мікалаевіч, н. у 1888 у в.Лубенскі Суражскага раёна Арлоўскай вобл., рабочы вугальнага склада ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1990.

РУБАНАВА Ефрасіння Васілеўна, жыла ў в.Зарубец. Раскулачана. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

РУБАНАВА Матрона Ларывонаўна, жыла ў в.Зарубец. Раскулачана. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1990.

РУБАНАВА Таццяна Мацвееўна, жыла ў в.Зарубец. Раскулачана. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

РУБАНАЎ Васіль Дзмітрыевіч, жыў у в.Зарубец. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

РУБАНАЎ Дзмітрый Васілевіч, жыў у в.Зарубец. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

РУБАНАЎ Дзмітрый Мікалаевіч, жыў у в.Зарубец. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

РУБАНАЎ Міхаіл Васілевіч, жыў у в.Зарубец. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

РУЖЫЦКИ Казімір Антонавіч, н. у 1890, жыў у Крычаве, галоўны кандуктар на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1955.

РУЛЁЎ Іван Якаўлевіч, н. у 1882 у в.Баеўка. Арыштаваны ў рэабілітаваны ў 1944.

РЭЙФЕНШТЭЙН Карл Карлавіч, н. у 1890 у Германіі, жыў у Крычаўскім раёне, інжынер. Арыштаваны ў 1937 як нямецкі агент. Рэабілітаваны ў 1939.

САБАЛЬ Якаў Вікенцевіч, н. у 1883 у в.Пячное былога Плешчаніцкага раёна, кандуктар на Крычаўскім вапнавым заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1956.

САВЕЛЬЕЎ Ціхан Прохаравіч, н. у 1890, селянін-аднаасобнік, жыў у в. Волчас. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

САКАЛОЎ Уладзімір Іванавіч, н. у 1900 у в. Валаскоўка Смаленскага павета, майстар на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

САКОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1869 у в. Пранічкі Клімавіцкага раёна, селянін-аднаасобнік, жыў у в. Залесавічы. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

САЛАВЕЙ Барыс Раманавіч, н. у 1911 у в. Бадбачанікі Беластоцкага павета, начальнік змены на цэментным заводзе ў Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

САЛАЎЕЎ Кірыла Ігнатавіч, н. у 1879, жыў у в. Бродак. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

САЛАЎЕЎ Савелій Захаравіч, жыў у в. Бродак. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1993.

САЛАШАНКА Гаўрыла Навумавіч, н. у 1914 у в. Першамайская, баец 213-га стралковага палка. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1969.

САМСОНКАЎ Уладзімір Арцёмавіч, н. у 1903 у в. Скрыль Пухавіцкага раёна, працаваў ваенным урачом, жыў на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1942. Рэабілітаваны ў 1960.

САМУЙЛАЎ Васіль Майсеевіч, н. у 1913 у в. Гарбатка, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

САНДЛЕР Навум Міронавіч, н. у 1912 у г. Магілёве, тэхнік ДЭУ-919 у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1969.

САПАНКЕВІЧ Даніла Сцяпанавіч, н. у 1884 у Крычаве, настаўнік школы ў в. Хацілавічы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

САПРАНЕЦКІ Іван Іванавіч, н. у 1893 у Крычаве. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

САПОЖНІКАЎ Іван Піменавіч, н. у 1888 у в. Баеўка, пажарнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

САРКУЛА Філімон Герасімавіч, н. у 1886 у в. Зоры, жыў у в. Апоціна. Арыштаваны ў 1934. Рэабілітаваны ў 1993.

САЎЧАНКА Іван Фёдаравіч, н. у в. Першамайская, цяляр. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

САЎЧАНКА Дзям'ян Прохаравіч, н. у 1888 у в. Глупікі, калгаснік калгаса «Чырвоны барацьбіт». Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

САЎЧАНКА Клім Фёдаравіч, н. у в. Зарубец. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

САЎЧАНКА Мікіта Прохаравіч, н. у 1896 у в. Глупікі. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

САЎЧАНКА Нічыпар Емяльянавіч, н. у 1892 у в. Першамайская, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

СВАДКОЎСКИ Дзмітрый Рыгоравіч, н. у 1885 у в. Макаўе, калгаснік калгаса «Прыгажосць». Арыштаваны і асуджаны ў 1938. Расстраляны 1.4.1938. Рэабілітаваны ў 1963.

СВАДКОЎСКИ Ігнат Іванавіч, н. у 1901 у в. Сакольнічы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

СВАДКОЎСКИ Лука Фёдаравіч, н. у 1873 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1992.

СВАДКОЎСКИ Мікалай Лукіч, н. у 1906 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

СВАДКОЎСКИ Пракоп Адамавіч, н. у 1868 у в. Свадковічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

СЕМІНЕНКА Іван Рыгоравіч, н. у 1882, жыў у в. Вародзькава. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1993.

СЕМІНЕНКА Лідзія Іванаўна, н. у 1930 у в. Вародзькава. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1993.

СЕМІНЕНКА Марыя Кузьмінічна, н. у 1891 у в. Вародзькава. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1993.

СЕРБЯНКОЎ Сяргей Іванавіч, н. у 1911 у в. Беражыстае, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

СЕРПІЕВІЧ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1910 у в. Любань Лунінецкага павета, токар на цэментным заводзе. Арыштаваны і расстраляны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1957.

СІВАДЗЕДАЎ Цімафей Елісеевіч, н. у 1902 у в. Іванаўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1958.

СІВАКОЎ Іван Піліпавіч, н. у 1902 у в. Нізкі, настаўнік Іванаўскай школы. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

СІДАРЭНКА Сідар Майсеевіч, н. у 1896 у в. Іванаўка, старшы стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Апраўданы ў тым жа годзе.

СІМАКОВА Марыя Ермалаеўна, н. у 1908 у в. Камароўка, афіцыянтка ў сталовай. Арыштавана ў 1944. Рэабілітавана ў 1992.

СІМАКОЎ Ціхан Ігнатавіч, н. у 1909 у в. Камароўка. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

СІНЕЛЬНІКАЎ Андрэй Васілевіч, н. у 1896 у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1957.

СКАЛЬСКИ Уладзіслаў Восіпавіч, н. у 1896 у в. Дзедзюшчына Кіеўскай губ., механік на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1961.

СКРАЖАНКА Фёдар Фаміч, н. у 1900 у в. Баеўка, вайсковец. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1944.

СЛИВА Якаў Мікалаевіч, н. у 1873 у в.Кулачы Сядлецкай губ., персіянер. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

СЛІЗКОЎСКАЯ Васіліса Аляксееўна, н. у 1873 у в.Стаборшчына, хатняя гаспадыня. Арыштавана ў 1933. Рэабілітавана ў 1958.

СЛІЗКОЎСКИ Васіль Андрэевіч, н. у 1903 у в.Бель-1, камандзір узвода. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1958.

СЛІЗКОЎСКИ Сцяпан Андрэевіч, н. у 1908 у в.Бель-1, рабочы на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

СОБАЛЕЎ Якаў Вікенцевіч, н. у 1883 у в.Пячное былога Плешчаницкага раёна, цясляр на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1931.

СТАПАЛЯНСКИ Васіль Мікітавіч, н. у 1971 у в.Лабковічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

СТАНКЕВІЧ Аляксандр Раманавіч, н. у в.Нізкі. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

СТАНКЕВІЧ Антаніна Раманаўна, н. у 1919 у в.Нізкі. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1994.

СТАНКЕВІЧ Васіль Яфімавіч, н. у 1907 у в.Іванаўка, стрэлачнік на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Апраўданы ў тым жа годзе.

СТАНКЕВІЧ Венядзікт Яфімавіч, н. у 1889 у в.Іванаўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

СТАНКЕВІЧ Іван Раманавіч, н. у 1902 у в.Нізкі. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

СТАНКЕВІЧ Мікалай Паўлавіч, н. у 1886 у в.Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1958.

СТАНКЕВІЧ Раман Паўлавіч, н. у 1864, жыў у в.Нізкі. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1994.

СТАРАВОЙТАЎ Якаў Мікітавіч, н. у в.Першамайская, калгаснік калгаса «Чырвоны колас». Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

СТАРАДЫНАЎ Елісей Захаравіч, н. у 1887 у в.Маляцічы, калгаснік калгаса «Другая пяцігодка», жыў у в.Луты. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1990.

СТУКАЛІН Міхаіл Ігнатавіч, н. у 1874 у Вільні, таварны касір на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

СЦЕБІХАЎ Ілля Антонавіч, н. у 1887 у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1961.

СЦЕБІХАЎ Міхаіл Абрамавіч, н. у 1912 у в.Прудок, тэхнік-дарожнік ДЭУ. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1938.

СЦЕСЕЎ Стафан Іванавіч, н. у 1879 у в.Касцюкоўка Чэрыкаўскага раёна, цясляр на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

СЦЯБЛЁНКА Іван Майсеевіч, н. у 1900 у Бесарабіі, памочнік машыніста на Крычаўскім

цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

Сямёнава Марыя Іванаўна, н. у 1921 у в.Шчарбачы, рахункавод калгаса. Арыштавана ў 1945. Рэабілітавана ў 1992.

СЯРГЕЕВА Праскоўя Дзмітрыеўна, н. у 1876 у в.Дубраўка Клімавіцкага раёна, жыла ў в.Глушнева. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1989.

СЯРГЕЕЎ Павел Савельевіч, н. у 1907 у в.Гарбатка, службы ў 878-м стралковым палку ў Крычаве. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены 2.07.1946. Рэабілітаваны.

СЯРГУНІНА-УМБЕЯ Іда Густаваўна, н. у 1902 у Эстоніі, працавала на ст.Крычаў. Арыштавана ў 1938. Рэабілітавана ў 1989.

СЯРОЖКІН Мікалай Васілевіч, н. у 1907 у г.Вольску, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1945. Рэабілітаваны ў 1946.

ТАКАРЭЎСКИ Пётр Сцяпанавіч, н. у 1898 у в.Тур'ева Аршанскага раёна, жыў у Крычаве, інжынер сувязі на тэлефонным вузле. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1940.

ТАЛПЫГА Вера Міхайлаўна, н. у 1920 у в.Іванаўка, рабочая вугальнага склада дэпо ст.Крычаў. Арыштавана ў 1944. Рэабілітавана ў 1944.

ТАЛПЫГА Апанас Восіпавіч, н. у 1903 у в.Сакольнічы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ТАЛПЫГА Максім Антонавіч, н. у 1893 у в.Іванаўка, стрэлачнік на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Апраўданы ў 1933.

ТАЛПЫГА Фёдар Іванавіч, н. у 1904 у в.Іванаўка, малодшы кандуктар на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1933. Апраўданы ў тым жа годзе.

ТАНЕНБЕРГ Эдуард Францавіч, н. у 1891 у Латвіі, слесар райваенкамата Крычава. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1940.

ТАПТУНОЎ Васіль Агеевіч, н. у 1892 у в.Сенькава Магілёўскага раёна, дзяжурны паравознага дэпо ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1991.

ТАРАБОРА Лявон Майсеевіч, н. у 1911, жыў у в.Стараселле. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ТАРАДЭЙКА Фёдар /Фядос/ Пятровіч, н. у 1906 у в.Камароўка, старшыня калгаса ў в.Камароўка. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1958.

ТАРАТУШКІН Аляксей Міхеевіч, н. у 1902 у в.Шчарбачы, цясляр. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1990.

ТАРАТУШКІН Рыгор Пятровіч, н. у 1912 у в.Шчарбачы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1968.

ТКАЧОЎ Кузьма Емяльянавіч, н. у 1889 у в.Бель-3, рабочы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ТКАЧОЎ Міхаіл Яўменавіч, н. у 1904 у в. Бель. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1933.

ТКАЧОЎ Рыгор Ігнатавіч, н. у 1879 у в. Цінькава, рабочы на чыгуначнай ст. Цінькава. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ТОМАШ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1908 у м. Мікашэвічы, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ТОПАНАЎ Нестар Максімавіч, н. у 1888 у в. Ананічы, калгаснік калгаса «Пралетарскі араты». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

ТОПАНАЎ Тарас Максімавіч, н. у 1931 у в. Ананічы, калгаснік калгаса «Пралетарскі араты». Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

ТРАСЦЯНКА Соф'я Кліменцеўна, н. у 1886 у в. Дарлівае, настаўніца. Арыштавана ў 1929. Рэабілітавана ў 1991.

ТРЫНЧАНКА Андрэй Емяльянавіч, н. у 1897 у в. Кашаны, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ТЫМ Ян Юльянавіч, н. у 1887 на ст. Страбля Гродзенскай губ., жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

УДАКОЎСКИ Аляксандр Мікалаевіч, н. у в. Вярхоўцы. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

УДОВІН Міхаіл Максімавіч, н. у 1905 у в. Уласаўцы Івацэвіцкага раёна, возчык. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

УДОДАЎ Дзяніс Парфірафіч, н. у 1874 у в. Марозаўка Чарнігаўскай вобл., калгаснік калгаса «Чырвоны сцяг», жыў у в. Каменка. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

УДОЎКІНА Марына Барысаўна, н. у 1895 у Крычаве, повар у сталовай спецгандлю. Арыштавана ў 1944. Рэабілітавана ў 1961.

УЛАЗОЎСКАЯ Палагея Цімафееўна, н. 1878 у в. Іванаўка, калгасніца. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1958.

УЛАЗОЎСКИ Ігнат Андрэевіч, н. у 1875 у в. Іванаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932, асуджаны на 5 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1991.

УЛАСАЎ Мікіта Лявонавіч, н. у 1879 у в. Глупікі, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1992.

УМЕЦКІ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1915 у в. Язва-Валасень, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1991.

УНУКОЎСКИ Антон Восіпавіч, н. у 1879 у в. Далбені Ашмянскага павета, домработнік. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1937.

УСАЦІКАЎ Антон Іванавіч, н. у 1910 у в. Кіслаўка, саставіцель цягнікоў на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

УСАЦІКАЎ Дзмітрый Мікалаевіч, н. у 1910 у в. Варанёва, дзе і пражываў, грабар на фасфарытным заводзе. Арыштаваны і асуджаны ў 1938 на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1940.

УСАЦІКАЎ Іван Дзмітрыевіч, жыў у в. Варанёва. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

ФЕЛЬЧАРАЎ Фёдар Піліпавіч, н. у 1884 у в. Кашаны, аб'ездчык у Крычаўскім лясніцтве. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1962.

ФЛАРЫЯНОВІЧ Раман Іванавіч, н. у 1884 у в. Слабада, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

ФРАЛОЎ Фама Піменавіч, н. у 1903 у в. Забачоў, пастух калгаса «Сацшлях». Арыштаваны ў 1941. Рэабілітаваны ў 1993.

ФРУЗІН Лявон Ананьевіч, н. у 1882 у в. Варанёва, калгаснік калгаса «Чырвоны араты». Арыштаваны ў 1937. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1957.

ХАДЫКА Іван Іванавіч, н. у 1888 у в. Песькавічы, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ХАДЫКА Ілля Іванавіч, н. у 1894 у в. Песькавічы, настаўнік Маляціцкай СШ. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ХАНЕЎСКАЯ Еўдакія Лаўрэнаўна, жыла ў в. Мышкавічы. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

ХАНЕЎСКАЯ-ВЫБАРНАЯ Алена Іванаўна, жыла ў в. Мышкавічы. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

ХАНЕЎСКИ Іван Панцеляймонавіч, селянін-аднаасобнік, жыў у в. Мышкавічы. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

ХАРКЕВІЧ Апанас Калістратавіч, н. у 1879 у в. Баеўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

Па даносу нядобразычліўца

Нашага брата, Дзмітрыя Мікалаевіча Усацікава, забралі ўначы. Яго жонка Еўдакія, а таксама дзеці, Леанід і Раіса, спалохана плакалі, дапытваліся – за што арышто-

ўваюць, але міліцыянеры маўчалі. Калі Дзмітрыя выводзілі з хаты, яны пагрозліва крыкнулі «не выходзіць!» і моцна ляснулі дзвярыма.

Не толькі сям'я, але ўсе, хто ведаў нашага брата ў вёсцы Варанёва, не маглі зразу мець, за што забралі бяскрыўднага і стараннага працаўніка. Усе шкадавалі Дзмітрыя.

Здарылася гэта ў 1937 г. Дамоў Дзмітрый вярнуўся ў 1939 г. Гэта быў ужо аслаблы, хваравіты, з бяскроўным тварам чалавек. Ён з цяжкасцю рухаўся і пры кашлі сплёўваў згусткі крыві. Наш брат нікому нічога не расказаў.

Пражыў ён пасля гэтага некалькі гадоў. І толькі перад смерцю расказаў бацьку, што нехта напісаў на яго данос, быццам

ХАРЧЭЎНІКОЎ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1904 у Хоцімскім павеце, стралок на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1927. Рэабілітаваны ў 1928.

ХАРКЕВІЧ Сяргей Мацвеевіч, н. у 1919 у в. Глупікі, радавы Чырвонай арміі. Арыштаваны ў 1945. Рэабілітаваны ў 1957.

ХЛЯБАНАЎ Кірыла Захаравіч, н. у 1888 у в. Беразуйкі Мсціслаўскага раёна, рабочы на мелавым заводзе. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ХМАРА Цярэнцій Іванавіч, н. у 1878 у в. Вяжноўка Чарнігаўскай губерні, жыў у в. Каранец. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

ХРАМЦОЎ Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1897 у Гомельскай вобл., жыў у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1933. Вызвалены ў тым жа годзе.

ХРУШЧОВА Ганна Платонаўна, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1995.

ХРУШЧОВА Вольга Платонаўна, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана 18.07.1995.

ХРУШЧОВА Кацярына Платонаўна, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1995.

ХРУШЧОВА Надзея Дзям'янаўна, н. у 1891, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1995.

ХРУШЧОВА Ніка Платонаўна, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1931. Рэабілітавана ў 1955.

ХРУШЧОЎ Пётр Платонавіч, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1995.

ХРУШЧОЎ Платон Яфімавіч, н. у 1890, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1995.

ЦАРКОЎ Дзмітрый Мінаевіч, н. у 1895 у в. Бель-2. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ЦАРОЎ Іван Нічыпаравіч, н. у 1909 у п. Луч, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1942. Рэабілітаваны ў 1962.

ЦАЦОХА Георгій Васілевіч, н. у 1925 у Крычаве, стралок 454-га асобнага ваенна-будаўнічага

Дзмітрый нарыхтаваў шмат толу і збіраўся ўзарваць мост цераз раку Сож. На допытах яго білі, трымалі ў ледзяной вадзе па пояс цэлымі начамі, саджалі, распранутага, на вострае жалеза, прыкладвалі да цела распаленыя цвікі.

Усе катаванні мужа вытрымаў Дзмітрый і віны за сабой не прызнаў. Гэта каштавала яму жыцця. Жонка нашага брата Еўдакія памерла, так і не даведаўшыся аб яго рэабілітацыі.

А. Ашуркова.

батальёна. Арыштаваны ў 1950. Рэабілітаваны ў 1955.

ЦЕХАНАВА Палагея Трахімаўна, жыла ў в. Прудок. Раскулачана. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

ЦЕХАНАЎ Восіп Цітавіч, н. у 1884 у в. Прудок, механік на цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1938.

ЦЕХАНАЎ Сцяпан Платонавіч, н. у 1885 у Крычаве, рабочы спіртзавода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЦЕХАНАЎ Стафан Платонавіч, н. у 1885 у Крычаве, пражываў у в. Прудок. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

ЦІМАФЕЕЎ Іван Максімавіч, н. у 1889 у в. Каменка Смаленскай губерні, машыніст на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ЦІТОЎ Іван Пракопавіч, н. у 1881 у в. Кашаны, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ЦЫБУЛЬКА Андрэй Панцялеевіч, жыў у Крычаве. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1936. Рэабілітаваны ў 1992.

ЦЫГАНКОЎ Ягор Фёдаравіч, н. у 1874 у в. Бель, калгаснік калгаса «Чырвоны прамень». Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ЦЫНУНІН Васіль Сямёнавіч, н. у 1877 у в. Дзягавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1988.

ЦЭМБАЛІСТАЎ Дзмітрый Ільіч, н. у 1909 у в. Бель-1, вайсковец. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1943.

ЦЯРЭШЧАНКА Іван Карнеевіч, н. у 1896 у в. Стайкі Краснапольскага раёна, працаваў на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1959.

ЧАРНОЎ Васіль Паўлавіч, н. у 1892 у в. Бель-1, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ЧАРНОЎ Піліп Андрэевіч, н. у 1890 у в.Буда, жыў у Мсціславе, урач-хірург. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены і рэабілітаваны ў 1945.

ЧАВУСАЎ Захар Мацвеевіч, н. у 1890 у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ЧАВУСАЎ Фёдар Захаравіч, н. у 1900 у Крычаве, дзе і пражываў, загадчык вытворчасці райпрамкамбіната. Арыштаваны ў 1944. Вызвалены ў снежні 1944. Рэабілітаваны.

ЧЫЖ Васіль Міхайлавіч, н. у 1892 у в.Дарлівае, старшыня калгаса «Свабода». Асуджаны ў 1944 на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1962.

ЧЫЖ Ларывон Міхайлавіч, н. у 1889 у в.Дарлівае, аб'ездчык у Крычаўскім лясніцтве. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1962.

ЧЫЖ Міхаіл Урбанавіч, н. у 1894 у в.Макаўе, клапаўшчык у калгасе. Арыштаваны і асуджаны. Рэабілітаваны ў 1962.

ЧЫЖ Павел Цітавіч, н. у 1890 у в.Дарлівае, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЧЫЖ Пётр Міхайлавіч, н. у 1900 у в.Дарлівае, старшыня калгаса. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ЧЫЖЭЎСКІ Стафан Іванавіч, н. у 1898 у в.Іванаўка, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЧУБАНАЎ Андрэй Селівестравіч, н. у 1905 у Крычаве, загадчык школы ў в.Кліны. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

ЧУБКОЎ Пётр Іванавіч, н. у 1888, рымар на фасфарытным заводзе ў Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1956.

ЧУМАКОЎ Сяргей Аляксеевіч, н. у 1907 у в.Лабковічы. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ЧУНАЕЎ Павел Міканоравіч, н. у 1902 у в. Раманаў Вугал, калгаснік калгаса імя Сталіна. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЧУПРУКОЎ Васіль Дзянісавіч, н. у 1878 у в.Прагораўка, працаваў на спіртзаводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1940.

ЧУРАК Анісім Філімонавіч, н. у 1909 у Гродзенскай губерні, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1931. Рэабілітаваны ў 1989.

ЧЭЧЫКАЎ Кузьма, жыў у в.Маляцічы. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

ЧЭЧЫКАЎ Малах Кузьміч, жыў у в.Маляцічы. Раскулачаны. Рэабілітаваны ў 1992.

ШАМАЎНЁЎ Пётр Ягоравіч, н. у 1884 у в.Асавец, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ШАМРО-МЕТМАН Надзея Максімаўна, н. у 1908 у в.Лукінец, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1938. Рэабілітавана ў 1989.

ШАМРЫНА Марыя Васілеўна, жыла ў в.Зарубец. Раскулачана. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1992.

ШАМРЫН Максім Уласавіч, н. у в.Дзягавічы. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

ШАПАЧНІКАЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1882 у Чарнігаўскай губерні, урач на ст.Крычаў. Арыштаваны ў 1936. Рэабілітаваны ў 1937.

ШАРЭЙКА Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1885 у в.Міхеевічы. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

ШАРЭКА Андрэй Львіч, н. у 1892 у в.Міхеевічы. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1960.

ШАТКІН Іван Палікарпавіч, н. у 1884 у в.Камароўка. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ШАЎКУНОЎ Андрэй Усцінавіч, н. у 1889 у Крычаве, настаўнік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1939.

ШАЎКУНОЎ Стафан Несцеравіч, н. у 1890 у Крычаве. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1945.

ШАЎЦОЎ Архіп Сідаравіч, н. у 1915 у в.Вародзькава. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1964.

ШАЎЦОЎ Фёдар Іванавіч, н. у 1872 у в.Вародзькава, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ШАХРАЙ Васіль Іванавіч, н. у 1877 у Крычаве, цясляр. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1938.

ШАХРАЙ Іван Васілевіч, н. у 1905 у Крычаве, цясляр у Крычаўскім райкамунгасе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ШЫШКО Антаніна Іванаўна, н. у 1869 у в.Іванаўка. Арыштавана ў 1929. Рэабілітавана ў 1991.

ШЫШКО Мікалай Міхайлавіч, н. у в.Бацьвінаўка, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

ШЫШКО Міхаіл Антонавіч, н. у 1868 у в. Бацьвінаўка. Арыштаваны ў 1929. Рэабілітаваны ў 1991.

ШКУТ Аляксандр Кузьміч, н. у 1910 у в.Марока Лунінецкага раёна, муляр на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1953.

ШКУТ Праскоўя Іванаўна, н. у 1912, жыла ў Крычаве. Арыштавана ў 1933. Рэабілітавана ў 1993.

ШЫЛАВА Антаніна Елісееўна, н. у 1919 у Крычаве, рэгістратар у Крычаўскай амбулаторыі. Арыштавана ў 1944. Рэабілітавана ў 1946.

ШМАТКОЎ Віктар Яўхімавіч, н. у 1887 у в.Бель-2. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1956.

ШОКАЛЬСКАЯ Алена Аляксандраўна, н. у 1921 у Крычаве. Арыштавана ў 1933. Рэабілітавана ў 1994.

ШОКАЛЬСКІ Аляксандр Мацвеевіч, н. у 1890. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1994.

ШОКАЛЬСКАЯ Антаніна Аляксандраўна, н.

у 1928 у Крычаве. Арыштавана ў 1933. Рэабілітавана ў 1994.

ШОКАЛЬСКАЯ Юлія Варнаваўна, н. у 1900. Арыштавана ў 1933. Рэабілітавана ў 1994.

ШУЛЬГА Аляксандр Лазаравіч, н. у 1896 у в. Жудзілава, жыў на ст. Крычаў, памочнік начальніка станцыі. Арыштаваны ў 1933. Апраўданы ў тым жа годзе.

ШУЛЬГА Барыс Васілевіч, н. у 1917 на Украіне, жыў у Крычаве, радыёмеханік у канторы сувязі. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1944.

ШУМАН Меер Ізраілевіч, н. у 1919 у в. Маляцічы, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1942. Рэабілітаваны ў тым жа годзе.

ШУНЬКО Сямён Іванавіч, н. у 1888 у в. Вепрын Чэрыкаўскага раёна. Арыштаваны ў 1932. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1962.

ШУТКОЎ Парфён Яфімавіч, н. у 1902 у в. Плешчына, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1941. Рэабілітаваны ў 1942.

ШУФЕР Ісай Самуілавіч, н. у 1923 у Крычаве, служыў у Чырвонай арміі. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1959.

ШЧАБРАКОЎ Аўрам Піліпавіч, н. у 1904 у в. Каранец, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1940. Рэабілітаваны ў 1958.

ШЧАРБАКОЎ Пётр Восіпавіч, н. у 1894 у в. Шчарбачы, калгаснік калгаса імя Варашылава. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1960.

ШЧУРЫН Канстанцін Ягоравіч, н. у 1912 у в. Лабковічы, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1943. Рэабілітаваны ў 1943.

ШЭВЕЛЕЎ Сяргей Ферапонтавіч, н. у 1918 у в. Варанёва, бухгалтар. Арыштаваны ў 1944. Рэабілітаваны ў 1944.

ЮДЗЕНІЧ Кліменцій Уладзіміравіч, н. у 1874 у в. Бель, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1989.

ЮРУНОВА Ксенія Арсенаўна, н. у 1900, жыла ў в. Касцюкоўка. Арыштавана ў 1930.

ЮРУНОВА Таццяна Андрэеўна, н. у 1923 у в. Касцюкоўка. Арыштавана ў 1930. Рэабілітавана ў 1993.

ЮРУНОЎ Андрэй Лукіч, н. у 1898, жыў у в. Касцюкоўка. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1993.

ЯГАНСОН Эрнест Іванавіч, н. у 1891 на х. Пусташ Клімавіцкага раёна, жыў у в. Каранец, рабочы на Крычаўскім цэментным заводзе. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯЗЕРСКАЯ Кацярына Паўлаўна, н. у 1911 у в. Сакольнічы. Раскулачана. Арыштавана ў 1932. Рэабілітавана ў 1992.

ЯЗЕРСКАЯ Ніна Яфімаўна, н. у 1924 у в. Макаўе, рабочая на ст. Лупалава-2. Арыштавана ў 1944. Вызвалена ў 1946. Рэабілітавана ў тым жа годзе.

ЯЗЕРСКАЯ Таццяна Яфімаўна, н. у 1903 у в. Макаўе. Арыштавана ў 1944 як здрадніца Радзімы. Рэабілітавана ў 1945.

ЯЗЕРСКІ Дзмітрый Паўлавіч, н. у 1904 у в. Сакольнічы. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1992.

ЯЗЕРСКІ Іван Дзям'янавіч, н. у 1878 у в. Макаўе, калгаснік. Арыштаваны і асуджаны. Рэабілітаваны ў 1962.

ЯЗЕРСКІ Ігнат Антонавіч, н. у 1881 у в. Макаўе, калгаснік. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯЗЕРСКІ Ігнат Антонавіч, н. у 1897 у в. Макаўе, калгаснік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯЗЕРСКІ Ігнат Аляксандравіч, н. у 1936 у в. Макаўе. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1938.

ЯЗЕРСКІ Іосіф Браніслававіч, н. у 1887 у в. Макаўе, рабочы саўгаса «Перамога». Арыштаваны і асуджаны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1962.

ЯЗЕРСКІ Іосіф Іванавіч, н. у 1883 у в. Хацілавічы, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны і асуджаны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1962.

ЯЗЕРСКІ Іосіф Уладзіміравіч, н. у 1891 у в. Макаўе, калгаснік калгаса «Прыгажосць». Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯЗЕРСКІ Мікалай Пятровіч, н. у 1932 у в. Макаўе, чырвонаармеец. Арыштаваны ў 1942. Рэабілітаваны ў 1960.

ЯЗЕРСКІ Нічыпар Палікарпавіч, н. у 1899 у в. Макаўе, калгаснік калгаса «Прыгажосць» Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1939.

ЯЗЕРСКІ Уладзімір Іванавіч, н. у 1908 у в. Макаўе, калгаснік калгаса «Прыгажосць». Арыштаваны ў 1938. Апраўданы судом у 1939.

ЯКАЎЛЕЎ Ігнат Нічыпаравіч, н. у 1894 у в. Лабковічы, загадчык фермы ў калгасе. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯКУБЕНКА Андрэй Цімафеевіч, н. у 1887 у в. Паланіца, селянін-аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯКУБЕНКА Піліп Карнеевіч, н. у 1888 у в. Паланіца. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1992.

ЯКУБЕНКА Цімафей Іванавіч, н. у 1894, селянін-аднаасобнік, жыў у в. Луты. Арыштаваны ў 1935. Рэабілітаваны ў 1992.

ЯКУБОВІЧ Максім Міхайлавіч, н. у 1912 у в. Вольна Лунінецкага павета, слесар Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯКУШАЎ Апанас Лаўрынавіч, жыў у в. Дзягавічы. Раскулачаны. Арыштаваны ў 1930. Рэабілітаваны ў 1992.

ЯЛЕЦ Павел Апанасавіч, н. у 1888 у г. Мена Чарнігаўскай вобл., цяляр на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯНЧАНКА Лука Мацвеевіч, н. у 1886 у в. Вепрын Чэрыкаўскага раёна. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1962.

ЯНЧАНКА Ціт Мацвеевіч, н. у 1887 у в. Вепрын Чэрыкаўскага раёна. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1962.

ЯПІХІН Іван Фёдаравіч, н. у 1891 у в. Камельчына Калужскай вобл., аглядчык вагонаў на ст. Крычаў. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1933.

ЯРМОЛІН Сцяпан Іванавіч, н. у 1906 у в. Ляхаўка Лунінецкага павета, муляр у рамонтна-будаўнічым трэсце Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1954.

ЯСЕЎ Даніла Андрэвіч, н. у 1895 у в. Прусіна, пуцявы абходчык на раз'ездзе Дарлівае. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1960.

ЯСІНСКІ Герасім Харытонавіч, н. у 1883 у в. Стараселле, настаўнік Старасельскай школы. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯСІНСКІ Карл Восіпавіч, н. у 1885 у в. Вербы Барашэйскага раёна на Украіне, працаваў на ст. Крычаў. Арыштаваны ў 1938. Рэабілітаваны ў 1959.

ЯСІНСКІ Станіслаў Восіпавіч, н. у 1897 у

в. Вербы Барашэйскага раёна на Украіне, працаваў у сельпо. Арыштаваны і рэабілітаваны ў 1935.

ЯСІНСКІ Ягор Харытонавіч, н. у 1880 у в. Стараселле, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯРМОЛІН Васіль Нічыпаравіч, н. у 1909 у в. Сітніца Лунінецкага павета, рабочы Крычаўскага цэментнага завода. Арыштаваны і асуджаны ў 1937. Расстраляны. Рэабілітаваны ў 1963.

ЯФІМАЎ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1903 у в. Крукава Рузаўскага павета Маскоўскай губерні, жыў у Крычаве. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1938.

ЯЎГЕНАЎ Аляксандр Ягоравіч, н. у 1911 у в. Каранец, жыў у Манчагорску, электрамандёр камбіната «Северанікель». Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў зняволення ў ППЛ. Рэабілітаваны ў 1956.

ЯЎГЕНАЎ Георгій Яўціхавіч, н. у 1886 у в. Ярмоленка Чарнігаўскай губерні, жыў у в. Каранец. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

ЯЎГЕНАЎ Ягор Яўціхавіч, н. у 1886 у в. Ермалейка, селянін-аднаасобнік, жыў у п. Крыстаполле. Высланы ў 1931. Арыштаваны ў 1937. Рэабілітаваны ў 1989.

Падрыхтаваў В.Цітоў.

Лёс Ягора Яўгенава

У свае 45 гадоў Ягор Яўгенаў у пасёлку Крыстаполле лічыўся гаспадаром моцным. І не толькі ў сваім пасёлку, а ва ўсёй акрузе не адшукаць было больш працавітага мужыка. Акрамя дыхтоўнага дома-пяцісценкі, у яго гаспадарцы меліся гумно, лазня, хлёў, павеці, конь, 2 каровы, 5 авечак, 8 калодаў пчол. Былі свая веялка, малатарня, саламарэзка. Сям'я апрацоўвала 5 гектараў ворыва, мела 2 гектары сенажацяў, 3 гектары лесу, 2 гектары няўдобицы. Але ж сям'я была немаленькая: гаспадар з жонкай Хрысцінай Пятроўнай і пяцёра дзетак. Старэйшаму, Аляксандру, споўнілася 19 гадоў і ён быў незаменным памочнікам у бацькі. Астатнія – Пятро, Васіль, Мікола і Надзя былі яшчэ малалеткамі. Пятрок у свае 14, як і ўсе вясковыя падлеткі, разам са старэйшым братам і бацькам і зямлю араў, і касіў, і сеяў.

Сям'я жыла калі і не ў вялікім дастатку, то ўсё ж не галадала. І калі паўстала пытанне аб уступленні сям'і ў калгас, Ягор Яўгенаў наадрэз адмовіўся абагульняць нажытую сваімі мазалямі і потам гаспадарку. Але ў

той час улады з такімі, як ён, доўга не цырымоніліся. Па пастанове «тройкі» Ягора Яўгенава ў 1931 г. адправілі на 5 гадоў у лагер – будаваць Беламорска-Балтыйскі канал. А сям'ю яго выслалі ў Молатаўскую вобласць. Уся гаспадарка перайшла да мясцовага калгаса «Чырвоны партызан».

На будаўніцтве канала Яўгенаў праявіў сябе настолькі сумленным працаўніком, што яго датэрмінова вызвалілі. Вярнуўшыся ў родныя мясціны ў 1932 г., ён знайшоў сваю сям'ю, якая тулілася па чужых кутках. Ягор, як чалавек працалюбівы, хацеў пачаць жыццё з пачатку. Але такім, як ён, жылося цяжка: кулак, турэмшчык, антысаветчык.

5 гадоў дабіваўся справядлівасці Яўгенаў – звяртаўся да ўладаў з просьбай хаця б патлумачыць яму, за што так жорстка абышліся з ім і яго сям'ёй. Адказу ён так і не дачкаўся. А ў 1937 г. Ягора Яўгенава арыштавалі. На гэты раз прыгавор «тройкі» быў трагічны – расстраляць за антысавецкую прапаганду. Бязлітасна абышліся і са старэйшым сынам Аляксандрам, які ў гэты час даў-

но ўжо працаваў за тысячы кіламетраў ад дому, электраманцёрам у Манчагорску на камбінаце «Североникель». Яго арыштавалі 8.08.1937 г. і асудзілі на 10 гадоў папраўча-працоўных лагераў.

Вось такая доля спасцігла ў той жахлівы

1937 год сям'ю Яўгенавых. Толькі праз шмат гадоў бацьку і сына рэабілітавалі.

Час аднавіў яго добрае імя, але ўжо не для яго самога, а для нашчадкаў.

В. Цітоў.